

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens septem Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine septimus, est de Oratione
... Septimus, & latissimus, de Beneficiis Ecclesiasticis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Tractatus XII. religionis, qui est de reuerentia debita Ecclesiasticis
personis, & eorum bonis seu immunitate Ecclesiastica, & disputatio vnica
sub eodem titulo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76561)

TRACTATUS XII. RELIGIONIS,

QVI EST

DE REVERENTIA DEBITA ECCLESIASTICIS
PERSONIS, ET EORVM BONIS, ET
Immunitate Ecclesiastica.

Et Disputatio vnica sub eodem titulo.

PROOEMIUM.

MANIFESTVM est Ecclesiasticis personis, vtpote in cultum Dei specialiter destinatis, specialem aliquam reuerentiam deberi. Primò enim debetur eis immunitas, indemnitas, & securitas à qualibet iniuriosa percussione, quæ indemnitas dicitur priuilegium canonicatus; quia à canone *si quis suadente* 17. *quæst.* 4. conceditur. Proteguntur enim ibi Clerici excommunicatione lata aduersus illorum percussores. Secundò, debetur Clericis exemptio à iudicio, iurisdictioneque laicæ potestatis, tam quoad suas personas, quàm quoad sua bona; & hæc vocatur Ecclesiastica libertas, seu immunitas. De prima immunitate, & indemnitate latè diximus *tract. de excommunicat. in disp. de excommunicat. referuatis in decreto*. Secundam immunitatem in præsentī assumimus explicandam.

PVNCTVM I.

Quo iure clerici à potestate laicorum exempti sint.

- 1 De iure est Clericos exemptos esse.
- 2 In causis spiritualibus certum est esse exemptos.
- 3 In temporalibus plures affirmant ex iure diuino provenire hanc exemptionem.
- 4 Alij contra consent in iure diuino fundamentum habere. At ex iure positiuo provenire hanc exemptionem, quod est probabilius.
- 5 Satisq; oppositis fundamentis.
- 6 At nulla humana potestate hæc exemptio à Pontifice concessa tolli potest.
- 7 Imò neque ipse Pontifex eam integrè tollere potest.
- 8 Probabilius est ipsam Pontificem immediatè à Christo exemptum esse.

1 **F**ide tenendum est Clericos à potestate laicali exemptos esse: enim habetur *c. si Clerici. c. Clerici. c. cum non ab homine. c. qualiter de iudic. cap. si diligenti. cap. signis. c. si de foro compet. Autent. statutus. de Episcop. & Clericis. & tradunt omnes catholici, & merito: quia hæc exemptione eorum dignitas commendatur, & maior illis reuerentia exhibetur. Sed quo iure illis hæc exemptio competat, an diuino, an canonico, an ciuili: hoc est ita certum.*

2 Et quidem si loquamur de exemptione in causis spiritualibus, fidem, inquam, sacramentum, sacrificium, & diuinum cultum, animarumque salutem respicientibus, omnino tenen-

dum est, iure diuino Clericos exemptos esse à iurisdictione laicorum; quia harum causarum spiritualium iudicium illis solis competere potest, quibus Christus concessit, cum ab illo eorum constitutio emanauit. At soli Petro eiusque successoribus promissum fuit illis verbis *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & conuestim ei dictum est Pasci oues meas*. Ergo solus Petrus, eiusque successores, & quibus ipse commiserit, hoc iudicium habent. Ergo Reges, aliique Principes humani illo carent. Ergo ab eorum iurisdictione in his causis Clerici exempti sunt. Adde non solum in iudicio harum causarum clericos à iurisdictione laicorum exemptos esse, sed etiam laicos, quia laici subdi non possunt seculari iurisdictioni, nisi causa agitata ad iurisdictionem secularem pertineat: cum ergo causa spiritualis extra iurisdictionem secularem sit, efficitur sanè nequaquam in illo foro iudicari laicos posse de illa: sic laicus probans docet Suar. *de sens. fidei. lib. 4. de immun. Ecclesiast. c. 2. per totum. Cou. præf. g. c. 3. n. 2. vers. prima conclus.* Farin. *lib. 1. praxi. tit. 1. g. 8. n. 2.* Molina *Th. ologus tom. 1. disp. 31. concl. 2.*

3 At si de exemptione in causis temporalibus, solutione, inquam, tributorum, punitione criminum, obligatione legum ciuiliū sermo sit, variant Doctores: Alij affirmant ex iure diuino hanc exemptionem procedere: sic Abbas in *c. Ecclesia sancte Maria de constitutionibus*, num. 6. Felin. *lib. num. 6.* plures referens, Rebuff. in *concordat. tit. 11. Afauar. in cap. noui. de iudicis. notat quoad exemptionem in criminalibus*, Clat. *præf. lib. 5. §. fin. quæst. 35. Zenedo collect. 37. Bellar. lib. 1. de clericis, cap. 28. proposit. 5. c. 29.* & latius in *disp. speciali. tom. 2. in fine. c. alij. & alij plures relati à Couart. & Farinac. locis allegandis, cum glossa in cap. 6. si Imperator, 96. dist. 8. cap. quaquam de censuris in 6. Probant primò, exemptionem in criminalibus ex illo Psalm. 104. *Nolite tangere Christos meos*, quasi diceret. Vos qui Reges estis, & potestatem habetis iudicandi, eos qui oleo sancto*

sancto vincti sunt, & mihi specialiter dicat, nolite tangere, & punire, & Zach. 2. *Qui tangit eos, tangis pupillam oculi mei.* Secundò, exemptionem à tributis probant ex illo *Matth. 17.* vbi cum à Christo exigeretur census, Petrum interrogauit à *quibus reges exigunt tributa, à filiis suis, an ab alienis?* Et cum Petrus responderet *ab alienis*, intulit Christus, *Ergo liberi sunt filij, quasi diceret, ego, qui filius sum Dei, liber sum à tributis: sed ne illos scandalizemus da pro me, & re.* Ex qua solutione videtur inferri Petrum, eiusque successores quasi in filios admissos esse, & à tributorum solutione exemptos. Sed quoties aliquis exemptus est à tributis, omnis eius familia exempta est. Ergo omnes Clerici exempti sunt ex exemptione facta à Petro. Tertio, ex variis textibus, in quibus videtur iure diuino hæc exemptio tribui, in *cap. continua 11. quæst. 1. & cap. futurum 12. quæst. 1.* vbi Constantinus Imperator respondit quorundam Clericorum querimoniis. *Vos à nemine iudicari potestis, sed iudicio Dei reservamini.* Secundò, in *cap. quamquam de censibus in 6. vbi dicitur, Ecclesiæ, Ecclesiasticæque personæ, ac res ipsarum non solum iure humano, quin imò & diuino à secularium personarum exactiōibus sunt immunes, & in Concil. Lateranensi sub Leone X. sess. 9. in bulla reformationis curie dicitur, cum à iure tam diuino, quam humano laici potestas nulla in Ecclesiasticis personis attributa sit, &c. in Trid. sess. 25. c. 20. de reform. ibi Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam. Quid ergo clarius dici potest? Quarto, probatur hæc exemptionem, supposita institutione clericatus, esse de iure naturali diuino. Nam facta hac institutione Clerici patres sunt, & magistri secularium, illisque superiores, vt tradit Gregor. VII. in *cap. quis dubitat. 96. dist.* Sed filius patrem, & discipulus magistrum sibi subiugare, & suæ potestati velle subiacere miserabilis insanie est, vt ibidem dicitur. Ergo. Item negari non potest Clericos ex vi sui status superiores esse laicis omnibus, *cap. sunt. 96. dist.* Sed superior non potest ab inferiori iudicari, *cap. cum infer. solite de maiorit. & obediant.* Ergo Clerici nulla ratione possunt à laicis iudicari. Quintò, probatur ab inconuenienti: si enim à Christo domino hæc exemptio non haberetur, non videtur qua ratione Pontifex poterit tot homines, tam quoad se, quam quoad eorum bona à potestate seculari eximere; sicut enim non potest Pontifex Reges ipsos à regno deponere, & iurisdictione eis à republica dare priuare; sic nec videtur posse tot subditos ab eius imperio eximere: quia hæc exemptio est naturæ iurisdictionis debite priuatio.*

4. Cæterum, alij Doctores probabilius censent hæc exemptionem Clericorum in causis temporalibus in iure diuino fundamentum habere; à iure tamen positiuo, & Pontificio immediate provenire: sic Innocent. in *cap. de maiorit. & obed. Alciat. in cap. cum non ab homine. col. 2. de iudiciis, Couarr. pract. quæst. 63. num. 2. sine. vers. secunda conclusio. Fatinac. pract. lib. 1. tit. 1. quæst. 8. n. 2. vers. limita primo. Med. Cod. de ressit. quæst. 1. 5. Mol. Theologus de iustit. tom. 1. disp. 31. concl. 3. Victor. Sotus, Ledesma, Salon. Bannes, Henric. & alij relati à Suar. lib. 4. de immunit. Ecclesiast. cap. 8. num. 2. Fundamentum est, quia ex iure diuino naturali hæc exemptio non est, neque item ex iure diuino positiuo. Ergo restat, vt solum sit ex iure Pontificio. Antecedens quoad primam partem probat. Nam character clericalis ex se, & ratione sui non eximit Clericum à iurisdictione seculari. Tum quia hic character solum habet deputare hominem diuino cultui, sed hæc deputatio stare optime potest cum subiectione temporali Principi in iis, quæ diuinum cultum non impediunt: primò, quia illo characterē stante sæpè Clericus subiectus fuit seculari iudici, vt constat ex principio Ecclesiæ, ex Paulo ad *Rom. 13.* iuxta Chrysostomi explicationem, *cap. ad. 25. & ex tot titulis C. de sacrosanctis Ecclesiis, de Episc. & Clericis.* Quapropter Iustinianus *constit. 83.* primus concessit priuilegium fori, Clericis, in ciuilibus tantum, Episcopo non impedito, & in criminalibus eos subditos potestati seculari reliquit. Secundò, quia modò Clericus subiectioni iurisdictioni laicali, vt patet in iniuriis minoribus ordinibus, neque beneficium habentibus, iuxta Concil. Trident. *sess. 23. c. 6. de reform. mat. qui priuilegio fori non gaudent.* Tertio, in causa ciuili reconuentionis, & in causa feudi, & aliis infra subiectionis iurisdictioni seculari subditur. Et denique cum delictum graue committit, ob quod seculari curi interficiendus traditur, à iudice seculari iudicatur, & puniuntur, & non ex potestate Ecclesiast. hæc enim non ad punitionem corporalem extenditur, tamen illam permittere possit. Ergo euident est ex iure diuino naturali hæc exemptionem provenire non posse. Alias semper eadem esset, & fuisset, & æqualis in omnibus Clericis absque ulla variatione & mutatione. Quod autem neque ex iure diuino positiuo hæc exemptio, prout in Ecclesia fit, proveniat, inde efficaciter probatur, quia nullus est locus in Scriptura, ex quo colligi possit. Nam ea, quæ ex veteri testamento referuntur pro contraria sententia, in tantum vim habere possunt, quatenus iure naturali fundantur. Nam omnia alia præcepta postiuua antiqua aduentu Christi, & promulgatione legis gratiæ cessarunt. Præterea quod ibidem loquitur propheta de iniuria, & violentia facta iis, qui Deo sunt familiares: non de iudicio,*

Locus autem, qui ex nouo testamento refertur, hæc exemptionem minime probat, quia ex illa responsione Petri solum voluit Christus inferre ipsum, vt potest filium naturalem æterni Regis, & domini vniuersorum liberum esse à tributis. Petrum vetò ex priuilegio propter eius specialem prærogatiuam, & dignitatem. Alias si vellet, ad omnes Clericos priuilegium illud extendere, non limitaret solutionem pro se, & Petro, sed illam æquè pro omnibus aliis Discipulis faceret. Item absurdum esse videtur ex æqualitate huius solutionis inferre reliquos Discipulos, & sacerdotes, æqualem cum Christo, & Petro, eiusque successoribus habere exemptionem. Neque obstat Clericos esse de familia Petri vt inde dicamus exempto Petro eximi omnes Clericos. Quia non est verum exemptio patrono ab aliquo tributo, eximi necessitatio omnes illius familiares, præcipuè æquali exemptione. Item eadè ratione omnes Christiani baptizati eximi possent à iurisdictione laicorum: quia etiam sunt specialiter de familia Pontificis, qui omnium Christianiorum caput est. Denique illa exemptio fuit exemptio à tributis. Ergo exemptio fuit in criminalibus, & ciuilibus ex tali loco non inferitur. Cùm vero in aliquibus Pontificis decretis dicitur hæc exemptionem esse ex diuina ordinatione, & iure diuino, iis verbis nihil aliud extenditur, vt explicat Couar. *vers. tertia præbatio, nisi ad similitudinem veteris factam esse, aut ex veteri lege originem trahere, ex particulari præcepto Pontifici dato concessam esse.*

5. Ex his manet solum secundum & tertium argumentum contrarium. Ad quartum dico non repugare quælibet secundum vnam rationem esse inferiorem, & superiore secundum aliam, vt patet in eo qui filium habet Regem: filius enim esset subditus ratione regni dignitatis, & filio esset superior ratione patriæ potestatis: sic Clericus ratione dignitatis clericalis est omnibus Regibus superior, & illis potest esse subiectus quoad politicum regimen. Ad quintum, negandum est non posse à Pontifice hæc Clericorum exemptionem concedi; concedit enim illam ex potestate accepta à Christo gubernandi eius Ecclesiam: ad rectam enim illius gubernationem, & dignitatis clericalis honorem, & splendorem conuenientissimum, & fore necessarium est, vt Clerici laica potestate exempti sint. Debebat ergo Pontifex illos eximere ex ratione sui muneris, quod rectè sine tali exemptione exerceri non potest. Item credendum est Christum Dominum non solum contulisse Petro hæc potestatem eximendi Clericos à iurisdictione seculari, prout Ecclesiæ conueniens visum fuerit, sed etiam specialiter præcepisse ipsi talem exemptionem, quod satis indicant illa verba Concilij Trident. *sess. 25. cap. 20. dicens, immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus esse constitutam;* constituta enim est, non solum ex canonicis sanctionibus potestate diuina factis, sed etiam Dei ordinatione. Ergo Deus ordinauit hæc immunitatem concedi; modum autem huius concessionis, tum quoad personas, tum quoad materias, ipsi Pontifici disponendum reliquit, sicuti ex Christi præcepto saltem incluso in potestate concessa Pontifici gubernandi Ecclesiam habetur, quod Pontifex Episcopis, & patribus iurisdictionem spiritualem concedat, quia absque illa rectè Ecclesia gubernari non possit; at quantitatem huius iurisdictionis Pontificis voluntati remisit, prout sibi visum fuerit conuenire, sic de exemptione dicimus. Et in hoc sensu verum est hæc exemptionem iure diuino fundatam esse, ab ipsoque iure diuino provenire: provenit enim à iure diuino quod concedatur, modus autem concessionis Pontificis remittitur.

6. Ex quo inferitur manifestè à nulla humana potestate hæc exemptionem à Pontifice concessam tolli posse: quia nulla humana potestas est superior potestate supernaturali concessa Pontifici à Christo Domino, sed ex vi huius potestatis, & ex speciali Christi ordinatione hæc exemptio conceditur. Ergo à nulla potestate humana tolli, mutative potest: sic Couar. *pract. quæst. cap. 31. num. 3. vers. quarta conclusio. Fatinac. de inquisit. lib. 1. quæst. 8. num. 4.*

7. Secundò inferitur, neque etiam ipsum Pontificem cum integrè tollere posse, hoc est quoad omnes Clericos, & quoad causas, licet illam possit pro varietate temporum, & occasionum restringere, & ampliare. Tum quia non potest Pontifex tollere, quod rectè gubernationi Ecclesiæ necessarium est; quia non est ei data potestas in destructionem, sed in edificationem. Tum quia Clericorum exemptio Dei ordinatione fundata est, esto modus exemptionis Pontifici fuerit commissus, Couar. *cap. 31. num. 4. & Fatin. lib. 1. tit. de inquisit. quæst. 8. n. 4. latè Suar. lib. 4. de immunit. toto cap. 20. præcipuè n. 18.*

8. Sed inquires, an ipse Pontifex à Christo Domino exemptus fuerit à iurisdictione temporalium Principum? Et quidem esse exemptum, sicut alij Clerici exempti sunt, nemini esse exemptum: si enim ex potestate accepta à Christi gubernandi Ecclesiam potest, & debet Pontifex eximere Clericos à temporali iurisdictione; quia hæc exemptio rectè Ecclesiæ gubernationi necessaria est, à fortiori rectè ipsius gubernationi necessarium est, vt ipsemet Pontifex exemptus sit, tum ob maiorem eius dignitatem, tum ob superiorem potestatem, quam in Principes, & Dominos temporales habet. Ergo potest, & debet ab eorum iurisdictione se eximere. An vero ipse

ipse à Christo Domino immediatè sit exemptus, non est ita certum. Probabilis credo sic exemptum esse, tum ex illo *Matth. 17. vbi Petrum à solutione tributorum exemptum esse iudicauit: præcepit enim solui tributum pro se & Petro, non quia debitum esset, sed ne alij scandalizarentur. Ex qua exemptione inferitur exemptio à fori iurisdictione, vtpotè Pontificem minus decenii. Tum ob supremam potestatem, quam habet in Principes, & Dominos temporales, illos imperandi, & gubernandi, quatenus suæ Ecclesiæ vitum fuerint necessarium. Quæ potestas excludit omnino vt possit capi, & puniri à Principe seculari sibi subiecto, vtpotè quid indecens, & indecorum tali supremæ potestati. Et præterea quia ex tali potestate potest ipse Pontifex Principem secularè impedire ne ipsum capiat, & puniat. & quicquid in contrarium fecerit irritare, & an nullatè. Ergo impossibilis est potestas Principis in Pontificem, cum non possit efficaciter contra voluntatem Pontificis executioni mandari. Ex quo fit non posse Pontificem alterius iurisdictioni se submittere quoad vim coactiuam; quia sumper ab ipso Pontifice omnis iurisdictione pendet, & reuocari potest, & eius efficacia impeditur: quæ omnia latius pro sequitur Suar. in *defens. sibi lib. 4. de immunit. Ecclesiast. cap. 4. §. 6. & 7. Mol. Thologus ass. 31. concl. 4.**

PUNCTVM II.

Qui nomine clerici priuilegio fori gaudentes intelligantur?

- 1 Quilibet prima tonsura initiatus gaudet hoc priuilegio spectato iure communi.
- 2 Quid in hac parte disposuit Trident.
- 3 Habens beneficium, præsimum, capellaniam collatiuam, imò & coadiutorium ex assignatione Pontificis hoc gaudet priuilegio.
- 4 Pensionarium plures censent non gaudere. Probabilis est oppositum.
- 5 Titulus beneficij sufficit, tamen si illius possessionem non habeas, in probabiliori sententia.
- 6 In minoribus constitutus debet habitum, & tonsuram à ferre, & alicui Ecclesiæ inseruire ex Episcopi assignatione, vt fori priuilegio gaudeat.
- 7 Vtrunque portare debet, & habitum, & tonsuram, & hoc frequenter.
- 8 Qua ratione debeat Ecclesiæ inseruire.
- 9 Coniugatus in minoribus constitutus plures condiciones habere deet, vt priuilegio gaudeat, & expenduntur hic prædictæ condiciones.
- 10 Religiosi tam viri, quam femina hoc priuilegio gaudent. Et qui intelligantur.

1 Spectato iure communi quilibet prima tonsura initiatus intelligitur ex c. 2. de foro competenti, ibi aut Clericum vllum cenio cum ibi notariis de Clericis coniugatis in 6. cap. Clerici, cum non ab homine de iudicis: & tradit Couar. *pract. 4. c. 21. n. 5. in fine. Ignat. Lopez pract. c. 62. n. 9. Fatin. lib. 1. tit. de inquisit. q. 8. n. 5. Suar. lib. 4. de immunit. cap. 27. n. 3. August. Barbosa de potest. Episc. 2. p. allegat. 12. n. 1. & alij apud ipsos. Ratio est: quia Clericus ille dicitur, qui in forem Dei vocatus est, clericus, cap. perlectos 21. dist. cum secundum de Præbendis. Ad eum quis prima tonsura initiatur, in forem Dei, eiusque ministerium, & seruium vocatur, & deputatur. Ergo.*

2 Verùm attento Trident. *sess. 23. cap. 6. de reformat. nullus clericus in minoribus constitutus fori priuilegio gaudet, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum, & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inseruiat, vel in seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores suscipiendos, versetur. Ratio autem quare Trident. has speciales condiciones requisituit in Clerico minorum ordinem ea est, quia Clericus minoris ordinis non tenetur in clericatu perseuerare cap. Ioannes de Clericis coniugatis, sed potest illum deserere, quod aliter contingit de Clerico in sacris, qui sine apostolica statuta delerere non potest, & ad portandum clericalem habitum cogi potest, iuxta text. in cap. tu de Apostatis in cuncta glossa. Ergo conueniens erat in minoribus Clericis qualitates expositulæ deonantes perseuerantiam in statu clericali.*

3 Dixi, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat. Nomine autem beneficij ad huiusmodi effectum intelligi quodlibet ius perpetuum percipiendi fructus, tamen si fructus ob penuriam temporum, vel alia de causa non percipiuntur: sic Garcia de *benefic. 1. p. cap. 6. num. 37. & 2. p. cap. 2. num. 9. August. Barbosa alios referens 2. p. de potest. Episcopi. alleg. 12. n. 7. Hinc fit habentem præsimonium in titulum, si cui sunt omnia Hispana, priuilegio fori gaudere; quia beneficium propriissime habet, vt tradit alios referens Salzedo *pract. cap. 61. num. 11. Garcia 1. p. cap. 2. num. 117. Aloysius Riccius pract. resolut. 327. vers. sus. sit tertio, Gonzalez ad reg. cancellaria, glossa 15. §. 2. m. 11.**

August. Barbosa *alleg. 12. num. 11. & alij. Secundo, fit habentem capellaniam collatiuam à Pontifice, vel Episcopo eodem priuilegio frui, quia verè est beneficium: sic aliis relatis Salzedo *num. 11. Barbosa *num. 10. cum Glossa in clem. fm. in glossa 1. de Decimis, & in extrau. ex c. rabi. in verbo que alium de Præbendis inter communes. Fit Tertio, coadiutorium canonicus à Pontifice assignatum hoc priuilegio gaudere; quia in la coadiutoria, cum habeat annexum obsequium spirituale, perpetuum beneficium nominatur, saltem ad hunc effectum: sic Garcia 2. p. cap. 5. n. 98. Barbosa 2. p. potest. Episc. alleg. 12. n. 1.***

4 Sed dubium est, an pensio sub nomine beneficij ad hunc effectum comprehendatur? Negant Flamin. de *reformat. lib. 1. quest. 11. num. 70. & lib. 2. quest. 15. num. 15. Azbedo leg. 1. num. 5. vers. sed an pensio. tit. 4. lib. 1. noua compilat. Carolus de Grassis de effectibus cleric. effectus 1. num. 199. cum segg. Nicol. Garcia de benefic. 1. p. cap. 5. num. 70. Gonzalez reg. 8. cancell. glossa 5. §. 5. num. 6. Aloysius Riccius in de cif. curia archiepisc. Neapolit. 2. p. dec. 71. n. 11. & decif. 92. num. 10. ad finem Zenedo *pract. & canon. quest. lib. 1. quest. 4. num. 32. cum §. 99. Muentur, quia pensio non est proprie beneficium; eo quòd non sit ius perpetuum percipiendi fructus ob spirituale obsequium, si quidem pensionarius moriente spirat; & confirmari potest ex cap. quamuis, & primo, de Præbendis in 6. vbi mandatum prouideri de beneficiis, non potest. xvi huius decreti de pensionibus prouideri. Ergo pensio sub beneficio non comprehenditur. Item in cap. ad audientiam, vel secundo, de rescriptis, pensio à beneficio distinguitur ubi annuas pensiones, seu beneficia. Idem colligitur manifestè ex Trident. *sess. 21. de reformat. cap. 2. vbi nullus permittitur sacris initiari ad titulum patrimonij, vel pensionis, nisi necessitas, aut commoditas Ecclesiæ arbitrio Episcopi à iud. suadeat; sedus verò ad titulum beneficij. Adde pensionarium non esse obligatum horas canonicas recitare, sed tantum officium paruum Virginis. Ergo non est beneficium: Et ita referunt decem Garcia, Gonzalez, Zenedo, & alij his verbis, cui referuata fuit pensio vs. Clerico, si non incedit in habitum, & tonsuram non gaudet priuilegio fori. Ceterum probabilis credo pensionem sub nomine beneficij in favorabilibus Ecclesiæ comprehendendi. Tum quia pensio data in titulum dici potest ius perpetuum percipiendi fructus; siquidem non finitur durante vita, quæ autem pro tota vita conceduntur perpetua sunt: sic docet Salzedo *pract. cap. 62. num. 10. Eman. Rodriq. tom. 1. sum. cap. 155. num. 11. Lazatte de Alcauala cap. 17. num. 24. Ciescent. decif. 1. 4. de sentent. & re iudicata, August. Barbosa 2. p. de potest. Episc. alleg. 12. num. 8. & in remis. concilij. sess. 23. cap. 6. vbi refert sic decilium fuisse à sacra congregatio. ne 18. decemb. 1595. Neque obstant in contrarium adducta, quia illa verissima sunt, & probant pensionem sub beneficio non comprehendendi in odiosis, & quæ Ecclesiæ, vel particulari infesta sunt. Et ad responsonem factæ congregationis dicit Suar. *lib. 4. de immunit. Ecclesiast. cap. 27. num. 11. se non credere esse fideliter transcriptam.*****

5 Secundo, dubitatur an debeat beneficij possessionem habere, an solus titulus sufficiat? Negant titulum sufficere Clarus in *S. fm. quest. 36. num. 2. vers. hæc autem in fine. & vers. regulariter autem, vbi Baiard n. 14. Malcard. de probat. concl. 302. num. 16. & 17. Menoch. conf. 10. num. 6. cum §. 99. Sigismund. Scaccia de iudic. caus. ciuil. lib. 1. c. 11. n. 82. Fatin. lib. 1. praxis, q. 8. n. 45. & 70. Carolus de Grassis de effectibus cleric. effectus 1. num. 1187. Aloysius Riccius *prax. fori Ecclesiast. resolut. 327. num. 1. in 2. edit. Tulchus pract. concl. lit. B. concl. 78. num. 8. Ratio esse potest, quia absque possessione non datur firmum ius in beneficium, cum multis modis impediti possit; alias si solus titulus sufficeret ad hoc priuilegium, plurius ratione vnius beneficij priuilegium competeret, instituto nempe, & possideri. At probabilis credo titulum sufficere, dum de eius nullitate non constat, sed potius validus reputatur: sic sacra congregatio cenitit 16. Iulij 1587. prout testatur Barbosa in *remis. concilij. sess. 23. cap. 6. de reformat. his verbis, Clericum prima tonsura presentatum ad capellam sacerdotalem, qui super talem presentationem admittit à Papa nouam provisionem, etiam in vi motus proprii, posse in suis causis ciuilibus gaudere priuilegio fori, quantum possessionem beneficij non habeat propter alium, quem contra quem litem mouit. Ratio ea est, quia collatio beneficij verum ius in beneficium confert, & cui facta est, beneficiatus dicitur, maxime in iis, quæ priuilegium statui clericali favorabile respiciunt: & ita tradit Melco in suo repertorio, verbo obtrine dicitur quis beneficium, Flamin. de *reformat. lib. 7. q. 1. n. 47. Couar. lib. 3. variat. c. 16. in prin. Gigas de pensionibus, q. 94. n. 12. Zenedo *pract. & canon. quest. lib. 1. q. 4. n. 22. Rebuff. prax. 3. p. tit. de Simonia in resenat. à n. 25.*****

6 Tertio, dubitabis, an Clericus beneficiatus, in minoribus constitutus, debeat portare habitum, & tonsuram, vt fori priuilegio gaudeat? Negandum videtur: quia vnum è duobus requisitum est à Trident. *sess. 23. cap. 6. ex illa dictione aut, quæ coniungit, & ita tenet expresse Gonzalez *reg. 8. cancell. glossa 5. §. 5. n. 5. Garcia de benefic. 2. p. cap. 2. num. 4. & 5. August. Barbosa in supradicto decreto concilij. & 2. p. de potest. Episc. allegat. 12. n. 6. vbi plures refert Farinac. q. 8. n. 70.**

Verum

Verum si Clericus in minoribus constitutus beneficium Ecclesiasticum non habeat, tenetur habitum, & tonsuram deferre, ve fori privilegio gaudeat, & insuper de mandato Episcopi alicui Ecclesie inferuire, aut de eius licentia in clericorum seminario, vel schola, aliquae in vniuersitate vestari, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos.

7 Circa quae aduertit vtumque portare debere, & habitum, & tonsuram, neque sufficere vnum alio omisso; quia per dictionem copulatiuam & fuit a concilio requisitum ex reg. l. hac verba 124. ff. de verbos. significat: & tradit alios referens August. Barbosa 2. p. de potest. Episc. alleg. 12. num. 14. Modus autem portandi vestem, & tonsuram clericalem debet esse frequens, & continuus; alias privilegio carebis absque vlla monitione: sic Marc. Anton. var. resol. 48. n. 7. Riccius in praxi fori Ecclesiastici, resol. 530. 2. edit. num. 4. Barbosa alleg. 12. num. 19. Suar. lib. 4. cap. 27. num. 12. At si ex aliquo casu contingenti laicas vestes induas, non ob id privilegio fori priuatus manes; quia sufficit te solum esse clericalem vestes portare, ab vfu enim frequentiori denominatio defumenda est: sic Farinac. lib. 1. praxi, tit. de quast. 8. a num. 66. & seqq. August. Barbosa 2. p. de potest. Episc. alleg. 12. n. 20. Marcus Anton. d. resolut. 48. n. 7. & Suar. supra, Sanch. disp. 46. n. 8. lib. 7.

8 Secundo, aduertit debere de mandato Episcopi alicui Ecclesie inferuire; inferuire, inquam frequentius: quia non sufficit bis, vel ter inferuire: quia verba illa perseverans seruitium ind. canonic. Zenodo pract. & canon quast. lib. 1. quast. 4. num. 25. Carolus de Grassis de effectibus cleric. effect. 1. num. 1183. August. Barbosa in remission. concilij, sess. 23. cap. 6. circa finem, & 2. p. de potest. Episc. alleg. 12. n. 14. Item debet illud seruitium esse de praesenti, alias non dicitur inferuire, sed seruasse: sic Grassis num. 1177. & Barbosa supra. Item debet esse in spiritualibus, hoc est in exercitio sui ordinis: sic relati Doctores. Deinde debet esse frequenter, seu pro maiori parte temporis. Vnde interpolatio aliquorum dierum, si iterum reuertat, non tollit privilegium, Barbosa de alleg. 12. num. 13. An vero debeat esse eidem Ecclesiae ab Episcopo assignata, affirmat Grassis n. 1170. & videtur sibi consentire Barbosa supra. Quia alteri Ecclesiae inferuiat, non verificatur inferuire de mandato Episcopi, sed ex voluntate propria. Ceterum, credo sufficere, si ab Episcopo assignatus seruitio alicuius Ecclesiae, cuiusque inferuiat; quia iam Ecclesiae inferuire de mandato Episcopi, tamen non sit cui inferuire debeat: & ita sacram congregationem respondisse testatur Barbosa in remission. concilij, vers. vtrum Clericus. Hoc tamen mandatum Episcopi sufficit ore tenus datum. Tum quia ita habet praxis. Tum quia non expostulatur qualitas scripturae: sic Aloysius Riccius in praxi fori Ecclesiastici, resol. 525. in 2. edit. & in 1. decis. 601. Barbosa alleg. 12. num. 23. Requiritur tamen esse expressum, neque sufficit implicitum in ordinum susceptione: alias frustra concilium expressisset: sic Menoch. de praesumpt. lib. 6. quast. 76. n. 41. Zenodo pract. lib. 1. quast. 4. n. 24. & 26. Barbol. d. alleg. 12. n. 13. & in remission. concilij, sess. 23. c. 6. fine. Eadem ratione explicanda sunt illa verba de licentia Episcopi in aliqua schola, vel vniuersitate, &c.

9 Quod si clericus in minoribus constitutus coniugatus sit, mandati Trident. sess. 23. cap. 6. seruari decretum Bonifac. VIII. in c. 1. de clericis coniugatis. lib. 6. ubi hos degenit gaudent privilegio fori in criminalibus, dummodo habitum clericalem, & tonsuram deferant, & alicuius Ecclesiae ministerio sint ab Episcopo deputati, & insuper cum virgine contraxerint: qualiter enim ex his conditionibus deficiente privilegio supradicto carent: sic Couarr. pract. quast. cap. 31. a num. 6. & 7. Carolus de Grassis de effectibus cleric. effect. 1. num. 84. Farinac. lib. 1. tit. 1. q. 3. & n. 6. & seqq. & 64. August. Barbosa 2. p. de potest. Episc. alleg. 12. num. 25. & 27. Prima conditio ex consuetudine est explicanda. Ille ergo dicitur clericalem vestem portare, qui visa veste indicatur clericus, secus si laicus existimetur: sic alios referens Couarr. n. 7. Farinac. num. 69. Clarus q. 36. vers. dixit clericum, Thom. Sanch. lib. 7. disputat. 46. num. 6. Suar. lib. 4. de immunit. Ecclesiastica. c. 18. num. 4. vbi aduertit non sufficere, vt deferat habitum clericalem tempore quo in Ecclesia inferuit, sed necessarium esse, vt in communi ita incedat. De secunda condicione, nempe de deputatione ad seruitium Ecclesiasticum iam diximus. De tertia, scilicet matrimonio cum virgine, late Sanch. lib. 7. disputat. 46. Couarr. d. cap. 31. Farinac. prax. quast. 8. a num. 8. Sufficit, si tempore contracti matrimonij virgo fuerit, aut taliter fuerit reparata; esto postea adulterium committat; quia non attenditur euentus futurus, sed praesens praecipue in fauorabilibus, & absolute cum virgine dicitur contraxisse: sic alios referens Farinac. supra, & Sanch. num. 3. & August. Barbosa num. 26. Suarez. cap. 28. num. 7. Adde si a solo contrahente virgo fuerit ante matrimonium cognita, cum virgine reputatur contraxisse; quia copula antecedens matrimonium inter ipsos contrahentes, matrimonio ipso videtur purgata: sic ex communi sententia testatur Anton. Gom. var. resol. com. 3. cap. 10. a n. 4. Clarus in pract. §. fin. quast. 36. vers. quaro an clericus, & vers. sed an ille. Farinac. quast. 8. num. 8. Suar. lib. 4. cap. 28. num. 6. Deinde si matrimonium cum duabus virginibus fuit contractum, & cum vna sola consummatum, quia

altera vel mortua fuit, vel ad religionem transfuitante consummationem, non priuatur privilegio fori; quia non censetur bigamus; sed potius censetur contrahere cum vna, & virgine; alius enim contractus, quia consummatus non fuit, non reputatur: sic cum Glossa in cap. vnico de Cleric. coniugatis in 6. tradit Suarez c. 28. n. 6.

10 Praeter supradictos alij, tamen ordinibus initiati non sint, clerici reputantur, & fori privilegio gaudent. Hi sunt religiosi, siue viri, siue feminae, etiam conuersi, vulgo dicti laici: sic enim vocantur, non quia religiosi non sint (sunt enim veritate qui professionem trium vororum emittunt in religione approbata) sed quia ministerium temporalibus deputantur absque vilo ordine insigniti: sic Decian. tract. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 28. Carol. de Grassis de effectibus cleric. effect. 1. num. 97. Nicol. Garcia de benef. 1. p. cap. 4. num. 11. August. Barbosa 2. p. alleg. 12. num. 38. & Farinac. q. 8. num. 46. ampliat. 26. & probat textus in c. fin. de Religiosis domibus. cap. 3. de foro com. 1. tenti, c. si quis suadente 17. q. 3. Secundo, nouit in religione approbata sub nomine Clerici, & religiosi in fauorabilibus comprehenduntur; quia licet verum religiosi non sint, cum professione non emiserint, sunt tamen in via ad religionem, & hoc sufficit, vt fori privilegio gaudeant: sic multis exornat Farinac. quast. 8. num. 46. vers. ampliat. 16. Azor. 1. p. instr. moral. lib. 12. cap. 2. q. 2. Guttier. de gabelle. q. 95. num. 22. Barbosa alleg. 12. n. 37. & alij apud ipsos. Tertio sub nomine clericis, seu religiosi ad hunc effectum intelliguntur familiares religiosorum, vulgo dicti, qui se, & sua in religionis seruitium transtulerunt. Tullchus lib. O. concl. 16. Petegum. var. lib. 6. num. 71. Barbosa num. 39. Quarto comprehenduntur rectores Xenodochiorum: cum enim Xenodochium Episcopi auctoritate erectum locus sacri sit, & a laicali iurisdictione exemptus, etiam illius rector exemptus esse debet, Barbosa n. 40. cum Carolo de Grassis de effectibus cleric. effect. 1. num. 117. Quinto veniunt sub hoc privilegio fratres tertij ordinis D. Franciscus in communitate viuentes: quia hi religiosi sunt, vel saltem religiosam vitam imitantur, Grassis in decis. aureis, lib. 2. cap. 49. n. 27. Mol. de iustit. tom. 4. tract. 3. disput. 50. num. 4. Suar. tom. de censur. disput. 22. sect. 1. num. 10. Barbosa alleg. 12. n. 41. At si hi non in communi, sed priuati in propriis domibus habitent, esto plures Doctores, quos referat & sequitur Tullchus lib. E. concl. 470. Eman. Rod. tom. 2. quast. regul. q. 65. art. 4. censent fori privilegio gaudere, quia verum, & proprie religiosi sunt; probabilis reputo illo privilegio carere, & tanquam laicos iudicari, puniri que possit. Tum clericis religiosi non sunt, cum non emittant tria vora substantialia secundum regulam a sede Apostolica approbatam, neque religiosam vitam degant, sed omnino saecularem, facitque Clement. III. de excommunicatione. quatenus dicit tempore interdicti non posse hos a fratribus minoribus admitti ad diuina officia. Quod non fieret, si verum religiosi essent, sic alius relatis docet Malcaid. de probat. concl. 957. num. 6. Grassis de effectibus cleric. effect. 1. a num. 92. Mol. Theolog. tract. 3. disputat. 30. a num. 4. vers. de his, Barbosa alleg. 12. num. 41. Sexto comprehenduntur sub nomine clericis milites ordinis S. Ioannis, S. Iacobi, D. Benedicti, August. Lazari, Stephani, &c. quia laici controuersum est, an verum, & proprie religiosi sint. Quapropter ex consuetudine iam recepta hi non iudicantur ab aliis iudicibus, quam a superioribus cuiusque ordinis: sic Grassis d. effect. 1. num. 109. Nauarr. conf. 12. & 13. de regularijs Barbosa n. 45. Septimo extenduntur aliqui hoc privilegium ad Eremitas, sed hoc intelligi debet, si in communitate viuunt religionis approbati: secus si extra religionem sub nullius obedientiam, quia verum laici sunt, nulloque privilegio fruuntur: sic Grassis d. effect. 1. num. 101. Man. Rodriq. tom. 2. quast. 60. art. 2. Barbosa num. 42. Mol. tom. 3. tract. 3. disput. 50. num. 4. fine, Sanch. in decal. lib. 4. cap. 16. num. 10. Octauo poterat extendi hoc privilegium ad penitentes. Sed iam non sunt in vfu illae solennes penitentiae praeter eas quas sancta inquisitio delinquentibus imponit, de quibus iam diximus, quia ratione inquisitoribus sint subiecti. Reliqui vero penitentes privilegio fori non gaudent: sic Grassis num. 127. Barbosa num. 44. Zenodo ad decret. collect. 34. Couarr. d. cap. 34. num. 4. Nono privilegium hoc fori extendi dicitur, non solum ad clericos, sed etiam ad eorum famulos. At hoc intelligendum est non de quibuscunque famulis, aut de quocunque Clerico, sed solum de famulis Episcoporum, qui proprie famuli, & serui sint non mercede conducti, vt late, & erudite tradit Decian. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 47. & 57. Farinac. prax. quast. 8. num. 46. & facit textus in cap. fin. de officio Archiepiscopi. Item non debet intelligi spectato iure communi. Quia nullus est textus vt bene expendit Suarez lib. 4. de immunit. Ecclesiastica. cap. 29. a num. 10. haec exemptionem probans: & praecipue stante Trident. est manifestum; quia Trident. omnes in minoribus constitutos excludit a privilegio fori, nisi habeant beneficium, &c. Quocirca solum ex consuetudine intelligendum est; quae consuetudo rationabilis est, vt potest quae iurisdictionem, & auctoritatem Episcopalem fouet. Cum autem in 2. Ecclesiasticum seruitium 12. q. 2. Serui Episcoporum, & Clericorum ab oneribus eximuntur, id est, quia inter bona domini computantur.

Decimo alij extendunt hoc privilegium fori ad uxorem Cle-

riti coniugati: sic post alios antiquiores Tiraq. post leges conu-
nabiales, glossa 2. n. 54. Avile: in capitib. praeorum procmio,
glossa 1. n. 18. Anton. Cucus 1. 3. insit. maiorat. tit. 9. n. 20. & alij
relati à Sanch. lib. 7. de matr. disp. 47. n. 2. Probatur primò. Quia
privilegium domino concessum omnibus qui sunt de familia
conceditur. c. in de officio Archidiacon. At vxor est de viri familia
1. mulieres. C. de dignitat. lib. 12. Et l. fin. ff. ad municipalem.
Secundò vxor foris debet forum viri, ex l. cum quidam
quella ff. de iurisdic. om. iud. Tertio, exemptio à tributis data
Clericis eorum vxoribus communicatur ex l. 2. Cod. de Episcopis
& Clericis. Tandem in quavis dispositione stricta quæ con-
ceduntur viro, vxori censetur concessa iuxta doctrinam glossa
in c. ad monera, verbo partem 33. q. 2. Verum hoc argumentum lo-
lum conuincit privilegium concessum domino omnibus ex
eius familia competere, quando ratio concedendi privilegium
aliis præter primum privilegium potest conuenire. At cum
hoc privilegium in reuerentiam clericis ordinis concessum sit,
nemini præter ordinarios potest hæc reuerentia conuenire: eaque
de causa hoc privilegium personale est, non reale, neque aliis
ab ordinatis competit. Solum de exemptione à tributis est specialis
dispositio, vt vxoribus clericis competit. Sed hoc est spe-
ciale iure antiquo, non ex nouo. Bonifac. v. III. de clericis con-
iugatis in 6. & Trid. sess. 23. c. 6. de reformat. vbi clericis con-
iugatis solum fori privilegium gaudere conceditur in criminalibus,
vt dicemus. Affirmandum ergo est hoc privilegium fori
Clericis concessum, nequaquam ad eorum vxores extendi: sic
aliis relatis Sanch. lib. 7. de matr. disp. 47. n. 3.

Ex quo fit, si Clericus ad sacros ordines ascendat, vxore in
seculo manente, nullo modo vxorem privilegio clericali gaudere,
quia dissolutum est thorum, & mutua cohabitatio, quæ
poterat esse occasio fruendi privilegio viri: sic Sanch. num. 7.
cum Alexand. de Neuo cap. 2. de foro competent. num. 22. Secun-
dò, fit à fortiori viduam vxorem nullo modo privilegio vi-
ri gaudere, tametsi diceremus viuentem viro privilegio viri ei
communicari: quia solum communicatur ei in consequentiam
viri privilegia. Ergo cessante privilegio principali, cessare
debet accessorium: & sic tradit cum glossa loquente de filijs
l. s. C. de Episcopo & Clericis & ibi Baldo num. 5. & Alexand. de
Neuo supra Sanch. disp. 47. n. 4.

PUNCTUM III.

Explicantur aliqua dubia circa superiorem
doctrinam,

- 1 Clericus in minoribus constitutus si habitum dimittat, potest
illum reassumere, vt privilegio gaudeat, tametsi plures
contrarium sentiant.
- 2 Si tempore quo habitum dimisit delictum committat, & postea
habitum reassumat, negant plures gaudere. Probabilius
est oppositum.
- 3 Si tempore, quo habitus est dimissus, capiatur à iudice, non
gaudet privilegio.
- 4 Quando censetur fraus commissa in assumptione habitus cle-
ricalis.
- 5 Clericus negotiatores probabile est privilegio fori priuari, oppo-
situm probabilius.
- 6 Quid dicendum de clericis arma gestantibus.

Primò dubitatur, an Clericus in minoribus constitutus,
sive solutus, sive coniugatus, si dimittat habitum clericalem,
possit iterum illum reassumere, vt fori privilegio gaudere
debeat? Negant Afflicti. lib. 1. consuet. Rub. 3. num. 22. Auendan.
de exequendis mandatis. Regum, lib. 1. cap. 22. num. 15. & con-
sentunt communiter Doctores Padouæ, vt testatur Ioann. Andre.
cap. Ioannes de clericis coniugatis, quæst. 4. num. 19. & ibi An-
thartan. num. 10. quæst. 4. Ratio esse potest: quia illa dimissio
habitum est quædam privilegij renuntiatio, sed quoties quis
privilegio renuntiauit, si renuntiatio illa acceptatur à superio-
re, privilegium amittit, ad illudque redire non potest. Ergo
si hæc renuntiatio iam non est locus penitentiae; quia illa
renunciatio à superiore acceptatur; si quidem statim Clericum
priuat privilegio clericali, & in hoc sensu est vera regula illa,
Quod semel plura, amplius displicere non potest, & facit c. vt
quis duas, de electione in 6. cap. unico de Posulat. pralatorum
in 6. redeundi ad aliam Ecclesiam postquam vnã elegerit sibi
licentia penitus interdicta.

Ceterum, tenendum omnino est privilegio gaudere reassu-
mpto habitu, sic post alios antiquiores, quos referunt, docent
Covarr. pract. quæst. cap. 31. num. 8. vers. 5. Petr. Barbof.
l. fin. 35. num. 33. ff. soluto matrim. Iulius Clarus lib. 5. pract.
S. fin. quæst. 36. num. 15. Thom. Sanch. lib. 7. de matr. disp. 45.
num. 29. Suar. lib. 4. de immunit. cap. 27. n. 18. Ratio est, quia
ex duplici capite provenire potest, quòd Clericus dimittens ha-
bitum clericalem, illo reassumpto non gaudeat privilegio fori.
Primò, quia illud renuntiauit per dimissionem habitus, illa
renunciatio acceptata fuit. Secundò, quia in perpetuum ob-

illam habitus dimissionem illo privilegio priuatur, sed ex nullo
horum capitum inferitur hæc inhabilitas perpetua. Non ex renun-
tiatione; quia privilegium clericali statui competens nemini
licet renunciare cap. si diligenti de foro competent. & fuit deci-
sum à sacra congregatione 11. Junij, 1587. prout referunt Suar.
sup. 3. & Aug. Barbof. in remissionibus Concilij, sess. 23. cap. 6. de
reformat. his verbis. Quidam Clericus characterem insignitus be-
neficium Ecclesiasticum obtinuit, cui postea animo vxorem du-
cendi vna cum clericatu renuntiauit. Deinde non sequens ma-
trimonio clericalem habitum reassumpsit, & aliud beneficium
exigui redditus adeptus est dubitatur, an gaudeat privilegio fori.
Congregatio censuit gaudere, quia privilegio clericali renun-
ciari non potest. Ergo ex renuntiatione nequaquam potest inhabi-
litas reddi ad privilegium antea habitum. Ex secundo, autem ca-
pite nullo modo inhabilis redditur. Tum quia illa non est priua-
tio penalitatis, quæ supponat delictum, cum iuramentum fuerit hoc Cle-
rico habitum dimittere, sed solum est priuatio legalis ob non
seruatam conditionem. Cum ergo illa conditio perpetua non sit,
sed semel assumpta, dimitti potest, & iterum reassumi, efficiunt
priuationem privilegij cum illa coherere, quod non leuiter indica-
uit Clem. l. de vita, & honest. clericorum, iuxta glossam ibi ver-
bo quamdiu, ubi Privilegium clericale quamdiu præmissis insti-
terint, eo ipso amittant. Est ergo amissio privilegij non absoluta,
sed quasi conditionalis, dum conditiones ad illud habendam
non seruauerint: facitque textus in c. clericus, & 2. de vita, & ho-
nest. clericorum, vbi Clericus qui vxorem duxit dimissa tonsura
præcipitur, vt iterum tondeatur, si velit, inquam, privilegio gau-
dere, vt explicat Abbas ibi n. 4.

Neque obstant contraria adducta; quia hic Clericus dimittens
habitum non perdit privilegium, quia illud renuntiauit,
sed quia non seruauit conditionem ad privilegium requisitam,
lex autem constituit amissionem huius privilegij perpetuam, sed
solum pro tempore non seruatae conditionis; quia neque in
Concilio Trident. sess. 23. cap. 6. neque in cap. unico de clericis
coniugatis in 6. sunt aliqua verba taliter indicantia; in d. potius
inducunt contrarium. Si quidem dicitur Clericum in minoribus
constitutum, gaudere nolumus privilegio clericali, nisi habi-
tum, &c. quali diceret, quicumque in minoribus constitutus,
qui habitum, & tonsuram deserat, &c. gaudere volumus privi-
legio clericali. At qui semel habitum, & tonsuram dimisit, po-
test postea illud deferre. Ergo potest privilegio gaudere. Adde,
illa limitatio nisi habitum, &c. est restrictio iuris communis,
Ergo solum intelligi debet restringere ius commune quamdiu
est, & non alio tempore.

Hinc optimè inferit Sanch. aliis relatis lib. 7. disp. 46. num. 30.
Clericum ducentem vnã vxorem, eamque virginem, conse-
qui, ea mortua, omnia privilegia clericalia, quæ solutis Clericis
conceduntur, si eas condiciones præster, quas alij Clerici soluti
ad gaudendum privilegio seruari tenentur. Quia non fuit illis
privilegiis ob matrimonium in perpetuum priuatus, sed solum
fuerant ei suspensa durante matrimonio.

Secundò, & difficultius dubitatur, an Clerici minorum ordi-
num habitum clericalem longo tempore non deserentes ob
cuius causam censentur privilegio esse priuati, si tunc aliquod de-
lictum committant, & illo commisso habitum reassumant, privi-
legio gaudeant in illo delicto? Et ratio difficultatis est, quia tunc
illa delicta commissa sunt ab homine laico. Ergo videntur de iurisdic-
tione laicali esse. Ergo ob nouam habitus reassumptionem
iurisdictioni Ecclesiasticæ non possunt conuenire. Item quia ad
gaudendum fori privilegio semper tempus delicti videtur spe-
ctandum, argum. l. 1. ff. de penis, vt multis relatis docere videtur
Thom. Sanch. lib. 7. de matr. disp. 46. n. 10. iuncte n. 4. Ceterum,
verissimum est privilegio gaudere; sic tradunt à nos referentes
Suar. tom. de defens. fidei, lib. 4. de immunit. Ecclesiasticæ c. 15. n. 16.
& c. 27. n. 18. Covarr. cap. 31. n. 7. August. Barbof. alleg. 12. n. 28.
Farinac. q. 8. n. 66. Carol. de Grassis de effectibus cleric. effectus 1.
n. 81. & decisum refert à sacra congregatione Barbof. in re-
mission. Concilij, decreto 6. sect. 23. de reformat. his verbis.
Censuit Congregatio Clericum coniugatum, qui post dimissum
habitum, & tonsuram clericalem pro delicto aliquo in curia
laicali est citatus, & ob contumaciam condemnatus fuerit: Si
deinde reassumpto habitu, & tonsura (modo non in fraudem)
Ecclesie inseruiat iuxta hoc decretum non posse à iudice laico
propter hoc delictum in carcerem conici, aut personaliter ad-
stringi, facit cap. si iudex laicus de sentent. excom. in 6. Ra-
tio est, quia quia clericis minoribus privilegium conceditur, dimi-
modo beneficium Ecclesiasticum habeant, aut habitum, & ton-
suram deserant, &c. Ergo quamdiu illud habent, privilegio gau-
dent iuxta textum in Clem. l. de vita, & honest. cleric. glossa
verbo quamdiu. Neque enim dictum privilegium limitatur iuxta
ad delicta commissa tempore clericatus, non ergo limitandum
est. Et confirmo ex l. hos accusare, ff. de accusator. vbi dicitur
accusandum non esse legatum provincie de criminibus commissis
ante legationem. Ergo nec Clericus coram tribunalibus seculari de
crimine ante clericatum commissio. Ad rationem dubitanti re-
pondeo delicta commissa tempore quo habitum clericalem di-
misisse iurisdictionis esse secularis; at reassumpto habitu Eccle-
siasticæ esse, sicut & est persona.

3 Sed quid dicendum, si illo tempore, quo habitum dimiserunt, a iudice seculari capiuntur, aut citentur, & post captionem, aut citationem habitum re-assumunt? Respondeo privilegio carere debere: quia illa habitus reassumptio videtur facta in fraudem iurisdictionis secularis: ac proinde non debet prodesse: sic tenet Farinac. d. q. 8. num. 66. & 110. Barbof. l. 2. p. alleg. 12. num. 29. & in remiss. Concilij, decreto 6. sess. 23. de reformatione circa finem. Quia generaliter quotiescunque assumptio clericatus, beneficij, habitus, & consuetudo fit in fraudem iurisdictionis secularis cessat clericale privilegium, quia fraus, & dolus nemini debet Patrocinari. Alias immunitas Ecclesiastica fomentum esset delictorum: sic Gutier. pract. quest. lib. 1. quest. 5. Menoch. de presumpt. lib. 6. quest. 76. num. 35. Iulius Clarus lib. 5. s. fin. quest. 35. num. 43. Farinac. q. 8. n. 66. & 104. Barbof. in remission. Concilij circa finem, decreto 6. sess. 23. Lendo ad decr. collect. 23. n. 1. & alij.

4 Sed inquit in quo hac fraus consistat, & quando presumatur? Respondeo primò cum suar. lib. 4. de immunit. c. 15. num. 17. consistere in eo quòd clericalem habitum, vel ordinem assumas, vt medium tantum ad vitandam iurisdictionem secularem, non ex animo perseuerandi in illa. Quod potest contingere in assumptione minorum ordinum post delictum, vel in assumptione habitus clericalis dimissi: presumitur enim te velle illis ordinibus, & habitu clericali vt non in perpetuum, sed ad tempus, & quatenus necessarium medium fuerit ad vitandam laicalem iurisdictionem, quæ intentio mala est, & fraudulenta, ac proinde digna priuatione clericalis privilegij. Verum si ex intentione declinandi seculare forum ordinem sacrum accipias, quia ab illo recedere non potes, non debet presumi in illa acceptione fraudem interuenire, quia fraus, & dolus non est, si iure proprio vtaris, & assumas medium ab Ecclesia ordinatum ad vitandam secularem iurisdictionem, tamen ex intentione vitandi illam fuerit assumptum: sicuti fraus non est si post delictum commissum ad Ecclesiam confugas. Esset autem fraus si assumeretur ordo non animò perseuerandi in illo, sed relinquendi, cum timor non est iurisdictionis secularis, quod in assumptione ordinis facti presumi non potest.

Respondeo secundò fraudem presumi quoties immediatè post delictum commissum status clericalis assumitur. Tum quia presumitur assumptus tantum ad vitandam iurisdictionem secularem. Tum quia ipsum delictum presumitur commissum esse spe se protegendi privilegio clericali assumendo, ac proinde in fraudem. Ergo talis assumptio status clericalis non prodest delinquenti ad vitandam iurisdictionem secularem. Secundò presumitur fraus, si post diffamationem delicti status clericalis assumatur: quia tunc timore iudicij secularis creditur assumptus, & non ex animo in illo perseuerandi: sic multis relatis Farinac. lib. 1. prax. tit. de inquis. q. 8. num. 66. & 110. Excipe nisi fuerit assumptio ordinis sacri: quia tunc non presumitur fraus ob rationem superius dictam.

Quòd si inquit, an hic status clericalis in fraudem assumptus relinquitur Clericum in delictis antea commissis ita subditum iurisdictioni seculari, ac si statim clericalem non assumptisset? Respondeo relinquere æquè subditum quoad iudicium delicti, & punitionem pecuniariam, seu in bonis delinquentis; non tamen quoad iudicium personæ, seu punitionem illius. Quia assumpto statu clericali persona sacra est & Deo destinata. Ergo exempta à punitione corporali secularis iudicis, quia indecens est talis punicio, puniri tamen potest in pecuniis, quæ punio indicat secularem iudicem esse iudicem causæ, non personæ: sic pluribus relatis firmat Farinac. lib. 1. tit. de inquis. q. 8. n. 107.

5 Secundò, dubitatur an clerici immisceant se negotiationi, & mercaturæ, privilegium clericale retineant? Ratio dubitandi est: quia clericis negotiatio est prohibita cap. fin. de vita, & honest. cleric. Item cedit in opprobrium status clericalis. Ergo non debet frui privilegio illius status, quem offendit cap. quia frustra de v. s. sic Ioann. Andr. Archidiacon. Bosius, Iulius Clarus, & alij quos refert Sanch. tom. 2. de matr. lib. 7. disp. 46. n. 25. Barbof. 2. part. de potest. episc. alleg. 12. n. 30. & est probabilis opinio.

Verius tamen est, Clericos coniugatos privilegio fori gaudere, tamen si immisceant negotiationi; quia ab eorum statu aliena non est decens quadam, & moderata negotiatio, ac proinde si in hac parte excessum non committant, neque per sententiam privilegio fori priuari possunt, & probat textus in cap. Ioannes in fine de clericis coniugat. & tradunt plures referentes Sanch. lib. 7. de matr. disp. 46. num. 26. Barbof. 2. p. alleg. 12. num. 30. Suar. lib. 4. de immunit. Ecclesiast. cap. 28. num. 9. Couart. cap. 31. num. 8. Ad rationem dubitandi respondeo Clericis non coniugatis negotiationem interdiciam esse de quibus non loquitur textus in cap. fin. de vita, & honest. clericor. solumque ibi dicitur Clericos negotiationi vacantes, vt potest rei illicitæ, debere soluere tributa: quia horum solutionem priuati non soluantur: sicuti.

Adde alios Clericos non coniugatos privilegio fori non priuari ob negotiationem, nisi per sententiam priuentur; quia

nullibi stat negotiationem ipso iure hanc priuationem incurre, Suar. lib. 4. cap. 8. n. 10.

6 Tertio dubitatur, an Clerici minores, portantes arma priuentur clericali privilegio? Ratio dubij est: quia armorum delatio quibuslibet clericis est prohibita c. clericis de vita, & honest. clericor. efficaciter ne clericus appareat ille qui Clericus est, ob quam rationem Clarus lib. 5. prax. s. fin. q. 36. n. 12. Sanch. lib. 7. de matr. disp. 46. n. 26. in fine & incipit Suar. lib. 4. de immunit. Ecclesiast. cap. 28. num. 5. sententiæ Clericum arma portantem privilegio clericali non gaudere. Distingueendum tamen est, si ob armorum delationem potius secularem habitum, quàm clericalem deferre videaris, amittis privilegium; quia non ponis conditionem ad illud requisitam, scilicet portare habitum clericalem. At si delatio armorum non tollit, quoniam Clericus apparet, ob illorum delationem privilegium non amittis: quia nullibi est cautum privilegium clericale amitti ob armorum delationem. Neque aliud intendit Azor. 1. p. lib. 3. cap. ult. quest. fin. dum dicit armorum delationem non repugnare huic privilegio, si alias clericalis habitus retineatur.

PUNCTVM IV.

Quis sit iudex, cum dubium est, an debeas gaudere fori privilegio?

- 1 Duplex est dubium iuris, & facti.
- 2 Nemo clericus presumitur, nisi probetur, & qualiter probandum est.
- 3 Sufficiens vnus testis? Cum distinctione respondetur.
- 4 Forma, & publica quasi possessione clericatus probatur.
- 5 Si talis clericus in habitu clericali capiat, remittendum est iudici Ecclesiastico: sed si in habitu seculari.
- 6 Dum causa clericatus cognoscitur, non potest iudex laicus in causa procedere.
- 7 Iudex Ecclesiasticus cognoscit de clericatu, vt decidat an gaudeat privilegio, quamvis non d. sit Doctores, qui sententiam, cum est controuersia de facto posse iudicem secularem cognoscere.
- 8 In huius cognitionis informatione citari debet iudex secularis.

1 Duplex dubium esse potest. Aliud iuris, aliud facti: Dubium iuris est, quando non est constans in iure an nomine Clerici gaudens privilegio intelligatur. Dubium facti est, quando dubitatur, an tu habeas qualitates requisitas, vt scilicet gratia ordinis, beneficium, habitum, & consuetudinem, &c.

2 Supponendum est neminem Clericum presumi, nisi probetur, quia est qualitas facti: colligitur ex cap. si iudex laicus de sentent. excommunic. in 6. & cap. legem 2. q. 1. Ignat. Lopez pract. cap. 62. num. 20. ad medium, Farinac. innumeros referens lib. 1. prax. q. 8. num. 3. Sed qua ratione hoc probandum sit, vacant Doctores. Primò, certum est probari sufficienter per litteras clericatus, hoc est per illas litteras, quæ vocantur tituli ordinum, quæque solet Episcopus ordinatis conferre in testimonium ordinis recepti. Sic Couart. pract. quest. cap. 33. num. 3. Malcard. concl. 302. & segg. Ignat. Lopez cap. 62. n. 16. & segg. Decian. tract. crim. lib. 4. cap. 9. num. 26. & 112. & 113. Farinac. alius relatis quest. 8. n. 40. Secundò, probatur per litteras commendatitias facientes mentionem de clericatu, & illorum testantes, factis si solum referant esse Clericum. Quia hæc litteræ sunt quæ tituli ordinum, & ex certa scientia ordinatis dantur: sic Malcard. Salzedo, Decian. & Farinac. supra. Debent tamen esse hæc litteræ authenticæ, signatæ inquam signo ordinarij consueto, Malcard. concl. 305. num. 2. Farinac. tit. 4. n. 40. Tertio, probatur per testes, maxime si fuerint nulli deperditi, cap. 2. & 3. C. de clericis peregrinis, l. refium. C. de testib. l. si solemnibus. C. de fide instrumentorum: & tradit glossa communiter recepta in c. si iudex laicus de sent. excommunic. in 6. verbo de fecerit, Malcard. de probat. concl. 303. n. 1. & segg. Salzedo c. 62. n. 16. Decian. tract. crim. l. p. lib. 4. cap. 9. num. 14. Farinac. q. 8. n. 41. Couart. cap. 33. n. 3. & alij apud ipsos.

3 Sed dubium est, an vnus testimonium sufficiat? Breuiter respondeo sufficere, si de nullius præiudicio agatur, vt puta cum petitur licentia ad predicandum, faciendum sacrum, & similia. Hæc enim, quia solum penitentem nocere possunt, extraiudicialiter expediuntur: ac proinde vnus testimonium sufficit, & colligitur argumentum à simili ex textu in cap. cum si quis, & in c. paruulus de consecrat. dist. 4. & tradunt plures relatis Malcard. de probat. in concl. 303. num. 4. & segg. Farinac. q. 8. n. 42. & q. 63. n. 26. At si de præiudicio tenij agatur, & consequenter in iudicio, credo nequaquam sufficere dictum vnus testis; colligitur ex c. sua de clericis peregrinis, vbi dicitur clericatum probari per scripturam, vel per testes. Nota quod non dixit per testes, vt tacite insinuat plures esse requisitos. Et ratio videtur efficax: quia quilibet habet ius, ne sibi damnum inferatur abique manifesta ratione. Ergo si ex tuo clericatu alteri damnum sequitur, admittendum non est, nisi id manifestè constet: vnus autem testis solum rem probabilem, cap.

non manifestam facit. Ergo. Et ita tradit Mascard. & Farinac. *supra*. Ex quo fit si agatur lis super beneficio, & Petrus ob aliquod ius sibi competens præterdat collationem tibi factam nullam esse, vtpote non Clerico; tu non probabis sufficienter clericatum vnicò teste; quia agitur de magno alterius præiudicio, scilicet de repellendo Petro à iure præteno in beneficium: sic Mascard. & Farinac. *supra*. Limitant autem Doctores hanc sententiam, vt procedat cum agitur de petitorio. Secus si de possessorio; quia possessorium leuis est præiudicij cæque de causa censet Ignat. Lopez *cap. 62. num. 16.* ex sola confessione partis probari clericatum ad huiusmodi effectum. At hoc credo intelligendum esse de iudicio possessorio, momentaneo, & preparatorio alterius iudicij. Secus si de possessionis iudicio decisivo. Quia decidere in fauorem vnius possessionem altero exclusio graue præiudicium est: sic Farinac. *quæst. 63. num. 32. & 33.* Fit deinde vnicò teste non probari sufficienter clericatum ad effectum vt iudex secularis abtineat à delinquentis cognitione; quia non leue est præiudicium impedire vium iurisdictionis fundata: sic Couart. *cap. 33. numero tertio, Salzedo præf. cap. 62. num. 17.* Farinac. *quæst. 8. num. 43.* & probat textus in *cap. tua fraternitati de Cleric. peregrinis*, & decidit lex nostra *tit. 4. in fine, lib. 1. ordinam.* vbi dicitur. *En la carnis, o censuras que diosen los tuces Ecclesiasticos para inibirir a los seculares de las causas de los de primera corona, y ordenes, unde ir authentica da mente los ritulos, licentia, y informacion.* Ecce qualiter plenam probationem requirit. Verum si cum dicto vnicò teste fama concurreret, crederem sufficienter clericatum probari. Tum quia licet præiudicium affert hæc probatio iurisdictioni seculari, fæuet tamen Ecclesiasticæ immunitati, & ita vtpote fauorabilis non debet ita exactam, ac plenissimam probationem requirere.

4 Quartò, solet probari fama, & publica quasi possessione per longum tempus: si enim in minoribus confititur habitum, & tonsuram communiter deferat, & alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat, vel de eius licentia in schola, aut vniuersitate verisus, Clericus est reputatus. Item si beneficium Ecclesiasticum possideas, & de eius possessione fama sit, non est dubium te habere intentionem fundatam; ac proinde qui te ad hæc possessione deturbare intendit, & iuri clericatus præiudicare, probare debet plenè te Clericum non esse; quia dum hoc plene non probat, iustitiam non est te de possessione deiecit. Et videtur satis probatum in *c. si iudex laicus de sentent. excommunicat. in 6. & in c. inter quatuor, & ibi glossa de Clericis peregrinis.* Ex quo inferitur decisio illius quæstionis, an iudex laicus teneatur remittere delinquentem iudici Ecclesiastico, qui allegat se esse Clericum ex publica fama, & quasi possessione?

5 Breuitèr distinguedum censeo, si captus fuit delinquens in habitu, & tonsura clericali, vel fama erat publica esse Clericum, ob cuius famam videtur esse in quasi possessione clericatus, remittendus est iudici Ecclesiastico custodiendus, etiam ante cognitionem causæ iurisdictionalis ex textu in *cap. si iudex laicus de sentent. excommunicat. in 6.* Et ratio est, quia iudex secularis non habet intentionem suam fundatam; quam tamen habet delinquens, & Ecclesia. Neque obstat ex solo habitu, & tonsura neminem Clericum probari non probato titulo, quia hæc quedam est leuis coniectura: coniecturis autem clericatus non videtur probari. Non inquam obstat: quia coniecturis efficacibus probatur clericatus ad effectum, vt talis reputetur, dum ab aduersario contrarium non conueniunt: gestatio enim habitus clericalis, & tonsuræ longo tempore præstat quasi possessionem, & transfert in aduersarium onus probationis: sic colligitur ex *cap. si iudex laicus de sentent. excommunicat. in 6. cap. inter quatuor de Clericis peregrinis.* August. Barbof. *alleg. 12. num. 34. sine.* Mascard. *concl. 302.* Farinac. *q. 8. n. 33. & 34.* & alij apud ipsos. Esto contra videtur tenere Couart. *cap. 33. n. 5. vers. fortassis,* Salzedo *præf. cap. 62. num. 19.* ex recepta consuetudine Hispaniæ, vbi non remittitur delinquens Ecclesiastico iudici, quousque sententia definitiva de clericatu pronuncietur. Quod si iudex laicus capiat delinquentem absque habitu, seu tonsura, credo obligatum non esse remittere iudici Ecclesiastico delinquentem, quousque manifestè probatum fuerit Clericum esse, & communitè habitum, & tonsuram deferre, & Ecclesiæ ex mandato Episcopi deseruire, &c. Ratio est; quia iudex secularis capiendo reum seculariter incedentem illius quasi possessionem acquisiuit. Non igitur deturbandus ab hac possessione est ex sola fama clericatus: sic Ignat. Lopez de Salzedo *præf. cap. 62. num. 16. & 18.* consentit Farinac. *q. 8. num. 33. & 44. circa finem,* & restatur sensus à Rota decisum esse, & clarè videtur decidi à lege nostra *tr. 7. tit. 4. l. 1. ordinum* tibi que los prendan y tengan presos en la carcel seglar, hasta que la dicha causa del clericato se determine & in fine, inquit. *Y no se guardando la dicha orden su magestad pues esta fundada su intencion y la de su iurisdiction real, vo constando legitimamente de lo fiso dicho procedat, &c.*

6 Interim tamen dum causa clericatus cognoscitur, non potest iudex secularis in causa principali procedere ex expresso textu in *cap. si iudex laicus ibi contra eum tamen interim quibus processus iudicij penitus conuiescat, & merito; quia ex* Feid. de Castro Sum. Mor. Pars II.

ponitur periculo usurpandi iurisdictionem sibi non debitam, Salzedo *præf. cap. 62. num. 21.* Farinac. *q. 8. num. 35.* Scaccia de *iudicis, lib. 1. cap. 11. n. 90.*

7 Sed inquires, quinam iudex debeat cognoscere, an delinquens clericatus priuilegio gaudeat? Et quidem si controuersia est de iure, nemini dubium esse potest ad iudicem Ecclesiasticum illius decisionem pertinere; quia ad ipsum pertinet causas spirituales decidere *c. quanto, c. decernimus de iudicis, cap. lator, cap. causam qua. Qui filij sint legitimi, c. tuam de ordine cognit.* At controuersia iuris canonici decidere quid spirituale est. Ergo. Verum si controuersia est de factis an scilicet hic clericatum habeat vel non, an habeat beneficium, an deferat vestes clericales, &c. Non desunt qui existiment penes iudicem secularem esse talem cognitionem; quia illa non videtur cognitio rei spiritualis, sed temporalis, & contingens: fit Guido Papa *deci. 138. & cons. 110. n. 2.* Ioann. Gullos *quæst. 38.* quos refert Couart. & Farinac. *locis statim referendis, Clarus q. 36. vers. dixi clericum.* & alij quos refert, sed non sequitur Mascard. *concl. 961. n. 4.* consentit ex parte Scaccia *lib. 1. de iudicis, cap. 1. n. 89.* Farinac. *quæst. 8. n. 34. sine,* quatenus affirmant iudicem secularem cognoscere posse de clericatu delinquentis non ad effectum declarandi illum gaudere, vel non gaudere priuilegio fori, sed ad effectum remittendi illum iudici Ecclesiastico, si facta summaria informatione cognouerit Clericum esse. Cæterum tenendum est hanc toram cognitionem iudici Ecclesiastico conuenire, & non seculari ex textu in *c. si iudex laicus de sentent. excommunicat. in 6. & cap. 1. de cleric. coniugat. in 6.* Et quia licet sit controuersia de facto, est tamen de quodam facto spirituali, scilicet ordinis ipsique pertinet. Item à iure canonico statuitur Clericum in minoribus priuilegio fori gaudere, si beneficium habeat, vel habitum, & tonsuram deferat. Ergo ad iudicem Ecclesiasticum pertinet, & non ad secularem decidere, quis beneficium dicatur habere, quivle tonsuram, & habitum deferat: & ita tradit Couart. *cap. 33. n. 1.* Salzedo *cap. 62. n. 14.* Anast. Germon. *de sac. immunit. lib. 3. cap. 15. & n. 5.* Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap. 190. à n. 13.* August. Barbof. *alleg. 12. n. 33.* Hanc igitur cognitionem, seu informationem vt faciat iudex Ecclesiasticus citare debet iudicem secularem, eius fiscalem, vtpote quorum interest. *cap. si iudex laicus de sentent. excommunicat. in 6. & tradit alius re. laris Farinac. q. 8. n. 37.* Barbofa *alleg. 12. n. 34.*

PUNCTVM V.

In quibus causis gaudeant supradicti clerici, & religiosæ personæ priuilegio fori.

- 1 Ex dispositione Trident. clerici soluti, tam in ciuilibus, quam in criminalibus gaudent priuilegio fori, coniugati verò gaudent tantum priuilegio canonis, & fori.
- 2 Hoc priuilegium tam in ciuilibus, quam in criminalibus procedere affirmant plures.
- 3 Contrarium verius est, solum pro criminalibus prodesse.
- 4 Satisfit oppositis rationibus.
- 5 Pro exequutione sententiæ in causis ciuilibus potest iudex secularis Clericum coniugatum capere, & in carcerem detruere.

1 Spectato iure nouo Trident. omnes Clerici soluti, qui conditiones à concilio præscriptas seruant, gaudent priuilegio fori, tam in ciuilibus, quam in criminalibus. Est conclusio ab omnibus recepta in *cap. de foro compet. & cap. cum non ab homine de iudic. per textum ibi.* Item gaudent exemptione à tributis, vt constat ex toto tit. de *immunit. Eccles.* sicut enim à iurisdictione laicali personæ exemptæ sunt, ita etiam & eorum bona. An autem clericis minoribus hoc priuilegium in Hispania derogatum sit, infra examinandum est: Clerici verò coniugati conditiones à Trident. dispositas seruantes gaudent tantum priuilegio canonis, & fori, in cæteris autem reputantur laici, constat ex *cap. vnicò de cleric. coniugat. in 6.* & pluribus relatis firmat Couart. *præf. q. c. 31. num. 9.* Lambertin. *de iure patronat. lib. 2. p. 1. q. 7. art. 3. n. 4.* Flamin. Paul. *de resenat. benefic. lib. 4. q. 2. n. 100.* Ex quo fit subiectum esse gabellis ex actionibus, iudicioribus, aliisque muneribus publicis; quia hæc non pertinent ad priuilegium canonis, & fori: sic cum glossa in *d. cap. vnicò* tradit Couart. *supra, Azor. lib. 13. in sit. mor. cap. vlt. q. 50.* Sanch. *lib. 7. disp. 46. n. 16.*

2 Dubium tamen est, an priuilegio fori non solum in criminalibus, sed etiam in ciuilibus gaudeat? Non desunt qui censent ad omnia se extendere: sic tenent Angel. Francus Lopus relati à Sanch. & Farinac. *locis referendis.* Mouentur primò, quia in *d. cap. vnicò de Cler. coniugat. in 6.* dicitur nec posse criminaliter, nec ciuilitè iudicari. Ergo à iudicio ciuili causæ exemptus est. Secundo, quia ibi dicitur eximi pro commissis excessibus, & delictis. Sed qui non soluit tempore præfixo, excessum, & delictum committit, Ergo non potest contenti coram iudice seculari, vt soluat; quia iam conueniuntur pro commissis

commisso delicto. Tertio, quia hac constitutio expedita fuit in declarationem *cap. 2. de foro compet.* Sed, in hoc cap. Clericis coniugatis concedebatur exemptio, non solum in causis criminalibus, sed etiam civilibus, vt cum Ioanne Andrea ibi restatur communis sententia. Ergo etiam in hac constitutione concedi debet iuxta doctrinam satis receptam quod lex declarans recipit omnes interpretationes legis declaratae ex textu cum glossa *element. statutum, verbo consuetudine de electione.*

3. Ceterum, contraria sententia, vt potest communis, probabilior est, & omnino sequenda, quam pluribus defendunt Covarr. *pract. quest. cap. 3. i. num. 6. & 7. Fatnac. rit. de inquisit. q. 8. n. 7. Gutier. 1. p. de iuram. cap. 17. n. 11. & 12. Azor. lib. 13. in lib. moral. cap. vlt. q. fin. August. Barbof. 2. de potest. Episc. alleg. 12. num. 25. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 46. n. 22.* Ratio defumitur ex *d. cap. unico de clericis coniugatis. in 6.* Nam in illo cap. conceditur his Clericis aliquod privilegium fori, & aliud negatur; conceditur namque vt pro commissis ab eis excessibus, & delictis non possint ad iudicium seculare trahi. Neque ab ipsis secularibus iudicibus personaliter aut etiam pecunialiter vllatenus condemnari. Negatur autem in ceteris hoc privilegium fori vt constat ex finalibus verbis textus ibi in ceteris autem eos gaudere volumus privilegio, &c. Ergo necessario fatendum est negatum esse privilegium in causis merè civilibus. Congruentia huius dispositionis est maxima. Nam hac via & honor clericalis ordinis inspicitur, praecauendo ne Clerici puniantur à laica potestate, & ex alia parte iurisdictionis temporalium principum non multum minuitur. Secus autem esset, si tam in criminalibus, quam in civilibus causis essent exempti, quia ob hanc exemptionem plures minoribus ordinibus iniuri matrimonium ducerent.

4. Neque obstat fundamentum contrariae sententiae: quia in *d. cap. unico* non conceditur his clericis vllum privilegium in causis civilibus. Nam aduerbium illud *ciuilitè* solum indicat non posse Clericum coniugatum pro excessibus, & delictis commissis à iudice seculari actione ciuilitè intentata iudicari. Constat autem in causa criminali dupliciter posse procedi & criminaliter, & ciuilitè; criminaliter, si ad instantiam accusatoris procedas, ciuilitè, si nullus hoc onus subire velit. Quod ergo in *supradicto cap.* dicitur, est vt Clericus coniugatus non possit ad iudicium seculare trahi, neque in illo personaliter, hoc est corporaliter, neque pecunialiter, hoc est in pecuniis, condemnari pro excessibus, & delictis commissis, siue criminaliter, siue ciuilitè actio fuerit intentata. Ad secundum, concedo peccatum esse, & delictum, non stare promissis, non soluere debita tempore praefixo, &c. Sed non inde inferitur, cum petis solum debitum, promissa implere, te procedere in causa criminali actione etiam ciuilitè intentata; quia non curas de peccato commissio, nec de illo intentas actionem, sed solum intentas actionem de solutione tibi faciendâ, quae non est delictum. Ad tertium, admitto constitutionem declarantem recipere omnes interpretationes constitutionis declaratae, qua parte à ius declaratio est, secus qua parte est illius restrictio. Primò, retrinixit ad coniugatos cum vnica, & virgine contrahentes. Secundò, ad deferentes habitum, & tonsuram. Tertio, ad feruentes ex deputatione Episcopi alicui Ecclesiae. Quarto, in causis criminalibus. Ergo ex *d. cap. 2. nullum* fit argumentum ad textum in *cap. unico de Cleric. coniugatis. in 6.*

5. Sed inquires, an pro executione sententiae in causis civilibus possit index secularis Clericum coniugatum capere, & in carcerem detruere, & pœnis impostis compellere, vt sententiae datæ obediat? Ratio dubitandi est; quia tunc personaliter, & corporaliter, seu pecunialiter clericus iudicatur contra dictum textum de *Clericis coniugatis. in 6. cap. unico.* Ob quam fortè rationem grauissimi Doctores docent nequaquam id esse licitum, sed incidere in excommunicationem *can. si quis suscipiente*: sic *Farinac. q. 8. n. 7. Zaballus pract. quest. 593. num. vnic. & alij plures relati à Sanch. disp. 46. num. 23. Covarr. pract. cap. 31. num. 7. in princ. Gutier. de iuram. 1. p. c. 17. num. 12. Montalu. l. 25. post princ. tit. 9. part. 1.* Ceterum, dicendum est cum Covarr. Sanch. Gutier. & Montaluo locis allegatis posse iudicem secularem, cum id iustum sibi visum fuerit, & necessarium, capere, & in carcerem detruere Clericum coniugatum, vt sententiam datam vel dandam executioni mandet, quia hac non est usurpatio iurisdictionis in debita, sed est vsus iurisdictionis sibi concessa: cum enim iudici seculari datum fuerit causam civilem decidere Clerici coniugati, necessario concedendus illi erat vsus medijs soliti ad illius executionem: alias frustranea esset potestas decidendi causas civiles, si ad executionem decisionis non possit compellere condemnatos. Non tamen existimo per modum punitionis delicti inobedientiae commissi posse clericum, nec corporaliter, nec pecunialiter damnari: quia hoc negatur in *supradicto cap. unico.* Aliud enim est coronari ad executionem sententiae, aliud punire illius remissionem. Hoc secundum nego, primum concedo.

P V N C T V M V I.

Explicatur exemptio in causis criminalibus.

- 1 Clerici in minoribus constituti, & coniugati seruantes praescripta à Trident. gaudent privilegio exemptionis in causis criminalibus.
- 2 Pro nullo crimine quantumvis graui possunt supradicti à iudice seculari iudicari.
- 3 Assassini crimine videtur exceptum.
- 4 Ob nullum crimen (assassinio excepto) tradendus est Clericus curia seculari, nisi fuerit incorrigibilis speiatio iure.
- 5 Quae excipiuntur à supradicta regula.
- 6 Ex consuetudine ob plura crimina nulla corrigibilitate expectata traditur curia seculari.
- 7 Clericum incorrigibilem potest index laicus iudicare, & punire.
- 8 Quae requiruntur, vt Clericus sit incorrigibilis.
- 9 An per reuocationem possit Clericus à iudice laico iudicari, & puniri? sub distinctione respondetur.
- 10 Clericus etiam si locus criminis cum laico sit, non potest à iudice laico puniri.
- 11 Hic laicus non punitur ab Ecclesiastico ex probabiliori sententia.
- 12 Satisfit rationi contrariae.
- 13 Secularis index negligentiam Ecclesiasticam supplere non potest.
- 14 Quibus in casibus ex accidenti possit index laicus clericum incarcerare.

1. Dicitur est omnes Clericos, etiam in minoribus constitutos, & coniugatos seruantes praescripta à Trident. gaudent privilegio exemptionis, iurisdictionis secularis in causis criminalibus; quia id est expressè dectum de omnibus Clericis generaliter *clerici, & qualiter, & quando de iudicis. cap. 2. c. si diligenti de foro competenti, & specialiter de Clericis coniugatis, cap. unico in 6.* Videndum ergo est, an sint aliqua causa criminalis, & quae sint ab hac generali concessione exceptae?

2. Primae enim dubitari potest de aliquibus criminalibus grauissimis, & fortè de gradatione dignis, scilicet de crimine laezie maiestatis, de peritio, de falsa moneta, de homicidio, de conspiratione in Episcopum, & aliis similibus, ac tandem de incorrigibilitate. Et quidem asserendum est Clericum in sacris, & in minoribus beneficiatum, vel habitum clericalem & tonsuram deferentem, conditioneque à Trident. constitutus seruante, nequaquam posse pro aliquo ex supradictis criminibus à iudice laico iudicari, & puniri, nisi prius à iudice Ecclesiastico fuerit illi remissus: sic restatur ex omnium sententia Covarr. *pract. quest. cap. 32. num. 2. Sigismund. Scaccia de iud. lib. 1. cap. 1. num. 18. Farinac. lib. 1. tit. de inquisit. q. 8. num. 74. Suar. lib. 4. de immunit. cap. 11. à num. 9.* Et constat manifestè ex pluribus textibus, praecipue ex *cap. cum non ab homine de iudic. ibi. siue in furore, siue in peritio, siue in homicidio, siue in alio crimine, &c.* Idem habetur in *cap. clerici, cap. at si Clerici eodem tit.* Neque vllus est textus, qui hanc iurisdictionem iudici seculari concedat, Ergo affirmanda non est, Quod si in aliqua regione, & prouincia consuetudine introductum sit Clericos in minoribus à iudicibus secularibus iudicari, & puniri pro aliquo dictorum criminum, videndum, & examinandum est, an legitime fuerit introducta, quod mihi dubium est, cum iuri canonico contraria sit, & à Trident. omnis consuetudo immunitati Ecclesiasticae contraria fuerit abrogata.

3. Solum ab hac regula crimen assassinij videtur exceptum: eo quod assassinus à toto populo est diffidatus, & quasi iam morti traditus, *cap. 1. de homicidio in 6. & tradit pluribus relatis Clarus à assassinio, vers. sed quero, & q. 36. vers. item quero. Decian 2. p. lib. 6. cap. 28. num. 18. Farinac. de inquisit. quest. 8. num. 82. & Scaccia de iudic. lib. 1. cap. 1. num. 55. & alij apud ipsos.* Aduerto tamen prius debere constare de crimine, alias privilegium clericale non amittitur, neque iudici seculari traditur, vt fitur Farinac. *supra.* Crederem autem modum constandi de crimine nullum alium esse sufficientem praeter declarationem authenticam, & iudicalem illius ab Ecclesiastico iudice factam (quidquid in contrarium dixerit Clarus *dicta quest. 36. sub vers. sed quero*) quia pena annexa delictis non incurritur, seu vt melius dicam, non mandatur executioni, quousque delicta declarantur. Ergo pena diffidationis, & privilegij clericali priuationis assassino facta executioni mandari non debet, quousque assassinium declaratur. Ergo declarandum est à iudice Ecclesiastico, quia ante illum declarationem alius non habet iurisdictionem. Item qualitas iurisdictionem tribuens ante omnia discuti, & probati debet: praecipue si à parte aduerfa negata sit, vt tradit Bart. in l. multum, ff. de condit. & demonstrat. & in l. si finis, S. Iulianus, ff. de damno infecto, & collat. ex l. 2. S. sed si dubitat. ff. de iudicis. C. si quis

quis aliena, C. eodem tit. l. i. Scit prator, ff. ne quid in flumine publico, & alii. Sed crimen affasini est, quod iudici seculari iurisdictionem in Clericum tribuit, vt ille punire possit. Ergo prius est tale crimen probandum. Ergo tales probationes, cum citata parte, & de persona fori priuilegio tunc gaudente faciendae sint, necessario a iudice Ecclesiastico fieri debent. Ergo solus ille est qui hoc declarare potest, quae declaratio est quadam traditio, & remissio Clerici seculari potestati: Farinacius d. q. 8. num. 86.

Neque ad hanc traditionem expectari debet incorrigibilitas, sed eo ipso quo Clericus declaratus fuerit affasinus, iurisdictionis est laeulatis, constat ex cap. 1. de homicidio in 6. & tradit Bofius, Clarus quos refert, & sequitur Farinacius numero 84.

Sed inquires, an ob aliud quodcumque crimen excepto affasino, Clericus curiae seculari possit tradi, absque eo quod fuerit incorrigibilis.

Breuitur respondeo spectato iure communi ob nullum crimen, quantumcumque grauiissimum, Clericus tradendus est seculari curiae, nisi fuerit incorrigibilis. Diaz. in pract. can. cap. 90. vers. contraria tamen opinio. Bofius tit. de foro compet. num. 136. & 142. Couarr. resolut. lib. 2. cap. 20. sub num. 7. Placha de delict. lib. 1. cap. 22. num. 43. Scaccia de iudice, lib. 1. cap. 11. n. 60. & fuerit Farinac. q. 8. num. 81. Probo primum ex cap. cum non ab homine de iudiciis, vbi generaliter dicitur pro quibuscumque criminibus non posse ad iudicium laeulae trahi clericos, sed a iudice Ecclesiastico deponendos esse; & si incorrigibilis fuerit, seculari curiae tradendus. Ergo ad hanc traditionem incorrigibilitas praerequitur. Secundo ex cap. clerici de excessibus praetorum, vbi ob crimen Sodomiae, quod grauiissimum est, post depositionem Clerici detruditur in monasterium, non autem curiae seculari traditur. Tertio in cap. Felicis de penis in 6. occisio Cardinalis non traditur morti, sed cogitur ita vivere, vt moisis vita sit. Tandem ex c. ius de penis, vbi interrogatus Pontifex qualiter Clerici in iatrocinis, vel abis in quibus clericibus deprehensi, puniri debeant. Respondit, quod a suis ordinibus degradati detrudi debent in arches monasteria ad penitentiam petendam. Non igitur seculari curiae traduntur, quia incorrigibilitas praesupponitur.

Quingue enim ab hac regula excepti solent. Primum crimen affasini, de quo iam dixi. Secundo haereticus, quomodo Clericus curiae seculari traditur, c. ad abolendam de haereticis, cap. super eo, cap. accusatus de haereticis in 6. Verum, vt constat ex eisdem textibus, non pro quacumque haerese haec poena imponitur, sed pro haerese repetita post sententiam, & consequenter post monitionem nisi authenticam; quia tunc iam praesumitur incorrigibilis: sic Bofius tit. de foro compet. num. 137. Sigismund. Scaccia de iudiciis, lib. 1. cap. 11. n. 60. Farinac. q. 8. num. 76. Tertio excipitur crimen falsi in literis Apostolicis, ex cap. falsarium de crimine falsi, sed vt notat Scaccia, & Farinac. supra hoc receptum non est, sed incorrigibilitas expectatur. Quarto, excipitur conspiratio in Episcopum, cap. si quis suaverbitum in 1. q. 1. Sed vt bene notat glossa in dicto cap. cum non ab homine de iudiciis praesupponi debet prius incorrigibilitas; sic ex communi sententia testatur Scaccia & Farinacius supra. Quod excipi solet bis, vel ter repetitio eiusdem delicti: si enim delictum repetitum enorme sit, a iudice seculari venit Clericus puniendus, cap. perpendemus de sentent. excommunicat. quia tunc dicitur se enormitatis immiscere, cap. contingit. l. 2. de sentent. excommunicat. cap. ex parte de priuilegiis, c. 1. de assensu, qui textus in numero plurali loquitur: ac proinde indicant binam repetitionem necesse. Nam esse iuxta regulam pluralis loquutio, de reg. iuris in 6. & tradit Couarr. pract. q. c. 32. num. 2. vers. 7. Farinac. q. 8. num. 34. & segg. Ad neque hanc repetitionem sufficere, vt curiae seculari tradi possit Clericus, nisi ter prius monitus fuerit, firmarunt plures grauiissimos Doctores relati a Farinac. supra. Et videtur probari ex cap. audientia, cap. contingit de sentent. excommunicat. in 6. & cap. si iudex eisdem tit. in 6. Quod intelligendum est, dummodo Clericus retineat habitum, & tonsuram; tunc enim clericale priuilegium non amittitur ex expresse textu in cap. 1. de apostatis, cap. ex parte de priuilegiis, c. contingit de sentent. excommunicat. At si relicto habitu, & tonsura enormitatis se immiscerit, eo ipso priuilegium clericale amittit, & curiae seculari puniendus reseruetur, vt ex Doctoribus supra relatis constat. Requiritur tamen, vt per sententiam iudicis Ecclesiastici notum sit Clericum enormitatis se immiscere, & sine habitu, & tonsura incedere, aut cap. ibi, & tonsura incedentem monitum ter esse, ne enormitatis committat; alias iudex secularis iudicare, & punire illum non potest. Quia qualitas tribuens iurisdictionem prius probanda est l. 2. §. sed si dubitetur, & l. si quis aliena, ff. de iudic. & tradit Abbas c. si clericus laicum de foro competenti. Quae probatio non a iudice seculari (qui nullam ante probationem iurisdictionem habet) sed ab Ecclesiastico, cui Clericus subicitur, facienda est. Praeterea quia absque degradatione (excepto vno, vel altero casu) nullus Clericus a iudice seculari punitur, sed degradatio fieri non potest, nisi praecedat criminis sufficiens probatio, & declaratoria sententia illius. Ergo antequam iudex secularis iudicet, & puniat Clericum enormitatis committentem, debet a iudice Ecclesiastico sic esse declaratum. Vide Farinac. q. 8. num. 57. & segg. Sigismund. Scaccia de iudiciis, lib. 1. cap. 1. n. 80. & segg. Quod si roges quae sint crimina enormitatis? Respondeo prudentis arbitrio esse relinquendum, spectatis circumstantiis delicti, & personarum, cap. cum illarum, cap. peruenit de sentent. excommunicat. & ibi glossa. Reputarem autem quodlibet homicidium, furtum, adulterium, raptum, & generaliter quodlibet crimen infamiam irrogans, esse crimina enorme ad hunc effectum: sic a iudice relatis Farinac. q. 8. n. 59. & q. 18. sub n. 88. & segg.

Dixi, spectato iure communi ob nullum crimen Clericum tradendum esse seculari iudici puniendum, nisi incorrigibilis fuerit; vt tacite indicarem ex recepta consuetudine saepe tradi nulla corrigibilitate expectata, si delictum nimis atrox sit, & scandalosum, a iudice piis, & prudentibus iudicatur repubblicae conuenire tale committentem e gremio Ecclesiasticarum personarum pelli, & ultimo supplicio affici, vt de facto saepe ita iudicatum est. Ergo alienum esset a ratione hanc poenam ex quotioni non mandari. Neque enim priuilegium Ecclesiasticae immunitatis in fauorem, & honorem status clericalis introductum, in illius indecorem conuertendum est: sic Couarr. lib. 2. var. cap. 20. sub num. 7. Placha epist. delict. cap. 21. n. 13. vers. nec me lateat. Clarus in pract. quest. 36. vers. pariter & in fine, Farinac. quest. 8. num. 55. & 81. In dubio autem semper in fauorem Clerici, & immunitatis Ecclesiasticae iudicandum est, neque remittendus delinquens, quousque incorrigibilis fuerit; quia ius commutare quoad fieri potest seruandum est: sic Clarus & Farinac. supra.

Verum stante incorrigibilitate potest iudex secularis Clericum sic incorrigibilem iudicare, & punire ex text. in cap. cum non ab homine de iudiciis: sic post alios antiquiores tradit Couarr. quest. pract. cap. 32. num. 2. vers. 2. Carus pract. q. 36. vers. in c. 37. & q. 37. vers. dixi etiam, Farinac. tit. de inquisit. q. 8. n. 47. vbi cum Claro, & aliis aduertit puniendum esse tunc Clericum poenis a iure ciuili impostis. Et ratio est manifestata; quia panitur vt laicus, non vt Clericus, & facit cap. ad falsarium de crimine falsi.

Quid autem requiratur, vt Clericus dicatur incorrigibilis? Respondeo spectato iure communi dici incorrigibilem, si ter moueatur. Primum sub depositione. Secundo sub excommunicatione. Tertio sub anathemate. Habetur expresse cap. cum non ab homine de iudiciis. At ex consuetudine, si ter monitus sic sub excommunicatione, & adhuc contumax perseuerat, incorrigibilis est iudicandus. Quia satis eius duritiam ostendit, cum praecipis ter repetitis non obediatur. Dubium tamen est an perseuerante hac contumacia possit iudex secularis iudicare Clericum, vtore sua iurisdictionis, absque declaratione huius incorrigibilitatis. Affirmat Clarus pract. §. fin. quest. 36. vers. sed queritur, Bofius in tit. de foro compet. num. 132. Alexander de Neuo cens. 59. sub numer. 20. & 30. Farinacius q. 8. num. 51. Scaccia lib. 1. de iudic. cap. 11. numer. 55. quia Ecclesia ipsa illum ob pertinaciam a se abdicat. Ergo superfluit alia declaratio. Mihi tamen probabilius apparet necessariam esse declarationem iudicis Ecclesiastici de tali incorrigibilitate. Tum quia haec incorrigibilitas est, quae priuat Clericum priuilegio clericali, & seculari iudici subdit, sed nullus afficitur poena, etiam ipso iure lata, quousque delictum declarat, vt late in tract. de legib. diximus. Tum etiam quia haec incorrigibilitas est quae tribuit iurisdictionem, sed qualitas tribuens iurisdictionem probanda prius est. Ergo, &c. Secundo, dubitatur an sufficiat declaratio quem esse incorrigibilem, an insuper desideretur depositio actualis, seu degradatio illius, antequam iudici seculari puniendus subdatur? Communis sententia docet declarationem incorrigibilitatis nullo alio superaddito sufficere, maxime si tenuata fuerit forma dicto cap. cum non ab homine de iudiciis; quia ibi nulla fit mentio degradationis. At credo hoc solum procedere in clericis minoribus, secus in his, qui sunt in sacris: hi enim semper degradantur, antequam iudici seculari tradantur puniendi: sic Farinacius quest. 8. numero 58. & 108. & 109. duplicem casum excipit. Primum, si expedit republice ob atrocitatem delicti sine degradatione Clericum punire. Secundo si deesse iudex degradans, & ob moram impunitatis, & libertatis maxima esset suspicio. Sed haec ratio, vel nunquam contingere possunt. Tertio, dubitatur, qualiter Clericus monendus sit, vt incorrigibilis iudicari possit? Respondeo debere personaliter ter monitum esse, neque sufficit semel generaliter moneri, argum. textus in Clem. 1. de vita, & honest. cleric. & tradit ibi glossa, Cardin. Imola, & omnes, prout testatur Farinacius d. quest. 8. numer. 61. Couarr. pract. qq. cap. 3. num. 1. Item debet esse interpolata cum aliqua diebus spatio; excipit Farinac. cum Claro & aliis, nisi talis monitio in synodo fuerit facta; quia tunc videtur vim habere constitutionis, ad cuius vigorem vnica sufficit monitio cap. 2. de consuetudine in 6. & c. 1. de locato.

Postea nullam iurisdictionem directam in criminalibus iudicem secularem in Clericum sic incedentem habere, quousque per Ecclesiam priuilegio clericali denudetur. Restant

examinanda aliquot difficultates de iurisdictione quasi indiffera.

9 Prima, an per reconuentionem possit coram iudice laico iudicari, & puniri: verbi gratia, accusati calumniosè laicum de delicto, poterit ne laicus coram eodem iudice te de calumnia reconuenire? Respondeo ad effectum vitandi calumniam, repellendi calumniatorem, & defendendi innocentem, optimè poterit iudex laicus admittere reconuentionem, & de falsitate cognoscere. Alias quomodo valebit veritatem inuestigare: Sic ex omnium sententia tradit Couarr. *pract. quest. cap. 18. in fine, vers. illud vero*. Clarus *pract. quest. 38. vers. sed id quero*, Fatini, alios referens, q. 8. num. 26. *fine*. Verum ad puniendum Clericum etiã pecuniarier, nullo modo poterit iudex secularis admittere reconuentionem calumnie: sic Suar. *lib. 4. de immunitat. Eccles. cap. 15. num. 11*. Couarr. Clarus, & Farinc. *suprà*. Gutierrez. *lib. 1. pract. quest. 2. q. per totum. & alij apud ipsos facitque texus cap. qualiter. & quando, de iudicis*: vbi Pontifex cognitionem causam Clerici à iudice laico faciendam omnino prohibet. Notandum namque est verbum *omnino*, quod denotat prohibitionem cuiuscunque cognitionis, siue principaliter, siue incidenter, siue per viam exceptionis. Neque obstat *textus in l. nullum, C. de testibus*, vbi privilegium deponens fallum coram iudice, qui aliàs non valet illum punire, potest ratione falsitatis. Non inquam obstat quia loquitur de testibus laicis privilegiatis, quibus priuilegium in hoc casu aufertur. Secus dicendum de Clerico; cui à iure canonico non est in hoc casu priuilegium sublatum.

10 Secunda difficultas est, an Clericus qui socius fuit criminis cum laico, possit, coram seculari iudice puniri? Et ratio difficultatis est; quia accessorium sequitur naturam principalis ex *reg. accessorium, de Reg. iuris in 6*. Sed laicus (vt suppono) fuit principalis agens, & Clericus illius adiutor. Ergo coram iudice, coram quo conuenitur laicus, & Clericus videtur conueniendus. Ceterum dicendum omnino est nequaquam posse Clericum à iudice seculari puniri. Tum quia *textus eximenter Clericum à iurisdictione laicali non limitat ad delicta commissa principaliter*. Alias quoties Clericus, cum laico ad furtum, vel homicidium concurreret, puniendus esset à iudice seculari, quia regulariter præsumendum est Clericum nequaquam fuisse causam illius criminis principalem, quod absurdum est: Ad rationem difficultatis respondeo accessorium sequi naturam principalem in eadem persona, secus in diuersa ratione enim huius discretis crimen Clerici accessorium criminis laici principale est in suo genere.

11 Maior tamen dubitatio est, an huiusmodi laicus Ecclesiastico tribunali subdatur? Plures grauisimique Doctores censent necessarium subdi, ita post alios antiquiores testatur de communibus Bossius *tit. de foro compet. num. 116. in fine. & 146. & seqq.* Menoch. *de arbit. lib. 2. casu 37. 1. num. 13. fine*, Sigismund. Scaccia *de iudicis lib. 1. cap. 11. num. 24*. Decian. *tract. crim. som. 1. lib. 4. cap. 9. num. 44*. extenduntque questionem non solum ad causas criminales, sed etiam ciuiles: vt si simul cum Clerico laicus hæres sit, & super hæreditate lis moueatur ab alio tertio, causa agitari debet coram iudice Ecclesiastico, & non coram seculari. Ratio est; quia illa est vnica, & indiuidua causa nempe vnicum delictum: verbi gratia vnium homicidium, furtum, tamen à pluribus commissum. Item vnica hæreditas, vnium legatum. Ergo vnicus debet esse iudex illius, ex *text. in l. nulli, C. de iudicis*. Alias in eadem causa plures ferrentur sententia, quod est absurdum. At post vnium debere esse iudicem, fatendum necessario est debere esse Ecclesiasticam, & non secularem. Tum quia secularis esse non potest iudex Clerici ob eius priuilegium. Tum quia priuilegiatus, & magis dignus trahit ad se non priuilegiatum, & minus dignum, *c. quando de iudicis cap. per tuas de arbit. vbi ratione societatis potest laicus simul cum Clerico esse arbiter in causa spirituali, & l. si commanem, ff. Quomodo modum seruicutes amittantur*. vbi ratione societatis potest quis viam, & vsum retinere, quem alius per se non poterat.

Ceterum probabilis, & in practica, regulariter seruatum est, laicum simul cum Clerico delinquentem iudici seculari subdi, & ab eo puniri: ita probari videtur in *l. si quis uxori, ff. de furtis in princ.* vbi socius criminis non gaudet priuilegio socii. Titius enim, & vxor simul furripuerant res mariti. Titius teneatur actione facti, sed vxor solum teneatur actione rerum amotarum. Ratio est quia licet delictum in esse physico (vt sic dicam) vnicum sit, & indiuiduum: at in esse morali multiplex est, & diuiduum, iuxta multiplicatam personarum. Quot enim sunt personæ, tot sunt peccata commissa. Ergo ratione huius diuinitatis quilibet delinquens suo subditus iudici. Ergo ab illo cognosci, & puniri debet. Nam vnus cognitio, & punio, alterius cognitionem, & punitionem non impedit. Et confirmo, si pluribus fratribus, quorum vnus Clericus est, relicto esset hæreditas, siue dubio solus Clericus exemptus esset à tribus, & oneribus; reliqui vero fratres laici tamen cum Clerico commune patrimonium habeant, nequaquam liberi erunt à tributorum solutione pro parte sibi competente, vt eam specular. & Decio tradit Couarr. *pract. quest. cap. 34. num. 2. in fine*. Ergo etiam similiter

dicendum est, delictum laici non debere esse exemptum à iurisdictione laicali; eo quod commune sit cum Clerici delicto, & ita multis rationibus probat Aymon. Saull. *conf. 23. 2. lib. 2. & plures referens Couarr. d. cap. 34. num. 1. circa finem*. Clarus *pract. quest. 36. vers. sequitur*. plerumque Anton. Gom. *cap. de iudic. cap. 10. num. 6*. Farinat. *lib. 1. tit. 1. de inquisit. quest. 8. numer. 151*. admitti tamen posse, laicum etiam à iudice Ecclesiastico puniri, si in captura iudicem secularium præueniat. Secus credo. Vide Gutierrez. *lib. 1. pract. quest. 6*. optimè hunc casum decidentem.

12 Neque obstat ratio contraria. Concedo esse vnium delictum physicum, & indiuiduum, nempe vnicum furtum, vnicum homicidium, quia hæc vnitas sumitur ex vnitate patientis damnum. Nego tamen esse vnium morale, sed multiplex pro multiplicitate delinquentium; eaque de causa optimè possunt plures sententia fieri, quin aduerferent dispositioni *l. nulli, quia feruntur in causa moraliter diuida, & distincta*. Ad *textum in cap. per tuas* concedo laicum simul cum Clerico posse esse arbitrum in causa spirituali, quamuis solus esse non possit quia non prohibetur esse arbiter ob incapacitatem, alias nec cum Clerico esse possit ex *l. Petrus, ff. de arbit. sed prohibetur ob quandam decetiam, & honestatem*, vt bene dixit Abbas *cap. cum dilectus de Arbitr.* Quæ decetia, & honestas suppletur, si cum Clerico suscipiatur arbitrium. Ex hoc tamen solum probatur posse laicum à iudice Ecclesiastico puniri; quia pontio laici non prohibetur Ecclesiastico iudici ob incapacitatem, sed ob decetiam. At non inferitur laicum iudicem priuandum esse iudicio, & iurisdictione in laicum delinquentem. Ad *l. si cum non* respondeo intelligendum esse in causa, quæ nullam, vel saltem commodam parit diuisionem.

13 Tertia difficultas est, an Ecclesiastico iudice negligente in punitione alicuius Clerici delinquentis recurre possit ad iudicem secularium? Ratio difficultatis sumitur ex *cap. licet ex suscepto de foro compet. vbi negligenter iudicibus secularibus recurritur ad Episcopum, vel Pontificem*. Ergo è contra negligente iudice Ecclesiastico ad secularium erit recursus.

Ceterum, pro certo habendum est, nequaquam posse secularium iudicem Ecclesiastici negligentiam supplere in Clerici punitione. Quia iurisdictione Ecclesiastica non subicitur seculari, sed potius secularis subicitur Ecclesiastica. Ergo secularis iurisdictione non potest Ecclesiasticam negligentiam supplere: & ita testatur esse omnium sententiam ex *d. cap. licet ex suscepto, Farinat. quest. 8. num. 46. fine*, vbi affirmat negligente ordinario Ecclesiastico recurrendum esse ad alium Ecclesiasticum illius superiorem, & omnibus negligentibus ad Papam *cap. qualiter in fine de iudicis, & placuit 11. quest. 1*. At Pontifice negligente non potest ad Principem recurri, nisi forte hoc necessarium fuerit in defensionem suorum subditorum, & non aliter, & ita explicandus est *textus in c. filius 6. quest. 7. vbi Prælati negligentibus imploratur auxilium Regis, non quidem vt iudicis sed vt protectoris, & defensoris*.

14 Quarta difficultas est, an Clericus capi, & incarcerari aliquando possit à iudice laico: Clarum est per se, & propria auctoritate non posse; quia captio, & carceratio actus est iurisdictionis, quam in Clericum nullus exercere potest: sic glossa communiter recepta in *cap. cum non ab homine de iudicis, & cap. si vero de sentent. excommunicat. & cap. si canonicus de officio ordinarij in 6. per supradictum textum*. Bossius *tit. de captiua. n. 35. & de foro compet. num. 150*. Farinat. *q. 8. n. 115*. Dixi per se, & ex propria auctoritate. Nam ex auctoritate Ecclesiastica expressa, aut præsumpta aliqui sunt casus, in quibus id licitum est. Primò, si de mandato superioris Ecclesiastici capias; quia tunc illa captio non secularis, sed Ecclesiastica dicenda est; si quidem sit nomine, & auctoritate Ecclesiastici Prælati: & colligitur ex *cap. vt fame, §. fin. de sentent. excommunicat.* & aliis relatis docent Bernard. Diaz. *pract. cap. 114. in fine, vers.* Non etiam Bossius *tit. de captiua, num. 37. & tit. de foro competenti num. 150*. Sigismund. Scaccia *de iudic. lib. 1. cap. n. sub num. 47*. Farinat. *tit. 1. de inquisit. quest. 8. n. 121*. Secundò, si clericum capias post delictum commissum ad effectum præueniendi illum Prælato Ecclesiastico; quia tunc rationabiliter præsumitur gratam esse, & fore Prælato Ecclesiastico talem capturam, quod quidem intelligendum est primò, si delictum notorium sit. Secundò, si de fuga fuerit Clericus suspectus. Tertio, si Prælato Ecclesiastico consuli non possit; seclusus enim his conditionibus illicita erit Clerici captio à laico facta; quia nomine proprio censetur fieri, & absque fundamento firmo; necesse Prælato Ecclesiastico cum Clero potest illi consentientia pluribus aliis relatis docent Menoch. *de arbit. l. 2. cap. 180. n. 22 & 23*. Farinat. *q. 8. num. 116. & 117*. & aduertit num. 118. non posse iudicem laicum detinere in suis carceribus neque eo tempore detinere posse, si breuiter possit illum Ecclesiastico Prælato remittere; quia aliàs neque Prælati Ecclesiastici præsumitur consentire, neque secularis iudex causam habebit Clericum detinendi: ita docet Felin. in *l. cum non ab homine de iudicis, n. 4. in fine*. Viuius *comm. opin. de iudic. in d. l. sentent. Tertio*.

Tertio, potest laicos Clericum capere pro solutione debiti civilis, ut illum suo iudici remittat, si conditione relaxate in casu praecedenti admittit. Primo, si sit suspectus de fuga. Secundo, ut ab Ecclesiastico iudice non poterit impetrari de illo capiendo mandatum. Tertio, ut quampimum fieri possit, Ecclesiastico Praelato remittatur. His ergo conditionibus existentibus non solum iudex laicus, sed etiam creditor poterit Clericum debitorem capere, & detinere; quia haec captura, & detentio non tam est actus iurisdictionis in Clericum, quam defensionis propriae; & ita tenet alios referenti. Couart. 2. var. cap. 1. num. 9. vers. *caeterum*. & vers. *verum*. si clericus. Bofius tit. de captura, num. 27. Farinac. aliis relatis q. 8. num. 119. q. tit. de carcerib. quest. 27. num. 71. Guiter. pract. quest. lib. 1. quest. 82. num. 2. Aduero tamen, si iudici laico, vel creditori constaret Clericum fugientem, vel de fuga suspectum nulla bona habere, quibus satisfaceret, vel nulla alia, nisi qua secum portat, & haec ab illo possunt eripi, quin persona Clerici capiatur, nullo modo poterit Clericus capi, & detineri. Quia Clericus ob debitum civile, neque etiam a iudice Ecclesiastico capi, & incarcerationi potest, iuxta textum in cap. *Ordinatus de solutionib. c. 2. de sed. iussorib.* & tradunt aliis relatis Couart. 2. var. cap. 1. num. 9. Menoch. casu 183. num. 29. & lib. 1. q. 83. num. 8. Farinac. de carcer. q. 27. sub num. 65. & segg. & facit l. *ut prator*. §. *si debitorem*. ff. *qua in fraudem creditorum*. At qui ratio cognosci potest a creditoribus, vel iudice seculari Clericum suspectum de fuga, vel iam fugientem bona non occultare; ea de causa non statuerit eius captura, ut iudex Ecclesiasticus eum compellat satisfactionem debitam exhibere, vel eius impotentiam declarare.

Quarto capi potest Clericus a iudice laico, vel alio priuato, seruas supradictis conditionibus, si alia via impediri non potest delictum, in sertiam, inquam, personam committendum. Quia cuiuslibet datum est innocentem defendere, & iniuriam propulare: sic Doctores statim referendi. An autem pro impedienda delicto non veniente in damnum tertii, v. g. pro impedienda fornicatione possit Clericus capi a iudice laico, ut proprio iudici remittatur corrigendus? Videtur affirmare Alciat. post Abbatem in cap. *cum non ab homine de iudicis*. num. 23. Nauar. cap. 27. num. 83. Iulius Clarus lib. 5. §. *si quis*. quest. 28. n. 6. fauor. Suarez lib. 4. cap. 34. num. 15. Menoch. casu 180. num. 21. Farinac. tit. de inquisit. quest. 8. num. 120. si quidem generaliter dicantur, ut obuietur delicto futuro posse Clericum capi; quia tunc non capitur titulo iurisdictionis, sed titulo defensionis honoris diuini, & boni communis reipublicae, cuius interest, ut eius eius a delictis committendis abtineant. At in his delictis caute procedendum est; imo edictum regulariter nullam rationem capturam licitam esse. Quia aliis a propriis Praelatis non est data potestas violentae corrigendi delinquentem.

Quinto capi potest Clericus a iudice laico, imo a priuato, si in flagranti delicto fuerit inuentus; quia tunc a iure censetur cuiuslibet dari talis potestas, ex l. *raptores*. C. de Episcop. & Cleric. & tradunt, alios referentes, Villalobos in e. m. opin. verbo *Clericus*, num. 76. & 77. Bernard. Diaz pract. crim. cap. 114. prope finem, Farinac. tit. de inquisit. quest. 8. num. 122. Clarus pract. quest. 18. vers. *si vero loquimur*, Sigismund. Scaccia lib. de iudic. cap. 11. num. 9. Suarez & Nauar. supra. Debent tamen adesse supradictae conditiones, scilicet praesumta fugam, nisi tunc capiatur. Secunda, ut non poterit a proprio Praelato impetrari mandatum. Tertia, ut statim iudici proprio remittatur.

Sexto, denique capi potest Clericus quoties occidi, aut verberari impune a quolibet possit; quia captura minus damnum inferat: sic De ius post Ioann. Andr. & Abbatem in cap. *cum non ab homine de iudic. n. 9*. Bofius tit. de captura, num. 6. Farinac. tit. de inquisit. quest. 8. num. 123. Tunc enim Clericus videtur privilegio clericali deudatus, & seculari foro remissus.

PUNCTUM VII.

Qualis sit exemptio Clerici a iurisdictione laicali in causis civilibus.

- 1 In quo consistat haec exemptio.
- 2 Limitant aliqui exemptionem Clerici, si causa agatur non personalis actione contra Clericum, sed reali contra eius bona. Sed non admittitur limitatio.
- 3 Causa feudalis contra dominum feudis agitari debet. Secus si de reparatione, & satisfactione feudi.
- 4 Exceptio firmatur ab aliquibus in causis possessoria, sed non admittitur.
- 5 Admittitur exceptio in bonis regalibus.
- 6 Clericus coram iudice laico conueniri potest, si citetur ad comparandum, & si sua interest.
- 7 Item si conueniatur nomine alterius laici, & sit contestata sit.
- 8 In causa negligentis Iudicis Ecclesiastici conueniri non potest secularis.

Regula generalis est, omnes Clericos solutos, in sacris constitutos, & in minoribus, seruantes qualitates a Tri-

dent. praescriptas, exemptos esse a iurisdictione laicali in causis civilibus, ut constat ex multis Clericus, c. nullus Episcopus, cap. placuit, & alius. 11. quest. 1. cap. si diligenti cap. significat. 10. de foro compet. cap. si iudex lit. ut de sentent. excommunicat. in 6. cap. saeculares. de foro compet. Haec tamen exemptio in eo consistit, ut nullus Clericus a iudicium saeculare trahi possit, non autem ut ipse possit laicum ad iudicium Ecclesiasticum trahere, ut manifeste probat text. in cap. experientia, cap. si quisquam 11. q. 1. Quia principium est ab omnibus receptum, actorem debere sequi forum rei, cap. Neminem 3. quest. 6. l. ult. C. ubi in rem actio. Quod satis consentaneum est, ne prouocatus duplex malum cogatur sustinere. Primo prouocacione; secundo, extraneum iudicium. Fateor tamen posse Pontificem eximere Clericos a iurisdictione saeculari, non solum quando personam rei gerant, sed etiam quando gerant personam actoris, si id recte gubernationi Ecclesiae visum fuerit conueniens, quia cum iurisdictione saeculari subiecta sit Ecclesiastica, potest Pontifex saecularem iurisdictionem limitare, & Ecclesiasticam extendere, quantum conueniens fuerit fini, ad quem omnia ordinantur, qui est animarum salus, & sacramentorum reuerentia, & diuini obsequij cultus; & hoc satis confirmant privilegia saepe concessa aliquibus personis conueniendi suos debitores laicos coram Ecclesiastico iudice: sic ex glossa in cap. si clericus, verbo de Consuetudine, cap. ex iramisso in princ. de foro compet. & ibi Panormit. tradit Suar. lib. 4. de immunit. Eccles. cap. 14. n. 7. Generaliter autem non debet hoc Ecclesiae privilegium concedi, ne videatur Ecclesia litibus occasionem dare, & Clericorum auaritiam fouere, & iurisdictionem saecularem affectate, & Ecclesiastica iudicia litibus occupare, & laicos offendere, & infestos habere. Sufficit ergo, si Clericos eximat, a laicis prouocatos; quia tunc non pugnat in laicum, sed Clericum defendit; ac prouide cessant haec omnia inconuenientia. Quod si alicui hoc privilegium, tam in agendo, quam in respondendo conceditur, id est, quia Ecclesiae benemeritis specialiter est, & ob eam causam hac prerogatiua decoratur.

Ab hac generali regula solent Doctores aliquas causas excipere. Prima, si causa agatur, non personalis actione contra Clericum, sed reali contra eius bona; quod contingit, cum his fundatur, non in aliqua actione personali, & obligatione ipsius Clerici, sed in re ipsa, super qua litigatur. Tunc enim videtur posse Clericum ad tribunal saeculare trahi. Quia non tam Clericus, quam eius bona trahuntur: in supradictis autem iuribus solum persona Clerici est exempta, non tamen eius bona. Ergo si contra eius bona laicus procedat, poterit Clericum conuenire coram iudice saeculari: sic plures, quos refert Tiraq. de retrac. lignag. §. 3. l. 1. n. 81. & Farin. tit. de inquisit. q. 8. n. 21.

Caeterum, haec exceptio admittenda non est. Tum quia non solum persona Clerici, sed etiam eius bona exempta sunt a iurisdictione saeculari, cap. quaquam de censibus, in 6. c. similiter 16. q. 1. Tum quia ex exemptione personae in causis civilibus infertur suorum bonorum exemptio: non enim circa bona moueri potest, quin bonorum dominus citetur, & comparere cogatur. Sed Clericus trahi non potest ad saeculare iudicium ex rebus supradictis. Ergo. Et ita tenet Tiraquel & Farin. supra, Couart. pract. q. 31. n. 5. vers. 2. Sigismund. Scaccia lib. 1. de iudic. c. 11. n. 30. Villalob. in e. m. opin. ver. clericus, n. 70. Minfang. obseruat. 22. cent. 1. Suar. lib. 4. de immunit. Eccles. c. 14. n. 11. Aduertit tamen Farin. Couart. & Scaccia supra, contrarium sentientes non loqui de iure, sed de consuetudine locali, quae extendenda non est ad alias regiones.

Secunda exceptio est in causa feudali, in hac enim causa, siue de proprietate feudi, siue de eius possessione agatur, si Clericus conueniatur, conueniri debet coram domino feudi, etiam si laicus sit: sic pluribus firmat Clarus §. feudum, q. 99. vers. sed quid si vassalli. Menoch. de retrac. possess. rem. 5. n. 396. & seg. & n. 409. Farin. tit. de inquisit. q. 8. n. 22. Sigismund. Scaccia, de iudic. lib. 1. c. 11. n. 97. & alij plures. Ratio ea est, quia ita a iure dispositum est in fauorem feudorum, ut constet ex cap. verum, cap. ex iramisso de foro compet. & sub ea conditione a iure approbata conceditur ut feuda a principio. Verum, est hoc ita sit, si tamen causa non de proprietate, aut possessione feudi, sed de reparatione, & satisfactione domino feudi facienda agatur, tunc Clericus feudatarius coram proprio iudice Ecclesiastico conueniendus est, non coram saeculari, nec coram domino feudi: sic Villalob. in e. m. opin. verbo clericus, n. 74. Farin. d. q. 8. n. 22.

Tertia exceptio firmatur ab aliquibus de causa possessionaria; quia haec videtur esse omnino temporaria, ac prouide saeculari iurisdictioni omnino subiecta: sic gloss. in e. unica de iuram. c. l. v. Vincent. Ioan. Andr. in e. vis de iudic. & alij plures relati a Couart. pract. quest. 635. n. 1. & videtur probari ex dict. e. vis de iudic. c. petimus 11. q. 1. c. causam quo. vel. iquis sit sine legit. ubi iudex saecularis, etiam inter Clericos de causa possessionaria, quae nullam proprietatis cognitionem habet admixtam, cognoscit: & fauor consuetudo forensis Galliae, in qua causa possessionaria beneficiorum apud iudices saeculares deciditur, etiam inter Ecclesiasticos.

Caeterum quidquid sit de iudicio possessorio rei spiritualis inter laicos, aut inter Clericum actorem, & laicum reum) nullo

modo admittenda est exceptio, si Clericus reus sit, & conueniatur. Quia Clericus conueniri non potest, nisi a iudice, qui ei sit superior. Cum ergo secularis iudex nullam in Clericum iurisdictionem habeat, fieri non potest, ut possit illum citare, & ad suum tribunal trahere, &c. & probat manifeste textus in cap. qualiter de iudicio, c. placuit, c. in l. i. q. 1. 1. au. rhen. statutus, c. de Episcop. & cler. & tradit, ut omnino certum, Couar. pract. quest. 63 §. 1. n. 1. circa fin. Menoch. de reuoc. possess. rem. 15. n. 223 & 234. Et de reuoc. possess. rem. 3. n. 324. Et seqq. Roland. conf. 23. vol. 2. Farin. tit. de inquisit. q. 8. n. 23. vers. subli. mira secundo. Azor. 1. p. lib. 5. c. 14. q. 1. Neque obstant adducta in contrarium, quia illa glossa in c. litteras, communiter reprobat: textus in cap. r. l. de iudicio, non de dignitate Ecclesiastica, sed seculari, cuius iurisdictione tractat, & non inter Clericos, ut bene glossa ibi, & Doctores communiter. Item dicendum est de textu in cap. causam qua: agit enim de causa possessionis ad hereditatem temporalem petente, non ad matrimoniam, neque aliud quid spirituale, neque inter clericos. Textus vero in cap. petimus, auxilium iudicis secularis implorat in fauorem Ecclesiasticum, non contra illum. Ergo nullum est fundamentum ad affirmandum Clericum adduci posse ut reum ad iudicium seculari. Neque consuetudo Galliae admittenda est, utpote iuri Pontificio contraria, nisi aliquo speciali privilegio à Sede Apostolica concessio muniat.

5 Quarta exceptio est de bonis regalibus, quae semper censentur data sub ea conditione, ut coram seculari iudice decidentur illorum controuersia, tamen à Clericis possideantur. Et idem est quotiescunque Ecclesiae, vel Clericis possessio aliqua relinquatur sub eadem conditione, ut in foro seculari illius controuersiae definitur: Si ergo Ecclesia, vel Clericus legatum admittit, conueniri possunt coram seculari iudice: quia tunc non sunt rei coacti, sed voluntarii, & tradit aliis rearis Suar. lib. 4. de immunit. Eccles. cap. 14. n. 13. Guier. lib. 1. pract. g. o. n. 1. & fauet text. in cap. verum de foro compet. vbi Ioann. Andr. & Hostiens.

6 Quintus casus, in quo potest Clericus coram seculari iudice conueniri, est, si citetur ad comparandum coram illo, non absolute, sed si sua putauerit interesse; quia citatione facta, si ipse comparet, neque declinatoriam opponit, obligatus est iudicio seculari, & illius sententiae stare; quia tunc non reus necessarius, sed actor voluntarius dicitur, ut ex Baldo, & aliis in l. testamenta, c. de testam. tradit Farinac. quest. 8. sub num. 87. Dixi si comparet. Nam si non comparet, iudicari non potest: clarè enim innuit non comparando sua non interesset Farinac. num. 90. Menoch. de reuoc. possess. rem. 15. num. 228. Dixi item, neque comparando declinatoriam opponit: quia declinatoria opposita, iam non est laicus competens iudex, si quidem sua non putat Clericus interesse coram illo comparere, & iudicari. Menoch. num. 232. Farinac. num. 91. & 92. aduertunt citationem faciendam esse absque alio adiecto compellente, & constringente Clericum iudicio stare. Nam si Clericus citetur, ut coram laico iudice compareat, si sua putauerit interesse, quin minus iudicabitur tanquam contrumax, nulla est talis citatio, & omnia inde procedentia; quia per adiectum destituitur prior conditio, si sua putauerit interesse, & sit violenta citatio.

7 Sextus casus, in quo aliqui consentent coram iudice seculari Clericum conueniri posse, est, si conueniatur nomine alterius laici, verbi gratia, si haeres sit alicuius laici, & ratione hereditatis acceptae conueniatur, videtur conueniri posse coram seculari iudice; quia conuenitur, quatenus personam defuncti representat. At hic casus solum admittendus est, quando lis contestata fuerit cum persona defuncta apud iudicem laicum, tunc enim firmata est iurisdicção iudicis laici in talem causam, & Clericus defuncto succedens nomine illius agit: Verum si lis cum defuncto contestata non sit, nequaquam potest coram seculari iudice decidi, quia Clericus, tam quoad personam, quam quoad eius bona exemptus est à seculari iurisdictione. Ergo non debet, neque potest illi se submittere: sic relato Abbate in cap. quia de iudicio, Bartol. in l. haeres absens, ff. de iudicio, tradit Farinac. quest. 8. num. 46. ampliat. 17. Sigilmund. Scaccia libro primo de iudicio, cap. 11. num. 23.

8 Tandem alij censent conueniendum esse Clericum coram seculari iudice, si conuentus coram Ecclesiastico Ecclesiasticus negligens fuerit in causae decisione. Quia tunc non tam agendo, quam defendendo laicum iudex secularis procedit; & fauet cap. si quis cum clerico 11. quest. 1. & decidit Iustinian. in Authent. de Sanctissimis Episcopis, collat. 9. aliàs novel. 123. cap. 21. §. si quis autem pecuniaria, & novel. 83. seu Authent. ut Clerici apud proprios Episcopos. Ceterum repellenda omnino est haec exceptio. Non enim datum est inferioris potestati superioris negligentiam supplere. Tum quia supplere hanc negligentiam nequaquam potest secularis iudex, quin prius examinauerit negligentiam Praelati Ecclesiastici, sed ad huius negligentiae cognitionem nulla iurisdicção residet in seculari iudice. Tum quia in cap. qualiter de iudicio, omnino prohibetur ad secularem iudicem recurri, etiam Ecclesiastico negligente: sic glossa, & Panormitan. ibi, & tradunt Doctores cap. licet ex suscepto de foro competendi, Farinac. quest. 7. num. 46. sine,

ampliat. 23. Suarez. lib. 4. de immunit. Ecclesiast. cap. 14. num. 20. Azor. opimè t. 5. instit. moral. lib. 5. cap. 14. quest. secundae. Neque obstant superiores leges, quae ut immunitati Ecclesiasticae contrariae, nequaquam receptae sunt, neque vim habent; materia enim immunitatis Ecclesiasticae est, ideoque non potest de ea princeps laicis pro libito disponere.

PUNCTVM VIII.

Quae sit Clericorum exemptio à legibus civilibus.

- 1 Quae ratione legibus civilibus Clerici teneantur.
- 2 Teneantur foruare leges, & statuta Ecclesiastica statui non repugnancia.
- 3 Statutum ne externis immobilia vendantur, ne cum externis contrahatur, domus hac firmitate adificentur, Clericus legat.
- 4 Statutum prescribens modum & pompam in funere Clericorum obligat.
- 5 Statusum, ne vocentur religiosi, nisi vocati omnibus Clericis, non est validum, tametsi à Clerico fiat.
- 6 Statutum factum, ut Clericus tali parochia deus talis elemosina, reuocari non potest in aliquorum opinione. Præbilibus est oppositum.
- 7 Statusum, ne vendatur Clericus, quod alius ciuibus venditur, neue Clerici alius privilegio secularibus concessis teneantur, inuadendum est.
- 8 Leges nostri regni priuantes Clericos beneficiis à Rege concessis, si iurisdictionem secularem declinauerint, intelliguntur de declinatione multatio.
- 9 Leges prohibentes, ne externis beneficia Ecclesiastica dentur firmae sunt ex auctoritate Pontificis.
- 10 Examinatio litterarum Apostolicarum à regis consiliariis illicita est, nisi fundetur in privilegio, quod credendum est adesse.

DE hac exemptione satis diximus tract. de legib. dist. 1. punct. ult. ibi enim probauimus Clericos actui non posse legibus civilibus sibi directè impositis; quia sunt extra iurisdictionem legislatoris ciuilibus; obligari tamen legibus communiter impositis, si statui Ecclesiastico non repugnent; quia tunc non obligantur ut Clerici, sed quatenus sunt ciues, & partes vniuersitatis, quibus vniuersitates necessariae est, & quae obligatione nunquam Ecclesiastica voluit Clericos eximere. Haec tamen obligatio est quoad vim directiuam, non coactiuam; Non enim Clerici inobedientes cogi possunt à seculari iudice, ut ab inobedientia abstinere. Quia haec coactio, quae per impositionem poenae faciendae est, non pertinet ad vniuersitatem reipublicae seruandam, cum pro diuersitate delinquentium, & circumstantiis delictorum possint, & debeant poenae variari. Cogendi ergo sunt ab Ecclesiastico iudice; quia ad ipsum pertinet Clericos sibi subditos compellere, ut legi naturali, diuinae, & ciuili communi obediant. Modus autem coactionis, si à iure canonico signatus non est, poterit esse, qui sibi conuenientior, & vniuersus fuerit. Quia non tenentur poenae, & supplicis à lege ciuili impositis: quia leg. lator ciuilibus solum illis poenis instruit iudices sibi subditos, non Ecclesiasticos, qui extra illius iurisdictionem sunt; Vide Suar. lib. 4. de immunit. cap. 16. per totum.

2 Difficultas autem est, quae sit lex, aut statuta ciuilia statui Ecclesiastico non repugnancia, ut ius Clerici obligari existant? Generaliter solum dicere possum eas leges, quae recte gubernationi reipublicae conueniunt, statui Ecclesiastico non repugnare. Haec sunt, quae pretia mercibus imponunt, quae arma deferre vetant, quae solemnitates contractibus signant, &c. Cum enim Clerici partes sint reipublicae, iustum est, ut ea, quae toti reipublicae conuenientissima sunt, obseruent. Specialiter autem declarare leges, quae statui clericali repugnantes sint, ferè est impossibile. Subiciamus aliquas, ut inde reliquae possint colligi.

3 Primò dubitari potest de statuto clericorum praecipiente ne bona immobilia externis vendantur, alioquin contrarius irriti sint. Ne item mulier filios habens possit contrahere cum externis, nisi in hac, vel illa quantitate. Item ne possit testamentum relinquere cum iactura legitima portionis, & de aliis similibus. Negat Azor tit. 1. lib. 5. instit. moral. cap. 12. quest. 5. Clericos ligari, neque alia ratione probat, nisi quia leges ciuiles non possunt Clericos, & Ecclesiam obligare, nisi quatenus materiam constituent ex iure naturali obligantem, ut contingit in legibus constitutiuibus pretia mercium. At supra dictae leges non sic reddunt materiam ex iure naturali obligantem. Non enim ius naturale dicitur bona ciuium huius ciuitatis externis vendi non posse. Ergo. Ceterum, mihi placet humilissimi statuta obligare Clericos. Tum quia sunt communia Clericis, & laicis. Tum quia non derogant immunitati Ecclesiasticae, cum

ipsis quatenus partes sunt communitatis, conveniat ea bona retinere. Tum quia ita in praxi est receptum: & ita tradit expressè alios referens Felin. *cap. Ecclesia Sancta Maria de constitutionib. num. 88. & 90.* & docet Suar. loco allegato, lib. 4. cap. 16. num. 13. Idem puto dicendum de iis legibus, & statutis præscriptis in omnibus in domibus construendis, parandis liminibus, fenestris aperiendis, viis mundandis, & similibus. Ad rectam enim reipublice gubernationem pertinet, ut Clerici cum laicis uniformes sint: Unde cum aliquo iure canonico non inveniatur ab iis expressè exempti, efficitur sanè iis obligari.

4. Secundò dubitari potest de statu laicorum præscribente modum, & pompam in funere; ne scilicet fiant conivula, ne immoderati sumptus ceræ, pompæ, & similia, an obliget clericos? Negat obligare Tabiena *verbo excommunicatio, casu 20.* Azor. 2. p. in fine, lib. 9. cap. 11. in 6. privilegio clericorum. Et moventur, tum ex cap. ultim. de rebus Ecclesie non alienand. ubi annullantur statuta laicorum disponentia de mortuatis. Tum quia cedunt hæc statuta in damnus Ecclesie, & Clericorum, quibus minus acquiritur. Cæterum mihi probabilis apparet, valida esse hæc statuta, & Clericos obligare: sic docet expressè Felin. *supra*, Nauarr. cap. 27. num. 120. Suar. 2. de defens. fidei lib. 4. de immunit. cap. 13. Caietanus *verbo excommunicatio, cap. 31.* Tiraque. *de legib. connubialib. glossa 8. quest. 17. num. 169. & segg. & de veraque retract. 1. p. 8. 1. glossa 13. num. 5.* Ratio est; quia hæc statuta bonum commune respiciunt, & aequè Clericis, ac laicis competunt, & vitia sunt. Vitie enim est Clerico defuncto, & eius hæredibus, ne in eius corpore sepeliendo sumptus vani fiant. Et licet ab inde Clerici sepelientes, & Ecclesia minus habeat, hoc est per accidens, & alia via compensari potest. Quando autem in cap. ultim. dicitur laicos non posse de funeralibus statuere, id intelligendum est de his, quæ suapte natura ad Ecclesiam dirigitur, vel salutem animæ mortui, & diuinum cultum respiciunt, ut ex Felin. & Caietan. docet Nauarr. *supra*.

5. Sed quid dicendum, si statutum esset, ne vocarent religiosi, nisi prius vocatis omnibus Clericis parochia? Mihi videtur nullum esse tale statutum. Tum quia pietati aduerfatur. Tum quia limitem ponit liberæ mortuum electioni. Tum quia derogat ius, quod religiosi habent, ut defunctorum exequiis possint assistere. Quæ rationes probant, etiam si Clericis factum sit statutum, vigorem non habere: sic Azor. 2. part. institum. lib. 9. c. 11. in 6. privilegio clericorum.

6. Tercio dubitatur de statu derogante aliud statutum, v. g. factum est statutum a laicis, ut Clericis talis parochia quotannis dentur hæc, vel illæ elemosynæ, poterit ne hoc statutum reuocari, Azor 1. p. institum. lib. 6. cap. 13. q. 5. censet probabilis reuocari non posse: probat, quia privilegium alicui concessum, & ab eo acceptatum transit in ius. Sed iura Ecclesie statuta laicorum derogari non possunt: Ergo hoc privilegium, quod iuris rationem habet, minime poterit derogari. At mihi contrarium dicendum videtur; quia tota obligatio laicorum ad illam elemosynam faciendam est ex ipsorum statu; non ex iure aliquo Clericis acquisito, aliàs non esset elemosyna, sed debiti solutio, quæ fieret illius quantitas: sed ipsi abrogare possunt statutum à se factum: Ergo. Secus verò esset, si obligatio non ex statu, sed ex donatione facta Clericis nasceretur.

7. Quarto dubitatur de lege prohibente, ne Clerici potiantur privilegiis concessis aliis civibus: Er quidem si privilegia communia sunt, & secularibus competunt, quatenus eius, & partes sunt reipublicæ, nequaquam possunt hæc leges observari; quia præsumuntur factæ in odium Ecclesiasticæ immunitatis: cum enim Clerici ratione clericatus non definant esse ciues, & partes reipublicæ, & omnibus secularibus digniores sint; in ius privilegii aliis concessis priuarentur: fauetque cap. ult. de immunit. Eccles. in 6. & pluribus exornat Suar. lib. 4. de immunit. Eccles. cap. 22. num. 16. & segg. & c. 33. à n. 5. Ex quo fit contra Ecclesiasticam libertatem esse statutum prohibens laicis, ne vendant Clericis, aut ab illis emant, quæ ab aliis secularibus emunt, aut vendunt, neve eorum triticum molant, aut coquant, &c. Hoc enim statuto indirectè libertas Ecclesiastica læditur, & Clerici grauantur magis quam seculares: eaque de causa in cap. ultim. de immunit. Eccles. in 6. sub excommunicatione, hæc, & similia statuta prohibentur, & sic factæ libertatem Ecclesiasticam præsumuntur violare.

8. Quintò dubitatur de statutis priuantibus Clericos beneficiis à Rege concessis, si iurisdictionem secularem declinauerint: sic enim 1. 3. tit. 4. lib. 1. noua collect. qua cauetur, ut clerici primæ tonsuræ qui coram seculari iudice citati eius iurisdictionem declinauerint, publicis officiis secularibus censentur indigni: 1. 4. eodem tit. & lib. dicitur de huiusmodi clericis, qui à Rege terras, & vineas habent, & eius regalem iurisdictionem declinant, eo ipso priuati sint iis possessionibus; Dubium ergo est an hæc leges validæ sint, & qua ratione debeant intelligi. Validas esse videtur indubitatum; siquidem credendum non est Principes ita Catholicos, & religionis patronos, aliquid contra religionem, & libertatem Ecclesiasticam decreturos. Econtrà autem videtur hæc leges derogare immunitati Ecclesiasticæ, si quidem Clericos penis afficiunt, quod fieri non potest à secula-

lati iudice. Non enim iudex secularis vim coëctiuam in Clericos habet.

Dicendum ergo est supradictas leges intelligi de eo, qui iudicium seculare malitiose declinat, ut bene probat Guierrez *pract. q. lib. 1. q. 9. & 10.* Et est ratio manifesta: nam si iudex secularis nullum titulum habet ad cognitionem, quomodo potest Clericus illi consentire? peccaret grauius, & omnia facta nulla essent: efficitur ergo debere esse malitiosam declinatoriam, id est in causa, in qua poterat etiam iudex laicus cognoscere. Huic enim intendit Rex officia secularia denegare & merito: si enim ipse non ut secularis, sed ut Ecclesiasticus iudicari intendit, & hoc ex malitia, ut quid officia secularia retinere vult: cum textus in cap. Sacerdotibus ne clericis, vel monachi, officia secularia Clericis interdicit; & tradit Couarruu. *pract. quest. cap. 33. num. 6.* Hæc tamen negatio officiorum, & possessionum priuatio non est proprie reclamationis pena: quia esto delictum committat Clericus in dissimulata delinatione, iudex secularis ob tale delictum nequit illum punire: Est ergo negatio hæc officiorum, possessionum priuatio ex voluntate Regis donantis: cum enim liberum sit Regi donare, liberum etiam est eas conditiones donationi imponere, quibus non seruatis cesset donatio. Vna autem ex conditionibus est, ne possidens illa officia malitiose iurisdictionem secularem declinet: Ergo facta declinatione cessat donatum.

Ut tamen hæc priuatio locum habeat, affirmat Guierrez *supra*, sufficere solum factum declinandi, qui fuerit super declinatoria pronuntiatum, & habent effectum, & probat ex leg. regia 3. tit. 4. lib. 1. ordinam. ubi dicit, *auique no obtengan sententia, ni lleque el negocio à ello.* Et licet 1. 4. eodem tit. non ita clarè denotetur; at satis insinuat illis verbis. *Que por esse mismo echo aya perdido, y sea priuado.* Cæterum supradicta conuenit non esse necessarium, quod declinatoria habeat effectum, hoc est quod de facto obtineat, quod per declinatoriam intenditur: quamuis contrarium sentiat Cou. d. c. 33. n. 6. At omnino existimo debere à iudice declarari totem Clericum malitiose declinasse: quousque de tali declinatione iudicè constet, priuati non debet Clericus portionibus obtentis, neque ad officia inhabilis fieri: hoc enim in omnibus penis, etiam ipso iure laus, locum habet.

9. Sextò dubitatur, an validæ sint leges, quibus cauetur, ne beneficia Ecclesiastica huius regni Castellæ exteriis dentur, neve ex illis beneficiis pensiones soluantur, neve literæ Apostolicæ iuri patronatus laicorum derogantes admittantur, quousque Sum. Pontif. de re plene instructus disponat, qua reipublicæ Christianæ tam in temporalibus, quam in spiritualibus valius fore iudicauerit. Has igitur leges validas esse multis comprobat Gouarro. *quæst. pract. cap. 35. & 36.* & supponunt fere omnes Doctores expositores legum, & pragmaticarum Hispaniæ, Galliæ, Flandriæ, in quibus regionibus etiam est idem usus. Contrarium acriter defendit Azor 1. p. lib. 5. cap. 14. *quæst. 3.*

Dicendum tamen est, spectata sola seculari potestate regia, hæc leges constitui non posse. Quia nemini à Summo Pontifice, vel ab illo auctoritatem habenti datum est de rebus spiritualibus disponere. At materia beneficiorum spiritualis est: Ergo. Item ius præsentandi ad beneficia nulli laico habere potest; nisi ei fuerit à Pontifice concessum. Ergo multo minus habere poterit ius excludendi à Pontifice præsentatos, nisi à Pontifice hæc exclusio concedatur. Quousque, cum per hæc leges in materia beneficiorum Rex Galliæ, & Hispaniæ disponant, efficitur sanè eorum dispositio ex auctoritate accepta à Romano Pontifice dimanare: credendum enim est Pontificem concessisse his Regibus in remunerationem obsequiorum Sedis Apostolicæ, & totius religionis Christianæ hoc privilegium, ne aliis ab oriundis ex hoc regno beneficia Ecclesiastica, aut pensiones concedantur. In huius ergo privilegij conseruationem leges conderunt, quibus grauius penis afficiunt eos, qui hoc privilegium violare tentauerint.

10. Solum est difficultas; qua ratione possint Regis consilia-rij literas Apostolicas examinare, earumve executionem impedire, quousque competum illis sit nullum ius regium, aut laicorum illis derogari. Et quidem si ex privilegio, & concessione Summi Pontificis fiat, cessat controversia. Atqui de hoc privilegio non satis constat, ideo alia via Doctores defendunt. Fatentur namque nullum ius, aut auctoritatem Principes seculares habere ex se ad recognoscendas & examinandas Apostolicas literas, sintne dubiæ, an certæ; falsæ, an veræ; & subreptiæ, an legitime. Quia est materia omnino spiritualis, & Ecclesiastica: ac proinde à iudicibus secularibus tractari non potest. At cum cuiuslibet datum est se defendere, & illasum senare, & Rex patronus laici ius habeat ex privilegio à Sum. Pontifice concessio, & nemini extero beneficium, aut pensio Ecclesiastica concedatur, illisque competum sit hoc ius sæpe subreptiis literis derogari, iure ipso naturali videtur illis concessum posse hoc damnus & iniuriam præcauere. Neque contra voluntatem Pontificis videntur procedere, sed potius se illi conformare. Non enim credendum est Pontificem velle subreptiis literas effectum habere. Et quidem si certo constaret de subreptione, clarum erat nullam esse obligationem obediendi, nullumque peccatum committi in impedienda illarum executione: Sed quia

Quia antequam per regios consiliarios examinetur, id non constat, tamen sæpe contingit subreptitias reperi; ea de causa dubium non leue est, an ob defensionem proprii iuris regij consiliarij hanc examinationem possint præstare. Non enim videtur esse locus dispensationi, nisi prius constet de iniuria. Item vel illa iniuria est notoria ex se, vel solum ex declaratione regij tribunalis. Ex se notoria esse non potest: nam quousque literæ examinentur, non potest constare de eorum subreptione, & falsitate. Ex declaratione regij tribunalis constare non potest, tum quia nemini datum est ius sibi dicere in causa propria. Tum quia illa declaratio est ab incompetenti iudice nempe seculari in materia Ecclesiastica. Tum & præcipue quia ad præmittendam hanc declarationem debebat iam de iniuria constare, cum in hac declaratione iurisdicção Ecclesiastica usurperetur. Quapropter mihi dicendum videtur Reges Hispaniarum, Galliar, & Flandriæ ex privilegio à Sede Apostolica has literas Apostolicas examinare, neque alia via credo id fieri posse: sic Azor. 1. p. lib. 5. cap. 14. quæst. 4. Et licet non appareat hoc privilegium scriptum, præsumendum tamen est fuisse concessum, & immemorabile esse.

Eadem ratione, & eodem titulo honestandam esse consuetudinem huius regni Galliar, & Flandriæ, & aliarum provinciarum, in quibus per leges cauetur nullum Nunciū vti posse sua iurisdicçãoe, quousque literas suæ legationis exhibeat regio tribunali, vt ei constet de potestate, & iurisdicçãoe, quam habet: cum enim totum hoc Ecclesiasticum sit, nequit iure iurisdictioni seculari submitti: debet ergo privilegium adesse: & ita est præsumendum.

PUNCTUM IX.

Qualis sit exemptio Clericorum à gabellis, & tributis realibus.

- 1 Dupliciter tributum imponi potest rebus ex regia autoritate, vel ex eorum dominio, vt scilicet tributum, quod dominus suis rebus imponit.
- 2 Bona Ecclesiæ, & Clericorum libera sunt à tributis regalibus.
- 3 Tributa imposta pro reparatione pontium, murorum, & similibus, plures Doctores censent obligatos esse Clericos soluere.
- 4 Alij plures negant.
- 5 Secluso consensu Pontificis, vel Episcopi non obligantur.
- 6 Pontifex, vel Episcopus tenetur suum consensum præstare, si viderit tributum communi utilitati expedire.
- 7 Si Pontifex consensu potest, non valet consensus Episcopi ad hoc tributum Clericis inducendum.
- 8 Quis nomine Clericis intelligatur, qui cum Episcopo præstare consensum debet.
- 9 Quando censentur laicorum facultates non suppetere, vt tenentur Pontifex, vel Episcopus, & Clerus his conditionibus consentire.
- 10 Impositio gabella, & sisse in venditione communi, carnis, olei, &c. illicita est, seclusa Pontificia autoritate, nisi simul Clericis rescriptio fiat.
- 11 A quibus tributis personalibus, seu muneribus, & obsequiis Clerici sint exempti.
- 12 Hac exemptio à tributis non competit Clericis canonicis.
- 13 Spectato iure communi competit Clericis in sacris, & in minoribus, seruantiibus conditiones Concilij.
- 14 Spectato iure regio Castellæ debent habere beneficium Ecclesiasticum.
- 15 Clerici negotiatores non sunt immunes à tributis ex rebus per negotiationem acquisitis.
- 16 Quando dicatur Clericus negotiari latè expenditur.
- 17 Omnes religiosi, & nouitij religionis approbati exempti sunt à tributis.
- 18 Equites militares ex ordinibus sancti Benedicti, &c. exempti sunt à tributis.

Præmittendum est dupliciter rebus tributum imponi potest, vel ex regia autoritate, & iurisdicçãoe, vel ex eorum dominio: si enim verus dominus tributum aliquod imponat rebus suis, vel itque, vt in quocumque possessorem transeat, illud onus secum portent, clarum est illud tributum deberi, tamen ad Ecclesiam Clericosque deueniant: vt colligitur ex cap. si tributum. cap. magnum. i. q. 1. & cap. tributum. 2. quæst. 8. Ratio est manifesta, quia cum liberum domino fuerit possessionem suam Ecclesie non donare, potuit optime diminutè donate, quod fecit seruando personam alteri: & in hoc sensu verissimum est rem cum suo onere transire, ex l. alienatio emp. l. si Diuina, Cod. de exactorib. tributorum lib. 10. cap. cum non sit, cap. pastoralis de Decimis: cap. ex litteris de pignori. Ex quo sit, si testamento relinquatur fundus Ecclesie ea conditione, vt ex illo collectas, aut contributiones aliquas soluat, &c. debet Ec-

clesia soluere, quia vnicuique datum est de sua se prout placebit disponere, sic Azor. 1. p. lib. iustit. moral. cap. 13. quæst. 1. Suar. lib. 4. de immuni. Ecclesiast. cap. 20. à num. 5. Verum si ex iurisdictione regia onus, & tributum possessionibus imponatur, si hæc possessiones ad Ecclesiam, vel Clericos transeant, cessat pensio, & tributum, quod satis videtur constare ex cap. de immuni. Eccles. in 6. ibi non licere quibuscumque iurisdictionem temporalem exercentibus exactiones quascumque Ecclesiis imponere, vel exigere. &c. Ratio est clara: quia tributum impositum ex iurisdictione regia, subditis regis tantum imponi potest. At Ecclesia, & Clerici extra illius iurisdictionem sunt, ex reu. in cap. qualiter, & quando de iudiciis, & cap. 2. & alius de foro competenti. Ergo. Item res Ecclesie, & Ecclesiasticorum sunt specialiter sub dominio Dei, & ad eius cultum ordinantur. Non igitur decet eas tributorum impositione prophanari.

2. Ex his fit bona non solum Ecclesie, sed Clericorum libera esse à tributis regalibus, vt clarè constat ex cap. non minus de immuni. Eccles. ibi de bonis Ecclesiarum, & Clericorum, & pauperum Christi vsibus deputatis, & cap. Aduersus eod. tit. ibi qui Ecclesias, & Ecclesiasticos viros tales, seu collectas, &c. & cap. quamquam de consensu, dicitur, ne ab Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis talia exigantur: & paulo inferius: Ecclesiastica persona, ac res ipsarum iure diuino, & immuno à secularium personarum exactionibus sunt immunes: & el. ment. ut. de censibus præcipitur, ne à personis Ecclesiasticis, aut pro suis rebus propriis tributa exigantur. Idem cap. clerici de immuni. Eccles. in 6. & alius pluribus: Et nouissime à Trident. sess. 5. cap. 20. de reformat. Hæc non solum vera sunt in bonis Clericorum titulo spirituali acquisitis, qualia sunt Decimarum fructus, & beneficij, & quæ ob sacramentorum administrationem in stipendium recipiunt, sed etiam si titulo hereditario, & donatione acceptent: eo enim ipso quod ad ipsos peruenit hereditas, immunitas est à tributis regalibus: Et ratio est, quia tributum ab hereditate exigi non potest, sed à persona, cuius est hereditas. At persona Clerici exempta est à iurisdictione seculari. Ergo obligati non potest ad tributum solutionem. Quia solutio tributum signum est subiectionis. His pro certo positis, aliquæ difficultates restant enodanda.

3. Primo dubitatur, an Clerici teneantur soluere tributa imposita pro reparatione pontium, murorum, viarum, & similibus ad communem omnium utilitatem spectantium.

Prima sententia affirmat obligatos esse: sic plures iuris ciuiliū interpretes, quos refert Guicci. Greg. Lopez, Azor. locustatum referend. Mouentur ex leg. ad institutiones. Cod. de sacrosanct. Ecclesie. Vbi pro instructione pontium, & itinerum Ecclesie soluere tributum coguntur. Idem traditur in leg. viderent eodem tit. leg. cum ad felicissimam. Cod. de quibus munerib. & prestationib. lib. 10. leg. ad portus. Cod. de operibus publicis. leg. diuina domus. C. de exactorib. tributorum. lib. 10. & alius passim: & fauet lex regia 11. & 12. tit. 3. lib. 5. noua receptis. & C. 54. tit. 6. part. 1. l. 20. tit. 22. part. 3. Et ratio pro hac parte est efficax: quia hæc distributio non tam est tributum Regi exhibendum in signum suæ potestatis, & superioritatis, quam quædam solutio beneficij à republica accepti: cum enim tam Clericus, quam laicus æquanimiter fruatur viis, pontibus, fontibus, & similibus, & republica hæc omnia disponat æquanimiter in laicorum, & Clericorum utilitatem, neque ipsi Clerici hanc dispositionem impedire possint, vt pote toti republicæ necessarium: efficitur sanè & laicos, & Clericos obligatos, esse sumptus soluere: id enim iustitia distributio petit, vt qui fecit commodum, sentiat & onus leg. secundum naturam. ff. de Reg. iuris, leg. qui sentit. de Reg. iuris, in 6. Quæ enim ratio esse potest, quare Clerici ab hac contributione eximantur, si beneficio fruuntur? aut cur laici debent in solidum soluere quæ necessaria sibi, & Clericis sunt?

4. Secunda sententia negat obligatos Clericos esse: sic Azor. 1. p. lib. 5. cap. 13. q. 8. Greg. Lop. d. l. 54. & 6. part. 1. Guicci. lib. 1. quæst. 4. præq. quæst. num. 6. Zenedo ad decret. collect. 153. numero 4. August. Barbosa de potest. Episc. 2. part. alleg. 13. num. 6. Mol. Theolog. de iustit. tit. 4. disputat. 672. & alij apud ipsos. Fundatur in cap. non minus, cap. aduersus de immuni. Eccles. vbi Clericis prohibetur tributum imponi pro iis communibus necessitatibus absque consensu Pontificis, vel si ipse adiri non possit, absque consensu Episcopi & Cleri. Ratio est quia Clerici obligari non possunt ad hæc soluenda lege seculari, cum ab illa fiat exempti ex supradictis capitulis iuris canonici, neque etiam obligantur ex aliquo pacto inter ipsos Clericos, & laicos inito: nullum enim tale pactum reperitur, neque item obligantur ex beneficio accepto. Quia est beneficium commune sit Clericis, & laicis, sumptus non debent esse communes: dignitas enim clericalis petit, vt aliquo privilegio speciali fruatur: sicut enim privilegium militiæ, & regim. s. eximere solent militem, & magistratum ab iis contributionibus communibus: tamen de beneficio communi æquanimiter participet: sic dignitas clericatus eximere potest Clericum ab his oneribus. Adde Clericos hoc beneficium à laicis acceptum aliis beneficiis compensare: ipsi enim Clerici specialiter concurrunt ad subuentiones pauperum, reparationem templorum, & illorum ornatum,

officium, & cultum: quæ omnia in vilitatibus cedunt laicorum: Ergo hoc sumptu sufficienter compensant sumptus laicorum.

5 Dicendum ergo est, secluso consensu Pontificis, vel Episcopi, & cleri, cum Pontifex ad id non potest, nequaquam Clericos obligatos esse has contributiones soluere. Fundamentum præcipuum sumitur ex d. cap. Non minus: ubi expressè prohibentur Consules civitatum, & rectores, nec non alij, qui potestatem habere videntur, sub excommunicatione à Clerico has contributiones exigere nisi Episcopus, & clerus tantam necessitatem, & vilitatem aspexerint, ut absque illa exactio ne ad reparandas communes vilitates, vel necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias existimant conferenda. Idem traditur in cap. adversus eodem titulo, & subditur. Propter imprudentiam tamen quorundam Romanus Pontifex prius consalatur, cuius interest communibus vilitatibus providere. Ex quibus textibus manifestè constat prius Pontificis consensum habendum esse, aut saltem consensum Episcopi, & cleri, ut clerici ad dictas contributiones teneantur.

6 Pontifex autem, vel Episcopus suum consensum præstare tenetur, si incidit opus faciendum communi vilitati expedire, & Clerico facultates non suppetere; quia, eius iudicio hoc committitur, ut constat ex illis verbis, existimant conferenda. Quoties autem negotium existimationi alicuius committitur, non relinquatur eius libere voluntati, sed actatur ad existimationem iustam, & per rationem regulatam. leg. fidei commissam, §. si fidei commissum. vers. quanquam. ff. de legatis. 3. & tradit Greg. Lop. d. l. 54. tit. 6. part. 1. Gutierrez. pract. quæst. lib. 1. cap. 3. n. 8. Suar. lib. 4. de immunitat. Ecclesiæ. cap. 26. num. 5. Quod si Pontifex acquiescere noluerit, nullo modo cogi possunt Clerici à laicis has contributiones soluere. Quia præsumendum est, Pontificem indicasse vel opus faciendum non esse ita reipublicæ necessarium, vel facultates laicorum sufficientes esse, quin Clerici grauentur, vel alia via à Clericis illis sumptus compensari.

7 Sed inquires, an Pontifex inconsulto Episcopi, & cleri consensum sufficiat? Affirmat Suar. lib. 4. de immunit. cap. 26. num. 17. Quia iure ordinatio consensum Episcopi, & cleri sufficit; & in illo cap. adversus, non irritatur consensum Episcopi, & cleri, tamen iniquè datus sit. Ergo, Ceterum existimo probabilius, si Pontifex consuli potest, nequaquam absque illius consensu obligari posse Clericos ad illas exactiones solvendas. Quia ad hanc obligationem inducendum requisitus est consensus Pontificis propter imprudentiam quorundam. Ergo cessante hoc consensu, cessat conditio ad obligationem, & consequenter obligatio. Non igitur necessarium est decretum irritans. Dixi, si Pontifex consuli potest: nam si id fieri non potest; quia casus veget, clarum est Episcopi, & cleri consensum sufficere, ut docet Gutierrez. Lopez, Suar & alij supra. Tum quia ibi adest præsumpta Pontificis voluntas. Tum quia hac via concordantur, cap. non minus, & cap. adversus: si quidem in cap. non minus, nihil dictum fuit de consensu Pontificis, sed solum fuit statutum ex consensu Episcopi, & cleri deberi hæc tributa. At in cap. adversus, hic consensus fuit expostulatus. Debet ergo intelligi, quando commodè potest peti, quod si peti non potest, sufficere consensum Episcopi, & cleri. Coningit tamen sæpe ad imponendum tributum non posse consensum Pontificis postulari; quia veget necessitas; at ad illius continuationem posse optimè Pontificem consuli, & tunc consulendus est, ut bene notauit Suar. c. 26. in fine.

8 Secundo inquires; quid nomine cleri intelligatur, qui cum Episcopo præstare consensum debeat? Non desunt qui existimant debere esse clerum totius diocesis, quia illis omnibus tributum est imponendum. Ergo omnes illi saltem pro maiori parte approbare tributum debent. At hoc, ut bene dicit Suar. lib. 4. de immunit. cap. 26. num. 16. fere est impossibile, ideoque probabile esse Episcopi, & capituli consensum sufficere, quia capitulum nomine cleri sæpe intelligitur, & quia regulariter à toto clero capitulo ecclesiarum cathedralium commissa est potestas decidendi negocia, quæ ad totum clerum pertinent. Sed quid si Clerus renuat, et tunc sufficiens Episcopi consensus? Aliqui videbunt sufficere: quia Clerus potius videtur ad consilium, quam ad decisionem expostulari. At mihi probabilis apparet, quod Episcopi, & cleri consensum requiri, neque vnum sine altero sufficere, quia vtriusque iudicium æquanimiter expostulatur: cap. Non minus: ubi nisi Episcopus, & clerus tantam necessitatem, vel vilitatem aspexerint &c. & cap. adversus, ubi vnum si quando Episcopus simul cum clero tantam necessitatem, vel vilitatem perspexerint, &c.

9 Tertio inquires, quando censentur laicorum facultates non suppetere, ut teneatur Pontifex, vel Episcopus, & Clerus his contributionibus pro Clericis consentire? Respondeo probabile esse tunc censeri laicorum facultates non suppetere, quoties non suppetunt facultates communes civitatis: quod satis indicat l. 1. tit. 3. lib. 1. noua compilat. ubi en effus cosas tales asfaltamiento de proprios de concejo deben contribuir, y ayudar los dichos clerigos. Si enim de singulorum civium facultatibus hoc intelligendum esset, raro vel nonquam Clerici obligari essent ad has contributiones. Tum quia raro facultates civium ita exhaustæ sunt, ut ad hæc opera necessaria non suppetant,

Tum quia fere erit impossibile Prælati Ecclesiasticis investigare, an facultates singulorum laicorum sufficiant. Dicendum ergo est facultates communes esse attendendas.

10 Secundo dubitatur, an sit contra libertatem Ecclesiasticam impositio gabellæ, & sille in venditione communi carnis, olei, vini, & similibus? Et ratio dubitandi est, quia Clericis directè non imponitur; si quidem ipsi non actantur ea solvere: possunt enim alibi carnes, vinum, oleum emere, & consequenter cessare ab huius gabellæ solutione. Ergo hæc impositio licita est: & ita tenet Richard. quodlib. 2. quæst. 30. Ateus. in summ. lib. 3. tit. 30. artic. 4. Rosella verbo pedagium. num. 17. Angel. verbo immunit. 1. quæst. 6. vers. si quæto posito quod. Nihilominus dicendum censio hanc gabellæ impositionem illicitam esse, nisi simul statuantur modus, quo Ecclesiasticis refectio fiat. Moveor quia scdula hac refectio coguntur Ecclesiastici moraliter illam gabellam solvere, sicut & coguntur laici. Nullus enim simpliciter cogitur emere. At quia moraliter loquendo sine emptione illarum rerum vivere non potest, ideo absolute dicitur cogi illas emere, & consequenter gabellam solvere. Est ergo illicitum: & ita tenet Azor. 2. part. instit. moral. lib. 8. c. 10. privileg. 5. clericorum.

11 Tertio dubitatur, an à tributis, seu muneribus, obsequiisque personalibus Clericus exemptus sit? Hæc sunt in triplici differentia, quædam sordida, ut mundandæ cloacæ, stabuli purgandi, arenæ fodandæ. Alia honorabilia, ut regere civitatem. Alia indifferencia, ut officium iudicis, & testamentarij. Ad muneris sordida neque possunt Clerici obligari, neque ipsi debent ea accipere; quia eorum dignitati, & honorifico statui contraria sunt, & multum dedecent; & traditur expressè à Constantino, l. 10. Cod. de Episcop. & Clericis. ubi repellatur ab his exactio munerum solidorum; imò non solum Clerici, sed eorum mancipia, & domestici ab his muneribus eximuntur. cap. generaliter. cap. iuxta sanctionem. cap. placet. 16. quæst. 1. & leg. 2. Cod. de Episcop. & Clericis. Ab aliis vero muneribus honorificis, seu indifferenciis eximuntur, si velint traditur expressè leg. 1. 2. 9. & 10. & 11. C. de Episcop. & Clericis. & cap. generaliter. 16. quæst. 1. & toto tit. de immunit. Eccles. & tit. Ne clerici, vel monachi, & per locum ab speciali colligitur ex cap. perunit de immunit. Eccles. ubi necessitate vigente defendendæ civitatis non excusatur Clericus à murorum vigiliis. Ergo de aliis muneribus non ita videntur manet excusatus. Adde, neque ad murorum vigilias cogi potest ab alio, quàm à proprio Episcopo, seu superiore. Vide Suar. lib. 4. de immunit. c. 22. à num. 7. Azor. 2. part. instit. moral. lib. 8. c. 10. vers. tertium privilegium.

12 Quarta dubitatio grauis in hac materia est: an hæc exemptio à tributis competat omnibus Clericis? Dicendum est primo, Clericos coniugatos, & iuxta consilium Trident. privilegio fori, & canonis gaudentes nequaquam exemptos esse à gabellis, & tributis: sed in hac parte ut laicos reputandos esse; quia solum illis conceditur privilegium fori in criminalibus; ut constat ex cap. unico de clericis coniugatis. in 6. & tradit ibi glossa ab omnibus recepta, Couarrua. pract. quæst. cap. 31. num. 9. & Azor. 1. part. lib. 13. cap. vltim. quæst. fin. Thom. Sanchez. lib. 7. disput. 46. num. 16. Matienzo leg. 11. glossa 1. num. 4. tit. 4. lib. 5. recopil. & habetur expressè leg. 2. tit. 4. lib. 1. noua recopil.

13 Dico secundo spectato iure communi, Clericos in sacris constitutos, & in minoribus seruantes condiciones à concilio requisitas, ut privilegio fori gaudeant, immunes esse à tributis; quia omnibus Clericis generaliter hæc immunitas est concessa in cap. quanquam de censibus in 6. cap. non minus. cap. adversus de immunit. Eccles. & tradunt pluribus aliis relatis Couarrua. pract. quæst. cap. 31. num. 9. Matienzo d. leg. 11. glossa 1. num. 4. Mol. tract. 3. disp. 671. num. 5. Aug. Barbosa de preest. Episcop. 2. part. alleg. 13. num. 1.

14 Dico tertio spectato iure Regio Castellæ, & Lusitanæ, Clerici in minoribus constituti carentes beneficio Ecclesiastico, tamen requisita à concilio præsentent, exempti non sunt à tributis, aliisque onibus: habetur leg. 2. tit. 4. lib. 1. recopilat. ubi Los clerigos de corona, y menores órdenes, que conforme al decreto del sacro concilio, y a la ley antes desta pueden gozar del privilegio del fuero, se ayas, y se esfuenda tan solamente quanto al privilegio del fuero en las causas criminales: Pero en todo lo demas asy en el peccar, como en el pagar alcavala y en todas las otras cosas no sean exemptos, ni gozan de privilegio, y paguen, y contribuyan como los legos, y en esto, y en todo lo demas sean ayudados por tales, saluo los no casados, que actualmente tuvieron beneficio Ecclesiastico. Idem statutum est in Lusitanæ regno, lib. 2. tit. 11. in prime. & tradunt Gutierrez. lib. 1. pract. quæst. 8. & de gabellis. quæst. 91. Felin. de censibus. lib. 2. cap. fin. num. 13. Barbosa. 2. part. de preest. Episcop. alleg. 13. num. 2. Mol. tractat. 2. de iustit. disp. 671. in fine. Hæc tamen legis tacitam, vel expressam dispensationem à Pontifice supponunt; alias nualide essent, cum expressè contradicant exemptioni Clericis concessæ, in supra d. cap. quanquam de censibus in 6. cap. Non minus. cap. adversus de immunit. Eccles. & alio: ut bene docet Suar. lib. 4. de immunit. cap. 27. n. 16. Molina, & Barbosa, supra. Et hanc dispensationem expressam esse pro Lusitanæ regno probat Barbosa 2. part. de preest. Episcop. alleg. 13. num. 5. & pro Castellæ regno tacitam esse descendit Mol. supra.

15 Dico quarto, Clerici negotiatores non sunt immunes à tributis ex rebus per negotiationem acquisitis expresso text. in cap. *quoniam*, de *Censibus*, in 6. & tradunt omnes. Neque ad contrahendum hoc debitum requiritur trina monitio, de qua fit mentio in cap. *ultim. de vita, & honest. clericor.* Hæc enim monitio expolulatur, vt clericus priuilegio clericali exemptionis à tributis priuetur. Quocirca facta hæc trina monitio si à negotiatione non desistat, priuilegius manet exemptione à tributis, & tanquam laicus hac in parte habendus est: sic Gregor. Lop. leg. 49. tit. 6. part. 1. Mol. Theolog. tractat. 2. disp. 342. vers. sunt. vero nonnulla.

16 Solum est dubium, quando verè dicatur Clericus negociari? Et quidem si rem emat, vt eam immutatam vendat, non est dubium esse negotiationem, & ex illa tributum deberi. At sæpè res empta, mutata venditur, & tunc est difficultas; quando censenda sit negotiatio, & tributum ex illa debeatur? Et omittis alijs dicendi modis respondeo, illam esse negotiationem Clericis prohibitam, & quæ debitum tributum habet annexum, in qua lucrum intenditur ex emptione prius facta, secus si lucrum non ex emptione formaliter, sed abunde proveniat. Exemplis explicio. Primo, negociator non es, si vendas vinum, triticum, oleum ex redditibus tui beneficij, aut ex tuis possessionibus patrimonialibus collecta: quia illi non sunt fructus emptionis, sed tuarum possessionum Greg. Lop. l. 46. verbo *las franquizas*, tit. 6. part. 1. Mol. tractat. 2. de iustit. disp. 342. vers. idem dicerem. August. Barbosa de *posse. Episc.* 2. par. alleg. 13. num. 10. Secundo non es negociator, si ex emptis ad tui, tuorumque sustentationem aliquid superbit, illudque carius vendas, quam emitit; quia ad negotiationem requiritur, vt prior emptio facta fuerit ex animo reuendendi. Adde negotiationem Clericis esse prohibitam: at hæc venditio prohibita non est, si quidem omnes timorata conscientia eam frequentet faciant. Alias cogentur Clerici, & religiosi res emptas sæpe perdere, si eas, cum sibi viles non sunt, non liceret alienare. Non ergo hæc alienatio speciem habet negotiationis. Riccius *praxi resolut.* 317. num. 10. August. Barbosa. 2. p. de *posse. Episc.* alleg. 13. num. 11. Mol. Theol. disp. 342. vers. *secunda concl.* Tertio negociator non es si emas animalia, vt ea pascas in proprijs prædijs, & cum pingua facta fuerint, ea, eorumque partus vendas. Item si emas mulam, vel cum creuerit, & simul inferuierit, carius vendas; quia illud augmentum non est fructus prioris emptionis, sed naturæ, tuarumque possessionum. Sic Mol. d. *disp.* 342. concl. 5. Barbosa alleg. 13. num. 11. Carol. de Grassis de *effectib. cleric. effect.* 6. num. 18.

Econtra negotiatores, si viuas emas, & per ministros conductos vinum ex illis efficias, & postea vendas. Et idem est, si lanam emeris, vt ex illa per ministros conductos pannos effices, & postea venderes. Idem si emeris solam venam ferri, vt per ministros conductos ferrum effices, & venderes. Quia in his casibus nihil aliud vendis, nisi quod prius emeris, & fructus est emptionis, non naturæ, aut tuæ industriae. Nam esto res vendita sit in aliam formam mutata, illa mutatio facta est à ministris conductis, ac proinde fructus est emptionis, laboris, ministeriorum. Ergo est negotiatio. Ita Mol. d. *disp.* 342. vers. *secundum est &c.* Secus vero dicerem, si supradicta emeris, vt ipsi, tuque familiares vinum, lanam, ferrum, & alia huiusmodi effecta venderentur, quia tunc non venditur formaliter quod emptum est, sed quod propria industria est effectum, sic Mol. *concl.* 5. Secundo negociator censetur, si domum, agrum, iumentum, aliamve rem emas ad locandum. Quia per illam locationem quasi partialiter vendis rem prius emptam: colligitur ex cap. 1. & 3. 21. *quæst.* 3. & cap. 1. *Ne clerici, vel monachi*, & tradit Mol. d. *disp.* 342. *concl.* 5. Barbosa 2. par. de *posse. Episc.* alleg. 13. num. 13. Tertio negociator es, & tributum debes, si agrum conducas, vt fructus ex illo collectos vendas. Nam esto fructus inde collecti ad te pertineant; quia ex semine tuo nascuntur, & fructus sint tui seminis, & industriae; tamen quia hæc conductio auariciam, & negotiationem redolet; ea de causa à iure Clericis est interdicta, & ex illa tanquam ex interdicta negotiatione tributum debetur, sic Mol. d. *disp.* 342. vers. *idem dicerem.* Barbosa num. 12. Gutier. de *gabellis, quæst.* 63. num. 68. & 72. & constat ex cap. 1. & 3. 21. *quæst.* 3. & cap. 1. *Ne clerici, vel monachi.*

Aduerto te non dici negociatorem ex vnica tantum emptione, aut venditione, sed ad minus duas, vel tres requiri, quia hoc delictum petit frequentiam: sic Salzedo *pract. cap.* 55. vers. & *huius capituli.* Carolus de Grassis de *effectib. cleric. effect.* 6. num. 19. Zenedo 1. par. de *posse. Episc.* alleg. 13. n. 11.

17 Dico quinto, Omnes religiosi, qui tria vota in religione approbata emiserint, esto vota illa non fuerint solemnia, sed simplicia (vt coniungit in nostra Societate) & omnes ipsius religionis nouitij, exempti sunt à tributis, non solum personalibus, sed etiam realibus, ita vt si aliqua ex proprijs bonis venderint, Alcauala non debent: sic optimè tradit Mol. Theolog. de *iustit. tractat.* 2. *disp.* 671. num. 2. Et ratio est manifesta. Tum quia nouitius pars est religionis, cuius persona, & bona vt pote Ecclesiastica sunt à tributis exempta. Tum quia nouitius inter personas Ecclesiasticas enumeratur ex cap. *religioso*, §. 1. de *sentent.*

excommunicat. in 6. & ibi glossa, & communiter doctores. Tum quia gaudet priuilegio canonis, & fori. Ergo etiam priuilegio exemptionis à tributis, cum nullibi contrarium caueatur.

18 Dico sexto, Equites militares ex ordinibus S. Benedicti, D. Iacobi, Augustini, & similibus exempti sunt à tributis, & gabellis. Tum quia inter personas Ecclesiasticas reputantur, vt fori priuilegio gaudeant. Tum quia expressè habetur. leg. 9. tit. 18. lib. 9. noua *comp. lat.*, & apud Lusitanos. lib. 2. *ordin. regy tom.* 11. §. 21. & tradit Nauarr. *consl.* 23. de *Regularibus*, Menoch. *con. trouers. illustr.* cap. 105. num. 45. Bobadilla in *sua polir. lib.* 2. c. 8. num. 264. Couart. de *gabellis quæst.* 95. à n. 12. Barbosa 2. par. de *posse. Episc.* alleg. 31. num. 14. & 15. extendit hoc priuilegium ad vxores horum militum in Lusitanis regno.

P V N C T V M X.

Quæ culpa sit violatio supradictæ immunitatis, & quæ pœna violantibus sit imposita.

- 1 Culpa est mortalis sacrilegij.
- 2 Omnia acta sunt nulla, tributum exacta debent restitui, & exigentes, & quomodolibet auxiliantes excommunicantur bulla cens. Domini.

1 Non est dubium culpam esse mortalem, tum facilem aduersus personas Ecclesiasticas, & obiectum intantum religionis prohibuit. Tum iniustitiam, aduersus debitum ipsius Ecclesiasticis personis, culpam inquam esse mortalem, & exequantur immunitatem Ecclesiasticæ violationem, quia est res grauissima, & quæ toti ordini Ecclesiastico præiudicat, eaque de causa grauissimis pœnis violantes afficiuntur.

2 Primo omnia acta contra supradictam immunitatem irrita sunt, & nulla, vt potè quæ procedunt ab eo, qui iurisdictione caret, tametsi nulla appellatio vel oppositio interponatur: sic omnes doctores statim referendi. Hinc fit si Clericus conueniatur coram iudice laico, etiam si exceptionem non opponat, omnia ibi acta irrita esse. *Aubert. statutus. C. de Episcop. & cleric. cap. aduersus de immunit. Ecclesiar. cap. saculares de foro comp. in 6.* & tradit, alios referens; Couart. *pract. cap.* 33. num. 2. Salzedo *pract. cap.* 67. num. 2. & 3. Farinac. *tit. de inquisit. quæst.* 8. numero 15. Secundo fit, si exigatur tributum à Clerico, & Clericus soluat, debere restitui, vt potè sine ulla iurisdictione exactum. Tertio in bulla cens. *clausula* 17. imponentes exigentes tributum, aut quomodolibet auxiliium præstantes excommunicantur, vt late ibidem explicauimus. & tradit Mol. Theol. *tractat.* 2. de *iust. disp.* 670.

P V N C T V M XI.

An renunciatio hoc priuilegium Clericis concessum amitti possit?

- 1 Nullus Clericus neque tacite, neque expressè huic priuilegio renunciare potest.
- 2 Neque eius renunciatio valida est, etiam si iuramento firmetur.
- 3 Neque valet, esto consentiat Episcopus.
- 4 A nulla communitate Ecclesiastica derogari potest.
- 5 Neque à Concilio, neque à Pontifice totum hoc priuilegium potest renunciari.
- 6 Si Clericus se laicum fingit, non obinde confessio eius apud iudicem secularem valet.
- 7 Iudex secularis sic clericum condemnans potest reuocare sententiam sub pretextu incompetentiæ.
- 8 Clericus citatus coram iudice laico, & omittens opponere declinatoriam, debet puniri.

1 Regula certa est nullum Clericum neque tacite, neque expressè posse priuilegio fori renunciare cap. *si diligenti de foro comp. cap. cum non ab homine; cap. ut si clerici de iudic. cap. cum contingat de sentent. excommunicat. & alius.* Et ratio est clara: quia hoc priuilegium concessum est Clericis ratione clericalis dignitatis. Ergo Clericus retinens clericalem dignitatem priuilegium repellere non potest. Adde, nemini datum est renunciare priuilegio, cuius renunciatio credit in publicum damnnum. At huius renunciatio credit in publicum damnnum, scilicet in præiudicium totius ordinis clericalis. Ergo sic post alios antiquiores Couart. *pract. c. 33. sub. n. 2.* Anton. Gom. *var. resolut.* 3. c. 10. n. 3. Farinac. *lib. 1. tit. de inquisit. q. 8. n. 10. Suar. lib. 4. de immunit. c. 31. n. 1.*

2 Amplianda est primo hæc regula, esto renunciatio iuramento firmetur: quia est sacrilegium iuramentum, vt pote de re illicita, & quæ in potestate renunciantis sita non est. Suar. d. c. 31. n. 1. Farinac. *supra.* Scaccia de *iudic. lib. 1. c. 11. m. 35. & 36.* & habetur expressè c. *si diligenti de foro comp.*

3 Secundo amplianda etiam consentiente Episcopo, Nam ea quæ à iure communi statuta sunt, Episcopus non valet immutare, sed

sed hoc privilegium ita est concessum quilibet Clerico, ut simul etiam ei præcipiatur, ne contra illud agat. Ergo aduersus hoc ius nullus Episcopus procedere potest, sic glossa, *cap. significasti. de foro compet. per text. in cap. qualiter. Et quando de iudicio. Suar. d. c. 3. l. n. 4. Sigismund. Scaccia de iudic. lib. 1. c. 11. n. 28. Farinac. lib. 1. c. 8. n. 13.* Et licet in aliquibus iuribus antiquis videatur significari posse ex consensu Episcopi huic privilegio renuntiari. *cap. clericus. l. c. 2. 11. q. 1. iam in cap. si diligenti de foro compet. declaratum est id esse illicitum, ut bene tradit glossa in cap. qualiter de iudicio.* Ex consensu tamen Pontificis optime potest Clericus huic privilegio renunciare; quia ipsi datum est, prout sibi expediens videbitur, privilegium hoc restringere tam quoad personas, quam quoad causas, & faveat *cap. 2. de foro compet. & tradit Suar. d. cap. 3. l. num. 8.*

4 Tercio amplia. Hoc privilegium à nulla communicate Ecclesiastica derogari potest; quia in totius ordinis, & status clericalis honorem est concessum: & constat ex *cap. si diligenti de foro competens: eadem enim rationes, quæ procedunt de quolibet Clerico, procedunt etiam de quolibet speciali ciuitate: & notat Suar. d. cap. 3. l. num. 10.*

5 Amplia, neque à Concilio generali, neque à Pontifice totum hoc privilegium renunciari potest. Quia nulla excogitari potest rationabilis causa huius renunciationis, & derogationis. Dices esto id illicite fieret, si tamen fiat, factum tamen. Respondet cum sit contra bonam regimen Ecclesiæ, nunquam est credendum Spiritum sanctum permissurum, ut Pontifex cum Ecclesiæ ita erret. Deinde hoc privilegium non solum datum est à Pontifice Clericis, sed etiam ab ipsis Principibus secularibus, quam donationem Ecclesiæ nomine Christi, acceptauerunt. Ergo sine consensu Christi non videtur posse hanc repudiare donationem: nunquam autem censetur Christus consentire in hac præiudiciali renunciatione. Ergo sic. *Suar. à numero 10. Et seqq.*

6 Ex his inferitur, si quis Clericus se fingat laicum, non ob id confesso eius apud iudicem secularem tenet, sed potius est nulla, tanquam facta coram iudice incompetente: *cap. est clericus de iudicio. Salzedo cap. 62. sua præf. num. 4. Decian. tract. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 9. n. 14.* Idem est, si permittat se condemnari, condemnatio facta nulla est. Et generaliter quicquid fit contra Clericum à iudice laico, est prorsus nullum, tamen si nulla oppositio, neque declinatoria fiat: tradit Salzedo *præf. c. 62. n. 2. Et 3. Decian. n. 119. Couarr. præf. c. 3. n. 2. Farin. q. 8. n. 15.*

7 Secundò infero posse iudicem secularem sic condemnantem Clericum, sententiam reuocare sub prætextu incompetentiæ ex leg. si præf. C. quomodo. Et quando iudex, Et in leg. 4. C. de accusat. & tradit Decian. *d. lib. 4. cap. 9. num. 115. Farinac. quæst. 8. num. 15.*

8 Tertio infero Clericum citatum coram iudice laico, & omittentem opponere exceptionem, & declinationem, arbitrio iudicis, pœna extraordinaria puniendum esse, utpote iuris transgressorem Sigismund. Scaccia de iudic. lib. 1. cap. 11. num. 46. Farinac. *quæst. 8. num. 10. Et 12.* Secundò debet in expensis condemnari: cum enim omnia act. sint ipso iure nulla, & expensas in eis factas excusare facillè possit, merito condemnari debet, ut eas soluat, si de facto non excusauit: sic Couarr. *quæst. præf. c. 3. n. 2. vers. clericus vero. Salzedo præf. c. 62. n. 6. Farinac. quæst. 8. num. 16. Sigismund. Scaccia cap. 11. num. 46.* Aduerto tamen has condiciones non à seculari, sed ab Ecclesiastico iudice faciendas esse. Nam cum solus Ecclesiasticus iudex possit de causa principali Clerici cognoscere, solus ipse poterit de ei annexis: *cap. nam de ordine cogniti. cap. si iudex laicus de sentent. excommunicat. in 6. & tradit alius relatis Couarr. præf. quæst. cap. 33. num. 2. vers. clericus vero. Farinac. q. 8. n. 16. Et 17.* quamvis contra teneat Ioan. Gutierrez. *lib. 1. præf. quæst. super leges regni. quæst. 20. num. 4.*

PUNCTVM XII.

An consuetudine priuilegium immunitatis amitti, aut diminui possit.

- 1 Certum est in totum amitti non posse.
- 2 Plures consent consuetudine diminui posse.
- 3 Probabilis est oppositum.
- 4 Satisfit oppositis rationibus.
- 5 An secularis iudex possit titulo violentiæ impediendæ causas Ecclesiasticas iudicare.

1 Certum est in totum amitti non posse. Quia consuetudo non habet efficiaciores vires, quam habet lex, sed nulla lex etiam à Pontifice lata potest impunitatem Ecclesiasticam integre derogare, ut nuper dictum est. Ergo neque consuetudo: & ita omnes doctores sentiunt. Quapropter solum de diminutione huius immunitatis est difficultas, an consuetudo fieri possit?

2 Affirmant grauissimi doctores. Couarr. *præf. quæst. cap. 31. num. 5. vers. quam ob rem. Et cap. 35. n. 3. Nauarr. summ. cap. 27. num. 70. Villalob. in c. minus. opinio verbo clericus. n. 80. Ferd. de Castro Sum. Mor. Paris 11.*

in fine. Clarus in *præf. crim. quæst. 36. vers. sed ea retenta.* Farinac. *titul. de inquisit. quæst. 8. num. 3. sine.* Ioann. Garcia. *de nobilit. glossa 9. num. 44. Et seqq.* & alij plures. Mouentur primo. Quia consuetudine introduci potest, quod potest introduci lege, & privilegio, sed lege, & privilegio introduci potest, ut laici causas aliquas Ecclesiasticorum cognoscant, ut bene probat Decian. *tractat. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 66. 70. Et 76.* Ergo etiam consuetudine. Secundo de facto in regno Castellæ, & Lusitanæ, & Galitiæ iudices seculares cognoscunt de causis pluribus Ecclesiasticis. v. g. de possessoria causa, de violentia facta à iudice Ecclesiastico. Tum in neganda appellatione, cum debebat illam concedere, tum in usurpanda iurisdictione, quæ sibi non competit. At non est credendum tot iudices Apostolicæ sedis filios, & catholicos hæc omnia facturos, si libertatem Ecclesiasticam violarent, & sacris canonibus contrairent. Ergo dicendum est consuetudine illis traditam esse iurisdictionem. Item comprehendunt Clericum in graui delicto inueniunt, & ab eo, qui arma portat, eripiunt, nec ea ipsi reddunt, & in officio seculari delinquentes vident, & pœnis pecuniariis, & officij depositione priuant. Ergo.

3 Nihilominus dicendum est ex vi consuetudinis nequam posse immunitatis privilegium diminui. Quia ut consuetudo diminueat legem, debet introduci ab iis, qui legem condere possunt, ut late diximus *tract. de legib. dist. de consuetud.* Sed legem immunitati Ecclesiasticæ derogantem nullus alius à summo Pontifice, aut de eius consensu statuere potest, ergo neque consuetudinem introducere. Dices tacite consentire Pontificem in hac derogatione, cum permittit, ut iudices seculares vocent Clericos ad sua tribunalia, & ibi vocati respondeant: sic multis allegatis probat Salzedo *præf. crim. cap. 102.* Sed contra, quia longe abest Pontifex ab hoc consensu, cum quorundam in bulla cœnæ clausula 14. *Et seqq.* eos iudices excommunicationi subiciat. Item ibi abrogat omnes consuetudines immunitati derogantes. Ergo non censetur Pontifex tacite consentire in tali abrogatione. Ergo non potest consuetudo vim habere: & ita late defendit Azor. *tom. 1. instit. moral. lib. 5. cap. 12. circa medium vers. sed dubitari possit.* Suar. *lib. 4. de immunit. cap. 31. à num. 14.*

4 Neque obstant rationes contrariæ. Ad primum concedo consuetudine introduci posse, quod potest introduci lege, & privilegio: dummodo consuetudo introducatur ab his, qui legem, & privilegium facere possunt. At cum laici nullam legem, aut privilegium derogans immunitati facere possint ut de se constat, nulla consuetudine ab ipsis introducta obtinere possunt Ecclesiasticarum causarum cognitionem. Ad secundum respondent aliqui non in vi consuetudinis, sed privilegij à Pontifice concessi hanc seculares iudices usurpare cognitionem, & licet hoc privilegium non appareat, credendum est fuisse concessum, quia immemorialis consuetudo signum est à privilegio inceptæ, quia alia via honesta esse non potest: præsumere autem immemorialem consuetudinem turpem esse, & illicitam durum est: sic docet de hoc regno Bannes 2. 2. *quæst. 67. art. 1. dub. 2. concl. 6.* & de Gallia Menoch. *de veterin. possess. rem. 3. num. 354. Rebut. in comm. ad consil. Gallia tom. 3. rit. de appellat. tanquam abusu. num. 14. Et in concord.* Addunt deinde hanc cognitionem non tam ex privilegio, quam ex iure ipso naturali illis iudicibus competere: cum enim ipsi datum sit subditos suos defendere, & rem publicam à violentiis præseruare, efficitur sanè posse ob violentiam repellendam hanc cognitionem usurpare. Quod si obiciat Pontificem in bulla cœnæ excommunicare iudices, & magistratus, qui prætextu violentiæ impediendæ ad sua tribunalia Clericos aduocant, & de causis Ecclesiasticis iudicant. Respondent id esse verum, si prætextu, hoc est, simulatione violentiæ impediendæ fiat. Secus si vero titulo violentiæ impediendæ factum sit. Ad confirmationem respondent iudices seculares Clericum comprehendere, & arma eius eripere, non titulo iurisdictionis in clericum, sed nomine sui Præbui, & ex illius generali commissione: quia hæc commissio rectè gubernationi videtur conuenire. Idem dicunt de visitatione, & pœnitione, quam Rex facit in suos ministros & consiliarios; nomine enim Pontificis creditur hæc iurisdictione exerceri: alia non appareat, qua ratione possint à iudicibus secularibus coërceri, iudicari, & puniri: cum tamen de facto sæpe pœna pecuniaria, pœnitione officij, & exilio à cura Principis condemnentur: ut aliis relatis probat Suar. *lib. 4. de immunit. Ecclesiast. cap. 34. num. 26.* Fereor tamen supradictam doctrinam non leuem difficultatem habere. Nam quod dicitur de privilegio, non est ita facillè præsumendum: cum sit privilegium odiosum & immunitati Ecclesiasticæ derogatiuum. Et admissio fuisse aliquando concessum videtur reuocari tum Trident. *decreto sess. 25. cap. 3.* tum bullæ cœnæ clausula 19. *Et vlt.* ubi quilibet privilegia quibuslibet personis concessa, etiam in vi contractus, & remunerationis reuocantur. Adde non constare, an hoc privilegium Regibus concessum sit in vi contractus, & remunerationis, ut simpliciter derogatum non censetur.

5 Maiorem item difficultatem habet doctrina illa de violentia impediendæ. Nam ad illius veritatem necessarium est, ut clara

LIBRARY
 OF THE
 UNIVERSITY OF
 TORONTO

fit violentia, quod tamen in presenti non contingit: non enim iudices seculares sciunt Prælatum violentiam facere subditi litiganti negando appellationem, vel terminos probatorios, quos postulat, & alia huiusmodi, quousque processum examinant, & acta cognoscunt. Ergo prius usurpant cognitionem cause spiritualis, quam illis de violentia constet. Ergo non titulo defensionis procedere possunt. Item qui titulo defensionis procedit facto ipso violentiam repellit, non iudiciali strepitu, & veritatis indagazione, quia defensio non est iurisdictionis actus in subditum, sed exequutio iuris à natura concessi cuiuslibet homini, ut alterum defendat. At iudices seculares causas ad se aduocando, & processum examinando, non facto sed iudiciali strepitu, & iurisdictione exercita violentiam repellunt, si aliqua inest. Ergo illis non licet hoc modo Clericum defendere. Item Ecclesiasticis iudicibus non est concessum laicum querelantem de suo iudice ad iudicium vocare, ibique examinare processum, & inuitiam, si forte appareat, emendare, quia, nemini datum est alienam iurisdictionem usurpare, & in alienis causis se immiscere. Ergo secularibus iudicibus hoc datum esse non potest. Minorem enim potestatem habent iudices seculares ad corrigendos defectus iudicium Ecclesiasticorum, quam è contra: imò potius iudex Ecclesiasticus potestatem videtur habere corrigendi delicta suorum subditorum ex *cap. ex tenore de foro compet. cap. Nouis de iudicis*. At iudex secularis in Ecclesiasticum potestatem non habet. Sic ergo certum ex titulo defensionis non posse Regem, & magistratum hanc causam cognitionem usurpare. Restat ergo, vt solo privilegio titulo id fieri possit, quod an sit, & an per bullam cœnæ sit sufficienter reuocatum aliis decidendum committit.

PUNCTVM XII.

An Ecclesiastici iudices laicos iudicare possint,
& in quibus causis.

- 1 Multiplex est causa spiritualis.
- 2 In causis omnino spiritualibus Ecclesiastici sunt iudices laicorum.
- 3 Committentes crimen hæresis, & simonia Ecclesiastico iudici subduntur.
- 4 Causa matrimonialis coram Ecclesiastico iudice tantum decidenda est.
- 5 Causæ temporales, & spirituales à iudice Ecclesiastico, & seculari decidi possunt.
- 6 Causæ temporales, & profanas possunt à iudice Ecclesiastico tractari, si aliqua qualitate religionis afficiantur.

Huiusque egimus de immunitate Ecclesiasticorum à foro seculari, ex qua immunitate satis colligitur, quanta debent reuerentia Ecclesiasticæ personæ coli, & obsequari. Vt autem hæc reuerentia augetur, videndum est, an possint laicos, siue in causis civilibus, siue in criminalibus ad suum tribunal vocare, & quando hoc possint.

Pro cuius decisione præmittendum est alias esse causas ita spirituales, vt nequaquam in laicos cadere possint, quales sunt ordinum collatio, beneficiorum electio, gubernatio, possessio, sacramentorum administratio, & similia. Et de his non est dubium ad Ecclesiasticum priuatim quoad seculares pertinere. Aliæ sunt causæ spirituales, quæ licet in laicum cadant, earum cognitio non ad laicum pertinet. Hæ sunt hæresis, simonia, excommunicatio, interdictum seclorum, ieiuniorumque transgressio, & similia: quia hæ causæ ortum habent ex aliquo, quod solum ad Ecclesiam pertinet, nempe fidei sacramentum, ieiunij, & festi præceptum. Aliæ verò causæ ita sunt spirituales, vt simul etiam temporales dici possint, & ita sunt Ecclesiasticæ, vt simul etiam seculares nuncupentur. Hæ sunt quæ ortum habent, tum ex fundamento Ecclesiastico, tum ex fundamento civilis, & naturalis, v.g. furtum in Ecclesia, percussio Clerici, fornicatio cum consanguinea, &c. Hæc enim omnia contra legem civilem, & naturalem sunt, qua parte sunt contra iustitiam, vel temperantiam, & simul etiam contra legem Ecclesiasticam, qua parte sunt incestus, vel sacrilegium.

2 Dicendum ergo est in causis omnino spiritualibus, quæ ex solo spirituali, & Ecclesiastico fundamento ortum habent, Ecclesiasticos esse iudices laicorum priuatim quoad seculares, *cap. tuam de ordine cognit. cap. causam qua. Qui filij sunt legitimi, cap. decernimus. cap. quanto de iudicis*, & tradunt omnes.

3 Ex his inferunt committentes crimen hæresis, simonia, & quod horum suspicionem causat ab Ecclesiastico iudice esse iudicandos, quia hæc crimina solum rei Ecclesiasticæ, scilicet fidei, & religioni aduersantur: sic aliis relatis tradit *Farin. q. 8. præf. n. 127.* vbi concludit, contrahentem binas nuptias, si de hæresi suspectus sit (vt verè est suspectus) coram iudice Ecclesiastico & non seculari conueniendum esse: & ita prædicat.

4 Secundò infero causas matrimoniales coram iudice Ecclesiastico tantum decidendas esse *c. mulierum 35. q. 6. c. accedentibus, de excessibus Prælat. c. ma. de procur. & aliis*, quia sunt res

omnino spirituales. Vnde si lis suborta sit, an matrimonium fuerit validum, an legitime contractum, an coniuges separandi sint ob fornicationem, adulterium, leuitiam, lepram, &c. causa agnanda est coram iudice Ecclesiastico tantum; quia est causa spiritualis ex sola Ecclesia ortum habens; & probat text. in *cap. tuam de procurator*. Quod non solum verum habet, quando directè de hac causa matrimoniali agitur, sed etiam quando incidenter occurrit quæstio, ex *c. tuam de Ord. cognit. c. labor, & ibi Doctores. Qui filij sunt legitimi. cap. si iudex laicus de sent. excommunicat. in 6.* Quapropter si agitur lis de hereditaria successione coram iudice seculari, & suboritur dubium, an verum matrimonium contraxerit, vel an matrimonium ex quo natus sit, verum fuerit, quæstio illa ad iudicem Ecclesiasticum remittenda est, & ab eo integrè decidenda; ex dicto textu in *c. tuam de Ord. cognit.* Et ratio est clara; quia tunc de omnino spirituali tractatur: *Con. in epist. de sponsalib. c. 3. §. 3. n. 4. Farinac. q. 8. num. 144.* Secus vero est, si non incidat quæstio iuris, sed facti, v.g. an natus fueris ex illo matrimonio; quia hoc quid temporale est. *Couar. in epist. de sponsalib. c. 8. §. 12. n. 3. Arnold. Albertin. tract. de agnoscent. assert. cas. hol. & hæres. q. 25. n. 51. Farin. q. 8. n. 150.* Limitat autem Albert. *d. q. 25. n. 51.* doctrinam, vt procedat, cum causa matrimonialis inter coniuges agitur. Secus vero si inter vnum coniugem, & eius filium vel inter filium, & extraneum agitur, cui limitatio Farinac. *n. 150.* videtur conferre; cõ quod causa agitata inter alios, quam inter coniuges matrimonij non lædit. At mihi hæc limitatio non probatur. Nam estio cause matrimoniali non præiudicat, præiudicat tamen iudicio illius, quod debet esse Ecclesiasticum, vt pote de re Ecclesiastica & omnino spirituali: & ita sentit iudex Couarr. *d. cap. 3. §. 1. n. 4.*

5 Dico secundo. Causæ, quæ simul temporales, & spirituales sunt, quæque mixti fori vocantur, tam à iudice Ecclesiastico, quam seculari decidi possunt; ab illo inquam sunt decidende, qui in causæ cognitione præuenit: sic omnes. Ex quo fit etiam blasphemia, sodomia, incestus, adulterij, stupri, concubinarum, sacrilegij, fortillegij, à iudice Ecclesiastico, tamen à laico fuerit commissum, iudicari potest, modo præueniat; tradit *Farin. sigillatim. q. 8. an. 128. Bobad. polit. lib. 2. c. 17. sine per eorum*. Quia hæc crimina & iure canonico, & naturali, & civilis prohibentur.

6 Dico tertio. Causæ temporales, & profanæ laicorum tunc à iudice Ecclesiastico tractari possunt, quando qualitate aliqua religionis afficiuntur, vt contingit in contractibus iuratis, ratione enim iuramenti efficiuntur Ecclesiastici fori, quæ solum erant secularis, *cap. licet mulieres, de iureiurando in 6. c. si de foro compet. eod. lib. 6.* & vtrouique glossa & Doctores. Hæc tamen obligatio iuramenti, cum sit personalis non transit ad hæredes, tamen contractus ad hæredes transeat. Vnde hæres laicus conueniri non potest coram Ecclesiastico, vt contractum iuratum antecessoris impleat, nisi in duplici casu. Primo cum impiorum officium iudicis Ecclesiastici, vt hæres exoneret animam defuncti exequendo illius obligationes: iuxta text. in *c. si de Sepult.* Secundo cum iudicium ceptum est coram Ecclesiastico contra iuramentum: tunc enim hæres tenetur iudicio capto stare, & ibi liem perficere: sic aliis relatis docet *Farinac. quæst. 8. n. 141. Bobadilla lib. 2. polit. cap. 17. n. 52.*

PUNCTVM XIV.

Qua ratione res Ecclesiasticæ immunitate locationis gaudeant.

- 1 Ad longum tempus res Ecclesie locari non possunt.
- 2 Ultra triennium res Ecclesie locari non possunt; attenda Extraneus. Ambitiosa.
- 3 Quod procedit, etiam si loces ad sex annos, adicita clausula, vt tot sint locationes, quot sunt triennia.
- 4 Si ante triennium finitum renoues locationem, sub distinctione respondetur.
- 5 Triennium non temporis, sed fructuum computandum est.
- 6 Facta locatione ultra triennium manet firma pro triennio, & nulla, qua parte excedit, ex probabilis sententia.
- 7 Probabilis est inualidam esse ex toto.
- 8 Fit satis rationibus prioris sententia.
- 9 Mandatum ad locandum potest extendi ultra triennium.
- 10 Prælatus potest sua constitutione triennium concessum limitare.
- 11 Hæc prohibitio locationis extenditur ad bona immobilia, & mobilia pretiosa Ecclesiarum, monasteriorum.
- 12 Fructus, & prouentus beneficiati, quorumque ipse habet dominium, pro libito alienare potest, tamen si alij contra sentiant.
- 13 Magna est differentia inter bona hæc, & bona Ecclesie sita.

Sciendum est res Ecclesie ad longum tempus locari non posse: habetur expressè *stem. 1. de rebus Eccles. non alienand. & cap. nulli eodem tit.* quia hæc dicitur in locatio, reputatur alienatio, quæ in rebus Ecclesie omnino est prohibita, cõ quod

quod per ipsam vile dominium in conductorem transferretur: ex l. 1. §. quod autem ff. de superficie ibi, & sine causa cognita, qui non ad modicum tempus condaxit superficiem, in rem actio competit: sic alius relatus Couarr. lib. 2. var. cap. 16. num. 1. Valquez in opus. de redditibus cap. 2. §. 2. num. 2. & seq. Mol. iustitia lib. 1. de primogen. cap. 21. num. 18. alter Mol. Theolog. tract. 2. de iustit. disp. 466. vers. de al. u. Spectato iure antiquo longum tempus reputatur in presenti decennium; quia septennium pro modico tempore sumitur. cap. vlt. Ne Prelati vi es suas: & dem. 1. de rebus Eccles. non alien. & tradunt Couarru. & Valquez vtrique Mol. supra. Ex quo fit absolute inualidam esse locacionem factam reum Ecclesie ad vitam locantis, vel conductentis: quia hanc locatio ex natura sua longi temporis durationi subicitur, ex d. clem. 1. de rebus Eccles. & ibi glossa, Couarr. d. cap. 16. num. 3. Valquez num. 23. Mol. de primogen. 29. Addit tamen Couarr. tamen dubitatur, hanc locacionem ad vitam alicuius sustineri posse, si vero simili coniectura putetur longo tempore non esse viturum, iuxta considerationem, & computationem. l. Hareditatum. ff. ad l. Falcidiam. At mihi verus apparet, nequaquam valere: tradit Mol. supra. Nam cum semper contingens fit vitam illum longo tempore protrahendam esse, & locatio pro vita illius extendatur, efficitur sane extendi saltem sub dubio, & coningentia pro longo tempore, quod nullo modo licet. Et confirmo. Ponamus vitam illum decennio durare, in tali casu locatio non subsistit, vt bene notat Valq. num. 23. Alias dicendum esset validam esse locacionem factam pro longo tempore, contra expressam decionem text. in cap. Nulli: & clem. 1. de rebus Eccles. non alienand. At quilibet locatio hoc periculum habet. Ergo quilibet locatio inualida est: a principio enim inualidari debet: quia a principio totum illud tempus comprehendit.

Secundo, sciendum est attenda extrauag Pauli II. qua incipit. Ambitiosa de Rebus Eccles. non alienand. nequaquam posse res Ecclesie vltra triennium locari, quia ita ibidem cauetur sub excommunicatione aliisque grauissimis penis. Ceterum non leuis est inter Doctores controuersia, an hanc constitutio sit vsu recepta. Plures Doctores tenent vsque receptam non esse, sed ex stylo cuiuslibet dice. his id esse colligendum. Nauar. in sum. cap. 27. num. 150. Syluest. verbo excomm. 7. in excomm. 47. num. 83. Couarr. 2. var. cap. 16. num. 6. vers. 5. Azor. 2. p. iustit. mor. lib. 3. cap. 2. vers. quod attinet. Valquez de reddit. c. 2. §. 2. n. 32. & alij plures. Exillimo tamen probabilis supradictam constitutionem vsque esse receptam. quoad rem prohibitam, & penam intrinsecam annullationis ibidem impositam, tamen si quoad penas extrinsecas excommunicationis, & priuationis officiorum recepta non fit, sic Mol. Theolog. tract. 2. de iustit. disp. 466. post medium. Rebello de obligat. iustitia 2. p. lib. 14. quest. 5. pluribus decionibus Rotae firmat August. Barbosa de potest. Episc. 3. p. alleg. 95. num. 49. Salzedo pract. cap. 71. circa finem. Tenedo vlt. 32. num. 1. Quaranta verbo alienatio rerum Ecclesiasticarum num. 48. Toletus lib. 5. sum. cap. 9. vers. 3. de hac Paulina. Gutier. lib. 1. can. quest. cap. 8. num. 9.

Difficultas autem est, an procedas aduersus hanc constitutionem, si res Ecclesie loces ad sex, vel nouem annos, clausula adiecta, vt tot sint locaciones, quot sunt triennia, ita vt transacto triennio primo, pro tunc tunc denno locent. Affirmat fieri posse Bald. cap. 1. §. si libellario. quibus modis feudum amitt. & l. voluntas. C. de Fideicommiss. Mouetur; quia vbi dantur plures locaciones triennales, neque vlla vltra triennium extenditur. Ergo nulla est prohibita. Ceterum tenenda est communis sententia, quam aduersus Baldum firmat Cynos, Albert. Cardin. Ancharan. Lopus, Bart. Alexand. & alij; quos refert, & sequitur Couarru. lib. 2. var. cap. 16. num. 4. Aluar. Valafeus de iure emphyteut. quest. 29. n. 15. Mol. de iustit. disp. 466. circa finem. Azor. 2. p. lib. 9. cap. 2. quest. 1. Valq. de reddit. c. 2. §. 2. num. 25. August. Barbosa 3. p. de potest. Episc. alleg. 95. num. 17. & probat clare textus Aubert. de non alienand. §. quod autem. prope fin. vbi loquens de emphyteuti, quae ad vitam accipitur, & duas alias concedi poterat, dicitur nullum esse pactum, quo concedens obligatur sequentem successorem alius praefere, & rem in emphyteutium eidem concedere; quia hoc nihil aliud est (inquit textus) quam per renouationem, & machinationem perpetuari eis emphyteutes, magis autem priuationes Ecclesiasticarum agi rerum. Sed in nostro casu idem a fortiori militat, cum per illam machinationem multiplicatae locacionis res Ecclesiastica ad longum tempus locetur. Quid enim interest Ecclesie, vnica locacione, an pluribus res Ecclesie longo tempore conduci? Ecclesia namque solum inuenit, ne locutio vltra triennium fiat: quod certe fit, tamen si diuersis contractibus celebretur. Adde hanc conuentionem praesumi fieri in fraudem legis prohibentis conductionem vltra triennium & consequenter irrita est, & inanis; sicuti sunt omnia pacta in fraudem legis facta. Idem quod dictum est de locacione illa multiplici, intelligi debet de locacione facta ad triennium cum pacto, & obligatione in scriptura inclusa renouandi locacionem triennio transacto; quia tunc virtualiter locas rem vltra triennium. Secus vero dicendum censet, si de hac locacione renouanda scripturam publicam non faceres, sed tantum promittetes priuatum locacionem renou-

Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars II.

uacram. Hae enim priuata promissio non est nec formalis, neque virtualis locatio neque ex illa dici potest te vltra triennium locare, sed solum priuatum promittite locaturum: sic Azor. 2. par. lib. 9. cap. 2. quest. 3.

4 Sed quid dicendum, si facta locacione pro triennio ante illud finitum, renoues locacionem? Respondeo, si post secundum annum renoues, credo valere contractum; quia tunc non praesumeris ex fraude procedere, neque priuum contractum continuare, sed nouum efficere, & rem denuo locare. Item quia censetur contractus finitus, cum paruum pro nihilo reputetur. At si ante ceptum secundum annum cum eadem persona contrahas, eidemque res Ecclesie conducas, probabile satis est contractum nullum esse, tamen si pensio varietur; quia praesumitur factus ex fraude. Et quia iam verum est dicere, rem Ecclesie vni esse locatam ad quinquennium contra extram Ambiti. sat & ita tenet Mol. disp. 466. circa finem & consencit Aluar. Valafe. de emphyteuti. quest. 29. num. 15. quando non variatur pensio. Secus (dicit) si varietur, immerito tamen, quia variatio pensionis non tollit integre praesumptionem fraudis, neque impedit rem vltra triennium eidem esse locatam.

5 Secunda difficultas est; an Ecclesie possessio, quae biennio, vel tertio anno solet fructum reddere, possit vltra triennium locari, etiam stante constitutione Pauli II. Affirmat & bene Nau. in com. de alien. rer. Eccl. n. 21. & 22. Couarr. 2. var. c. 16. Gur. lib. 1. can. 9. 8. num. 12. Quaranta verbo alien. rerum Eccl. n. 18. Aug. Barbosa 3. p. de potest. Episc. alleg. 95. num. 4. Ratio est quia Pontifex non videtur intendisse signate triennium temporis, sed fructuum; quia tria fructuum collectio est; quae conductorem inuitare poterat ad possessionem Ecclesiasticam locandam, vt sic stitilias (si forte contingeret) vnus anni aliorum vbertate compensaretur. Et consimili potest exemplo emphyteute, qui non cadit in commissum, si triennio non soluit pensionem annexam rei, quae vnico tantum fructus triennio reddit, vt ex Bald. Alex. Iaf. probat Azor. & Couarr. supra.

6 Tertia difficultas, an facta locacione vltra triennium firma sit qua parte triennium comprehendit, & infirma, & in ta qua parte excedit? Affirmat post Bald. Decian. Paulum, & alios, Mol. de primogen. lib. 1. cap. 2. num. 28. alter Mol. de iust. tract. 2. disp. 467. col. 2. Card. Tulch. verb. locatio. c. c. c. 406. in princ. Rebello de oblig. iustit. 2. p. lib. 14. q. 6. Quaranta verb. alien. rerum Eccl. n. 18. Barbosa 3. par. de potest. Episc. alleg. 95. num. 15. Gamma deis 390. num. 3. Mouentur; quia in hac locacione optime potest separari tempus permillum trienni ab alio tempore prohibito. Nam esto vnica locatio materialis sit, & vnicum pretium pro toto illo tempore expostulatum, diuidi tamen pro rata cuiuslibet trienni. At quoties vile ab inutili separari potest, vile per inutile non vitatur ex reg. vtile de Reg. iur. in 6. & leg. 1. §. sed si mihi ff. de verb. obligacione. Confirmo. Donatio facta vltra quingentos aureos absque infinnatione solum in excessu vitatur, & firma remanet quoad quingentos aureos a iure absque infinnatione alienari permillos, tamen vnica sit donatio, & per modum vnus omnia donata fuerint: quod expressè habetur in l. sanctimus, in princ. vers. si quid autem. C. de donationib. & tradit Mol. Theolog. disp. 278. & disp. 467. col. 2. Clarus §. donatio q. 17. num. 2. Zeuallos com. contra com. q. 222. num. 3. Aloysius Riccius resolut. 102. num. 3. Rebello de oblig. iustit. 2. p. lib. 18. q. 6. num. 6. Confirmo secundo, emphyteutis concessa ad quatuor vel quinque generationes, valida est quoad tertiam permilla, inualida quoad reliquas: vt habetur Aub. de non alienand. §. quod autem. collat. 2. ibi enim data emphyteuti alicui, eiusque duabus successioribus cum pacto, vt illis deficientibus tertius successor obtenturus sit emphyteutium, & omnibus aliis praefendus, de ceditur dominum emphyteutis obligatum non esse duobus haredibus cessantibus ceteris trahere. Ergo tacite declaratur traditionem emphyteutis primis haredibus valere, extensionem tamen a lege improbatam, inualidam fore. Ergo vitae per inutile non vitatur. Neque obstat, si dicas in illa lege solum esse reprobatum pactum additum emphyteuti, emphyteutium autem nullum vitium habere; quia solum ad tres vitas se extendit. At locatio possessionis pro pluribus annis non ad solum triennium, sed ad omnes illos se extendit. Ergo vitata in vna parte, in totum vitatur. Non, inquam, obstat; quia illud pactum cum simul factum sit cum emphyteutis contracto, virtute, & in effectu extendit emphyteutium vltra tres vitas; eaque de causa annullatur. Ergo si non obstante hac extensione firma manet emphyteutis quoad tres vitas, etiam locatio possessionis Ecclesiasticae pro pluribus annis facta, firma debet manere pro triennio.

7 Nihilominus alij plures Doctores non infimae notae negant locacionem rerum Ecclesiasticarum vltra triennium validam esse pro trienni tempore; sed potius affirmant in totum vitari, sic Bart. in authent. Qui rem, num. 7. & ibi Iaf. n. 21. de Sacros. Eccl. illos sequitur Couarr. 2. var. cap. 16. n. 5. Valafeus de iure emphyte. q. 29. n. 15. Mantie. de tacit. & ambig. conuent. l. 1. lib. 5. tit. 5. in princ. Caid. Pereir. de res. l. emphyte. c. 2. n. 30. Azor. 2. p. iustit. moral. lib. 7. c. 10. q. 4. & lib. 9. cap. 2. q. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 162. n. 2. Rota apud Fatim. t. 2. p. 1. decis. 30. Bonac. disp. 3. de contract. feud. quest. 8. p. 4. num. 32. Valq.

In opus. de reditibus. c. 2. §. 2. n. 28. Et 29. Et hac sententia mihi probabilior apparet. Probat primò ex *Aushe. de non alienan. §. emphyteusim*: ubi prohibetur dari emphyteusim ultra tres vitas, & subditur. *Alios dari nullo permissum modo, neque sic habere aliquod robur finium: Et si vero in perpetuum, dicitur. Si vero in perpetuum quisquam emphyteusim accipere praesumpserit, quod non licet, aut temporalem quidem, non tamen senentiam huius nostra legis obseruationem, etiam si cadat quidem de emphyteusi, & quod datum est maneat apud venerabilem domum*: ubi notandum est verbum *cadat*, quod intelligitur à iure, quod verè obtinere poterat. Si autem nullus esset contractus etiam pro tempore à lege permissio, non diceretur ab illo cadere. Secundò probant ex *extrau. ambrosia* dicente: ubi de alienatione & locazione aliter facta, ac ibi praeribitur, dicitur, nullius omnino sit roboris, & momenti: dictio enim illa, omnino, prolata indistinctè omnes annos videtur comprehendere. Tertio probant ex *elem. 1. de reb. Eccl. non alien.* ubi facta alienatione ultra formam praeripit dicitur. Neque recipienti ius aliquod acquiritur. At quoties negatiua adiungitur cum dictione *aliquid*, etiam in qualibet minima parte verificatur: ut tradit glos. *cl. 1. de Foro comp. verbo aut eorum*: Panorm. & alij relati à Cou. *sup. & Tiraq. in l. si inquam. verbo omnia num. 1. Et 14* Quarto probant ex doctrina Bart. in l. 1. §. si qui ita. ff. de verb. obi. affirmantes contractus pendentes à voluntate donorum, si non valent ut sunt, neque valere, ut fieri poterunt: cui accedit Romani consilium 66, dicentis electionem consilij ad triennium, neque ad annum valere, si statum sit, electionem ultra annum loquentes nullam robur; neque firmitatem habere talia loca-tionem; intelligi debere respectu temporis à lege reprobati, nec respectu temporis à lege permitti: sic enim explicari potest *Aushe. de non alin. & extrauag. Ambrosia. & elem. 1. cod. tit. praeterquam quod elem. 1. loquitur non de locazione, sed de vera alienatione, quae in totum est nulla; cum forma praeripita non seruetur. Verbum autem illud *cadat* relatum ex *aushe. de non alien.* in quo magnam vim facit Couar. ut bene aduertit noster Mol. *d. disp. 467. circa fin.* pro contraria sententia pugnat: significat enim emphyteutam debere cadere ab emphyteusi tempore vitili, & permissio legitime possessa. Nullus enim dicitur cadere ab eo quod non habet, neque potest habere: si igitur ex vi illius contractus emphyteuta neque habuit, neque potuit emphyteusim aliquo tempore habere, nequaquam ab illo cadere dicit potest. Ergo si cadit, signum est debitam illi esse emphyteusim pro aliquo tempore, scilicet tempore permissio, quo transacto ab illa emphyteusi cadit. Adde ibi per modum poenae emphyteusim priuati emphyteusim. Ergo ex vi iuris obtinebat emphyteusim tempore à lege permissio. Doctrina item Bart. vera est, non tamen probat efficaciter conclusionem, quia dicit potest locationem illam valere de facto quoad tempus permissio, tamen si inualida sit quoad tempus reprobato à lege, & sic actus valet quoad partem eo modo quo fit.*

Quapropter omissis his probationibus ea mihi efficax apparet, quae desumitur ex his, quae communitur in contractu locationis succedunt. Qui enim pro tempore diuturno possessionem conducit, minoris accipit, quam si pro breui tempore acciperet, ut experientia compertum est. At quoties contrahentes non celebrarent contractum eodem modo tempore permissio, ac celebrant, cum extra tempus permissio contrahunt, inualidus est contractus quoad totum tempus, ut ex Bart. & alijs probat Mol. *lib. 1. de primog. cap. 21. num. 28.* & noster Mol. *disp. 467. vers. deinde Cou. 2. var. cap. 16. n. 5.* Ergo absolute dicendum est contractum locationis rerum Ecclesiasticarum ultra triennium, neque pro triennio valere.

8 Ex hac ratione fit satis argumento prioris sententiae. Ad 1. concedo vtile per inutile non viciari, quando separabilia sunt, ac in casu praesenti non sunt separabilia; quia non eodem pretio locates ad breue tempus, ac locas ad longum. Ad confirmationem concedo valere donationem quoad quingentos solidos absque insinuatione, & inualidam esse quoad excessum, quia donans plusquam sibi permittitur, voluntatem habet donandi quod sibi est permissum. Ad secundam confirmationem bene ibi respondetur.

9 Quarta difficultas est; an non solum locatio ultra triennium, sed & mandatam ad locandum non possit ultra triennium extendi. Affirmat Couar. 2. var. cap. 16. n. 6. & Azor. 2. p. *instit. moral. lib. 9. cap. 2. q. 5.* Mouentur; quia aliàs fieret fraus legi, si facultatem haberet ad res Ecclesiae ultra triennium locandas.

Contrarium mihi dicendum apparet, valere, inquam, mandatam procuratori concessum, ut finita prima locatione, aliam & aliam in eodem possessionis, prout sibi videbitur, faciat. Non enim concedis facultatem locandi rem ultra triennium, sed potius concedis facultatem ad plura triennia successiue rem lo-

candi, quod nullo iure videtur prohiberi: sicut enim tu qui rerum Ecclesiasticarum administrator es, potestatem habes locandi ipsas res Ecclesiasticas locacionibus triennialibus successiuis: ita poteris alteri vices tuas committere. Diuina namque apparet quolibet triennio te obligatum esse mandatam reuocato; valet ergo quoties illud non reuocato: & ita tenet noster Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 466. in fine.*

10 Quinta difficultas est, an Praelatus possit sua constitucione triennium concessum per *extrauag. Ambrosia*, limitare? Affirmatiue censo respondendum, quia in *extrauag. Ambrosia*, locaciones triennales non expresse conceduntur, sed permittuntur, & longiores prohibentur. Ergo constitucio prohibens, ne ultra biennium fiat, potius fauet supradictae *extrauag.* quam illi aduersatur; & ita tradit alijs relatis Augusti. Barbola 3. p. *de poff. Episc. alleg. 95. num. 18.*

11 Sexta difficultas est, ad quae bona Ecclesiastica extendatur prohibitio locacionis ultra triennium? Non est dubium extendi ad omnia bona Ecclesiasticum, monasteriorum, & pium locorum, qui sint auctoritate Episcopi erecti, tam immobilia, quam mobilia pretiosa, quae seruando seruari possunt: quia de his omnibus loquitur expresse *extrauag. Ambrosia*, & notant Doctores omnes statim referendi. Dixi auctoritate Episcopi erecti; nam hospitalia, collegia, confraternitates, alique pii loci, qui absque Episcopi auctoritate erecti sunt, nullo modo gaudent hoc privilegio, tamen si opera pia sint; sed possunt eorum bona locari ultra triennium, & alienari absque solemnitatibus à iure requisitis. Sic Mascard. *de probation. conclus. 809. num. 11.* Cardin. Tuschus *lit. H. conclus. 163. à num. 9.* Augusti. Barbola 3. p. *de poff. Episc. alleg. 75. n. 32. Et 33.* Gamma *de iust. ult. num. 6.* Difficultas autem procedit de fructibus, & prouentibus pertinentibus ad ipsum beneficiarium, & quorum ipse beneficiarius dominium obtinet, an inquam, hi fructus possunt à beneficiario locari in longum tempus; verbi gratia, pro tota sua vita stante supradicta *extrauag. Ambrosia*?

12 Negat Gamma *de iust. 390. num. 6. Et de iust. 116. n. 1.* Barbola 3. p. *de poff. Episc. alleg. 95. num. 20.* acriter pro ea pugnat Gutierrez. *lib. 1. canon. qualif. cap. 8. num. 14.* & videtur esse Bonac. *disp. 3. de contract. feud. q. 8. p. 4. num. 32. vers. saltem verò.* Mouentur primò, quia in *d. extrauag.* prohibetur alienatio, & locatio ultra triennium omnium bonorum Ecclesiasticorum immobilium, & pretiosorum mobilium, quae seruando seruari possunt. At sub bonis Ecclesiasticis non solum bona Ecclesiae, sed propria beneficiarii comprehenduntur, ut ex tota hac dicitur. constat. Secundò, in supradicta *extrauag.* expiuntur tantum fructus, & bona quae seruando seruari non possunt, sed hoc intelligi non potest de fructibus beneficiarium nondum collectis, hi enim dici non potest, quod seruari non possunt. Ergo non comprehenduntur sub exceptione facta. Tertio, est congruentia, quia redditus beneficiarium in sustentationem beneficiarii sunt destinati; *cap. 2. de Præbendis.* Si autem beneficiarius eos venderet, locaret, & alienare posset pecunia de praesenti recepta, poterat successu temporis debitis alimentis carere, & ob eam causam Ecclesiam seruitio debito priuare. Ne igitur hoc inconueniens sequatur, dicendum est nequaquam posse beneficiarium fructus, & prouentus sui beneficii ad longum tempus locare, aut alienare.

Ceterum mihi verius apparet prouentus & commoditates ad beneficiarium pertinentes, & quorum ipse habet dominium, posse ab ipso in breue, & longum tempus alienari, & locari; neque de ipsis loqui *extrauag. Ambrosia*, sed solum de fructibus Ecclesiae: sic Couar. 2. var. cap. 16. num. 6. ad finem. Auend. *de exequend. mandat. 1. p. cap. 4. num. 32. ad finem.* Gregor. Lopez. *l. 9. verbo arrendar. tit. 7. part. 1.* Card. Mantica *de iustit. & ambiguis conuent. l. 1. lib. 5. tit. 3. num. 21.* Praxis Episcopalis 1. p. verbo alienatio, §. 3. pag. 12. Zenedo *ad decret. coll. 3. 76. num. 3.* & collect. 102. n. 3. & ad sexum. collect. 32. num. 2. Mol. *lib. 1. de primogen. cap. 2. num. 27.* & noster Mol. *lib. 1. de iustit. tract. 2. disp. 466. post med. vers. Molin. ubi supra.* Valsq. *opus de reditibus. cap. 2. §. 2. n. 31. Et 34.* Azor. 2. p. *instit. moral. lib. 9. c. 2. q. 7.* idem docet spectato iure communi, tamen si addat se credere consuetudine receptum esse, ne beneficiarius ultra triennium locet sui beneficii fructus.

Ratio est; quia decisio suprad. *extrauag.* ex proemio illius desumenda est: cum generale sit legi ex Rubrica, sub qua collocatur accipere interpretationem: Glossa ord. in l. 1. verbo praetorio. *Cum liceat reuocare* ubi Bald. & scribentes, & pluribus exomate Alex. *l. 1. ff. si centum petatur. n. 3.* At in proemio manifestum est de solis bonis Ecclesiae *extr.* loqui: inquit enim immobilia, & mobilia pretiosa Deo dicata, ex quibus Ecclesiae reguntur, & ministri alimopiam vendicant. Ecce qualiter de bonis Ecclesiasticorum loquitur, non de redditibus proprii beneficii, & dignitatis. Neque obstat subiungi generalem prohibitionem omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum: quia per antonomasiam solum bona Ecclesiae, bona Ecclesiastica nuncupantur. Tum quia illa generalis prohibitio debet intelligi iuxta constitucionem proemium, quae est de rebus Deo dicatis. Et ex his soluitur 1. & 2. ratio contraria. Ad 3. concedo illam congruentiam sufficere, ut statuat lex prohibens alienationes, & locaciones fructuum beneficiarium pro tempore diuturno antia

anticipatis solutionibus : at dum hæc lex non promulgatur, potest beneficiatus eos pro libito durante vita locare.

13 Hinc constat maximam esse differentiam inter locationem fructuum, & commoditatum pertinentium ad Ecclesiam, & quorum beneficiatus solam administrationem habet, & inter locationem fructuum, & commoditatum pertinentium ad ipsum beneficiatum, & quorum ipse dominus est. Nam primos fructus non potest ultra triennium locare, secundos potest pro sua vita. Deinde locatio priorum fructuum facta pro tempore permissio firma remanet, tamen si locans decedat, aut beneficiatum relinquat, quia illam locationem fecit nomine Ecclesie, quæ non perit. At locatio fructuum proprii beneficii perit perente ipso locante, aut alio modo beneficium relinquente, quia nomine proprio, & de iure proprio facta est; quod nomen & ius cessat beneficiato perente. Neque in conductorem aliud ius transferre poterat, quam ipse habet. Denique successores in beneficio debet locacioni factæ à prædecessore de bonis Ecclesie, si facta fuit in tempore permissum. At non tenetur stare locacioni factæ de fructibus proprii beneficii. Excipit, nisi terræ essent factæ, & fructus pendentes, & de proximo colligendi. Hæc omnia aliis relatis docet optime Couarrua. 2. var. cap. 15. num. 6. & in fine. Molin. lib. 1. de primogen. cap. 21. num. 27. & nosse Molin. diffus. 466. vers. Molin. ubi supra. Augustinus Barbosa in reuiss. Concilij sess. 25. cap. 11. de reformat. Bonac. diffus. 3. de contractu locat. & conduct. quest. 7. p. ult. sine.

PUNCTUM XV.

Quæ ratione Ecclesiastica bona alienationis immunitate gaudent.

Conclusio est ab omnibus recepta, Ecclesiastica bona immobilia, & mobilia pretiosa, quæ seruando seruati non possunt, inalienabilia esse, nisi seruati conditionibus à iure statutis, & in casibus à iure permisis, ac denique Romano Pontifice consulto, si constitutio Pauli II. incipiens, *Arbitrio de Rebus Eccl. non alienand. viget*. Pro huius conclusionis intelligentia examinandum est. Primum, quæ bona dicantur immobilia pretiosa, quæ seruando seruati non possunt. Secundo, quæ alienationes huiusmodi prohibite sint, quæ permittuntur. Tertiò, quæ conditiones seruandæ sint in harum alienatione.

§. I.

Quæ bona dicantur immobilia, & mobilia pretiosa, quæ seruando seruati possunt, ac proinde inalienabilia.

1. Enumerantur bona immobilia.
2. Exponantur mobilia pretiosa.
3. Grex ouium sub bonis mobilibus pretiosis videtur comprehenditur.
4. Pecunia non comprehenditur sub bonis mobilibus seruandis.
5. Excipit nisi ex voluntate testatoris ad emptionem stabiliam destinata sit.
6. Alij limitant de pecunia in banchis camporum: sed non approbatur.
7. An arbores inter bona seruanda numerentur: sub distinctione respondetur.
8. Reliqua insignes inter bona seruanda numerantur.
9. Legatum acceptatum nequaquam alienari potest.
10. Plures censent non posse non acceptare.
11. Probabilius est non acceptare non esse alienationem.
12. Legatum rei immobilis relictum monasterio incapaci, alienari potest à prelati.
13. Quid dicendum, cum aliqua res pretiosa huic monasterio relinquatur.

Bona immobilia sunt fundus, prædia, domus & similia, quæ fixam radicem habent, quæque vocantur corporalia bona. Item census, quibus annui reditus correspondent, ius ad ipsos, & ad quilibet alias seruitutes, cathedra, commenda, beneficium Ecclesiasticum, ius patronatus, vniuersus longi temporis, inter immobilia debent computari: quia hoc ius de se perpetuum est. Tales enim iudicatur actio, qualis est res, ad quam est actio, vt bene dixit Anton Gom. 2. var. cap. 14. num. 14. & docet Syluest. verbo alienatio, quest. 9. Valquez opuscul. de relictis. cap. 2. §. 2. num. 44. Barbosa alleg. 96. expresse traditur etiam. exiis de paratiso, §. cumque annui reditus: & innuit glossa. verbo iura ex reatu, in cap. 2. de rebus Eccl. non alien. in 6. Neque obstat aliquando iura, & actiones sub bonis mobilibus, aut immobilibus non comprehendit, leg. à Diu Pio, §. in venditione, ff. de senen. & re iudicata: quia id procedit in testamentis, & aliis dispositionibus, in quibus verba expresse Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars 11.

intelliguntur. Secus verò in hac materia ex omnium Doctorum receptio consensu, vt notauit Azor. 2. par. lib. 9. cap. 1. quest. 6. Barbosa innumeros referens. 2. par. alleg. 95. num. 46. Quod non solum habet verum in iure perpetuo, sed etiam in iure ad decennium, & ultra: si enim Ecclesia habeat ius percipiendi fructus aliquos per decennium; tale ius inter bona immobilia computari debet, quia tempus decennij longum tempus, & quali perpetuum à iure reputatur: sic Molina Theolog. tract. 2. de iust. disp. 46. in medio. Idem existimarem dicendum de mancipio rusticano, quod inter bona immobilia, & quæ alienari non possunt, computandum est: cap. nulli de Reb. Eccl. non alienand. & tradit glossa, ibi, Molin. Theologus tract. 2. de iust. disp. 465. vers. nomine bonorum.

2 Mobilia vero pretiosa, quæ seruando seruati possunt, quæque inter immobilia ad hunc effectum computantur, sunt vasa aurea, & argentea, gemmæ, vestes, quæ longè ab interitu distant, & generaliter omnia illa quæ fructificant, & triennio durant: sic glossa l. 1. C. si aduersus usurum, & tradit expresse Azor. d. lib. 9. cap. 1. quest. 5. & 7. August. Barbosa plures referens 3. par. de potest. Episc. alleg. 95. num. 38. & 39. Quod si inquiras, cuius valoris debet esse res, vt pretiosa dicatur? Respondeo mihi videri centum aureos attingere debere. Hinc fit illas res mobiles alienabiles esse, quæ valorem centum aureorum non attingunt, quæque nec durant triennio, sed vsu consumuntur, & non fructificant, quales sunt vinum, triticum, oleum, lana, & is familia: colligitur ex l. qua lex, §. vlt. C. de administrat. tutor. cap. vestra de locato. Nauar. de alienat. rerum Ecclesiast. num. 4. Marc. Anton. Genuent. in prac. curia Archiepisc. Neapolit. cap. 60. num. 7. Quaranta in summo verbo alienatio rerum Ecclesiast. num. 28. Mol. Ieluita disp. 465. vers. Nominis bonorum, Barbosa de potest. Episc. 3. par. alleg. 95. num. 38. & 39.

3 Dubium tamen est, an grex ouium, caprarum, & similia, inter bona mobilia pretiosa, quæ seruando seruati possunt comprehendantur? Credetem comprehendit: tum quia est magni valoris: tum quia per multiplicationem continuam seruum seruati potest: sic Mol. Ieluita tract. 2. disp. 456. in fine.

4 Secundo dubitatur, an pecunia sub rebus mobilibus pretiosis seruandis intelligatur? Communis sententia negat, quia pecunia vsui quotidiano deseruit, & ad illum est destinata, neque seruata vllum fructum parit: cap. eiciens dominus 88. disp. glossa in l. cum plures. ff. de administrat. tutor. & in cap. nulli de Rebus Eccl. non alien. num. 11. Riccius praxi fori Ecclesiast. resolut. 56. num. 1. Azor. 2. par. lib. 9. cap. 1. quest. 5. Barbosa 3. par. de potest. Episc. alleg. 95. num. 49. Mol. Theolog. tract. 1. de iust. disp. 465. circa finem.

5 Alqui limitant primo, nisi pecunia destinata sit ad emptionem stabiliam, v. g. censuum, prædiorum, domorum, &c. vel pretiosorum mobilium. Quia tunc ratione destinationis loco rei stabili, aut mobilis pretiosæ succedit: sic Azor. q. 5. Barbosa n. 41. & videtur tenere Bonac. d. sp. 3. de contractu locat. q. 8. p. 4. n. 2. Dicitur autem destinata, quando autoritate Prælati ad Ecclesiam, seu monasterium administrantis destinata est: sic Azor. d. q. 5. Ceterum hanc limitationem solum veram esse censco, quando destinatio pecunie ortum haberet ex eo quod sic à testatore ad illum effectum relicta fuit, vel facta fuit ex re aliqua immobili, vel pretiosa ipsius Ecclesie, quæ renouaretur vendita fuit: in iis enim verum est subrogari pecuniam loco rei immobilis. Idem iuris est de pecunia, quæ monialibus traditur in dotem, quia ex voluntate donantium censetur data monasterio, vt perseruet pro monialis sustentatione: sic Bonac. disp. 3. de contractu locat. q. 8. p. 4. n. 16. Aliæ autem destinationes omnino videntur accidentariæ, neque conditionem pecuniae mutant: sic Valquez opuscul. de relictis. c. 2. §. 2. num. 44.

6 Secundo, limitant alij in pecunia in banchis camporum posita, quia tunc videtur negotiorum exposita, & fructum habere: sic Tiracuel. de retract. lignag. §. 1. gl. 7. numer. 214. Baiard. ad C. de iur. §. fin. quest. 38. num. 15. Barbosa alios referens d. alleg. 95. num. 44. quod tamen intelligi debet iuxta nuper dicta. Nam pecunia collecta ex fructibus, seu redditibus rerum immobilium, vel pecunia, quæ ex voluntate testatoris ad sumptus quondianos relicta est, certe non video qua ratione debeat inter bona immobilia computari. Vnde enim est obligatio illam in banchis camporum seruandam? certe ibi solum ponitur interitum dum non se offert necessitas illam consumendi: & ita tenet Francisc. Leo in thesaur. fori Eccl. decis. 160. Aloysius Riccius eadem decis. 70. in 1. edit. & resolut. 56. in 2. Tertiò, limitant, si pecunia destinata sit pro futua aliqua necessitate seruandam patrimonij, quia tunc loco patrimonij succedit: colligitur ex l. filia. c. 2. §. 1. ff. de legat. 3. & tradit Barbosa allegat. 95. numero 45. quod debet intelligi iuxta supradicta.

7 Tertiò dubitatur, an arbores inter bona immobilia, aut mobilia pretiosa numerentur? Breuiter sub distinctione respondeo arbores seculi mortuas, vel ita opacas, vt potius prædium dampnum, quam vtilitatem afferat earum seruatio, inter bona, quæ seruando seruati non possunt, debent reputari. Nam illud absolute dicendum est seruati non posse, cuius seruatio Ecclesie dampnosa est. At arbores ita prædium necessariæ,

necessariis, vt illis sublati prædium grauius redderetur detentus, inter bona mobilia pretiosa, que conferuando seruari possunt, debent computari: sic Quarta *verbo alienatio num. 37. litr. F. Nauar. lib. 1. conf. 6. de Rebus Eccles. non alienand. Rodriq. tit. 1. quest. regul. quest. 27. art. 4. Bonac. disp. 3. de contract. quest. 8. p. 4. num. 18. Ex quo optime iuris Nauar. d. conf. 6. & 7. Rodriguez *esidem verbis*, & Bon. e. *supra*, non peccatum Prælarum scindentem arbores ex nemore, easque vendentem, & in vilitatem monasterij pretium expendentem, si ex tali scissione notabile damnum hereditati non proveniat, vt de facto non provenit, cum relinquat arbores sufficientes. Secus verò si ex illarum scissione graue detrimentum hereditati proveniat.*

8. Quarta dubitatur, an reliquæ sanctorum sub bonis mobilibus pretiosis alienationi non subiectis comprehendantur? Et ratio dubitandi est: quia hæc pretio æstimari non possunt. Nihilominus censeo hæc comprehendere, si insignes sint; quia esto pretio non aequentur, sunt supra omne pretium. Vocarem autem reliquias insignes, caput, pedem, manum alicuius sancti satis cogniti, & qui in magna apud omnes veneratione est. Hæc autem reliquias reputari inter bona mobilia pretiosa alienabilia docet Riccius *decis 63. num. 6. Bonac. disp. 3. de contract. feud. di. quest. 8. punct. 4. n. 17.*

9. Quinta dubitatur, an domus, vinea, prædium, census, autem pretiosum monasterio, vel Ecclesie relictum absque expressa conditione, vt in perpetuum conferretur, computandum sit inter bona, quæ alienationi liberæ non subiciuntur? Respondeo, si acceptationem sit legatum, & per acceptationem factum Ecclesie vel monasterij bonum, nequaquam alienationi liberæ subicitur. Cum enim generale sit omnia bona Ecclesie immobilia, & mobilia pretiosa alienari non posse, & hæc per acceptationem facta sint Bona Ecclesie, & ex alia parte sint immobilia, vel pretiosa mobilia; efficitur sanè comprehendere debere sub generali prohibitione alienandi res Ecclesie: illa enim expressa conditio, vt non alienentur, ad hanc legalem inalienationem necessaria non est. Quid autem operetur, si aliquando fuerit apposita, §. *legq. dicemus*. Neque video in hac parte Doctorem contradicentem.

10. Quocirca solum pugnant ante acceptationem, an inquam possit Ecclesia, vel monasterium legatum sibi relictum non acceptare? Et ratio dubij est, quia illa repulsa est quædam legari alienatio; si quidem ea facta transit ad heredem. Tum quia inter bona mobilia pretiosa diximus comprehendere iura, & actiones ad immobilia, vel mobilia pretiosa. Negari autem non potest monasterium, vel Ecclesiam, cui legatum relictum est habere ius, & actiones ad ipsum ex testatoris dispositione. Ergo nequit Ecclesia hoc ius, hancque actionem alienare. Tum quia favore Ecclesie hæc legata in Ecclesiam transeunt ipso iure, etiam absque traditione, ex l. *fin. C. de sacrosanct. Eccles.* Tum quia generaliter quodlibet legatum in specie relictum transit à morte testatoris in legatarij dominium, neque oportet hereditatis additionem expectare leg. 2. *Titio. ff. de furtis, leg. 1. §. sed utrum, ff. si quid in fraudem patroni*. Ergo alienari non potest. Item pupillus non potest repudiare fundum sibi legatum, cum rem suam alienare nequit l. *magis puto. 5. ff. de Rebus eorum*; ibi; fundum autem legatum repudiare pupillus sine Prætoris autoritate non potest, esse autem & hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dubitat: sic docent Mol. *lectura tract. 2. disp. 458. num. 10. vers. dubium est*. Quaranta in *sup. bullar. verbo alienatio rerum Eccles. num. 23.* August. Barbosa 3. *part. de potest. Episc. alleg. 95. num. 54.* Lambertini *de iure patronat. lib. 3. quest. 9. art. 1. n. 31.* Menchaca *de success. processu lib. 3. §. 27. n. 23.* & hæc sententia est satis probabilis.

11. Nihilominus communem sententiam probabiliorum reputo, vt pluribus firmat Riccius *prax fore Ecclesiast. decis. 96. in 1. edit. & resolut. 82. in 2. Sanchez lib. 7. de mat. disp. 4. num. 12. & lib. 7. sum. cap. 6. num. 4. Bonac. disp. 3. de contract. feud. quest. 8. p. 4. num. 38. Azor. 2. p. lib. 9. cap. 1. quest. 12. Moucor, quia hereditas delata, & Ecclesie non incorporata non est ius quantum Ecclesie, sed querendum. Ergo inter bona Ecclesie computandum non est. Item repudiatio non est alienatio, sed solum est non acquisitio l. *alienationis, ff. de verbor. significat.* Alias debitor repudians legatum conferretur alienate in fraudem creditorum: contra expressum textum in l. *qui autem, ff. de his qui in fraudem credit.* Dices ex his solum probari hanc repulsam non esse alienationem legatarij relictæ, non tamen probari non esse alienationem iuris, & actionis ad ipsum, quod ius inter immobilia, aut mobilia pretiosa diximus computandum. Sed responderetur facile illum non esse alienationem. Tum quia ius ad eandem hereditatis, seu legatarij non est absolutum, sed conditionatum pendens à voluntate nostra; ac proinde facta repudiatione committitur nunquam nostrum fuisse, quod optime explicuit Iuriconsult. in leg. 1. *vers. mirum autem, ff. Si quid in fraudem patroni* dicens: Quomodo enim legatum retro nostrum sit, nisi repudietur: at tamen cum repudiatur, retro nostrum non fuisse patet est.*

Neque obstat opposita ratio. Ad primam concedo legatum transire ad heredem facta repulsa, sed ego transire ex repulsa, transit namque ex successione, quæ impediatur lega-

tione facta. Ad secundam concedo iura, & actiones absolutas comprehendere sub bonis immobilibus propriis. Ac ius ad legatum, & hereditatem non est absolutum, sed sub tacita conditione, si legatario placuerit, ac proinde est ius reuocabile, & imperfectum: eque de causa non dicitur esse inter bona legatarij, leg. *pretia rerum, ff. Ad leg. falcid.* Ad tertium eodem modo respondeo transire ad Ecclesiam non absolute, sed reuocabiliter. Ad leg. *magis puto*, ommissis alijs solutionibus probatur mihi responso Sanchez *d. disp. 4. num. 12.* & Anton. Gomez *2. var. cap. 14. num. 14.* minori non solum alienationem, & dilapidationem suorum bonorum prohibitam esse, sed etiam lucri omissionem. At Prælaris non prohibetur omisso lucro, sed acquisiti lucri alienatio.

12. Sexta dubitatio est, an si aliquod legatum rei immobilis relinquatur monasterio incapaci retinendi rem immobilis, alienari possit à Prælaro, & in proprios, & quotidianos vsus monasterij conueniri? Respondeo posse: quia illa bona non sunt monasterio ob eius incapacitatem incorporata, ex textu in *elem. exim. de verbor. significat.* Ad prohibitio alienationis est pro bonis Ecclesie incorporatis. Ergo. Deinde testator relinquens legatum rei immobilis monasterio incapaci, tacite voluit legatum relinquere, vt illo vtatur eo modo, quo potest, quia præsumitur velle, vt legatum, eo modo quo fieri potest, firmum sit. Ergo præsumitur velle vt res illa alienetur, & in proprios vsus conuertatur. Sic Riccius *prax fore Ecclesiast. decis. 56. in 1. edit. & resolut. 53. in secunda edit.* Quaranta in *sup. bullar. verb. alienatio rerum Eccles. n. 41. vers. 6.* August. Barbosa 3. *p. de potest. alleg. 95. n. 59.*

13. Sed quid dicendum, si aliqua res pretiosa mobilis huic monasterio relinquatur, poterit ne vendi, & in sustentationem Religiosorum, alioque vsu conueniri?

Negat Riccius *resolut. 53. num. 5.* Barbosa *alleg. 95. num. 59. sine*, quia sunt incorporata monasterio. Ad contrarium creditur probabile; eo quod tota ratio prohibitionis alienandi res mobiles pretiosas, quæ seruando seruari possunt, est, quia inter bona immobilia computantur, quorum alienatio omnino prohibita est non seruat à iure solemnitate. At hæc prohibitio non procedit in legato rei immobilis relicte monasterio incapaci retinendi: ergo à fortiori nec procedere debet in legato relicto rei pretiose mobilis, tamen si longo tempore conseruari possit, quia non videtur obligatus tale legatum conseruare in perpetuum.

§. II.

Quæ alienationes prohibite sunt, quæ permittuntur: ubi expenduntur conditiones ad alienationem Ecclesiasticorum bonorum.

1. Duplex est alienatio, *pressa, & lata.*
2. Non solum venditio, donatio, & permutatio, sed locatio ad longum tempus, feudum, & emphyteusis prohibita est.
3. Iurans non alienare bona Ecclesie non potest, in prohibitoria sententia in feudum ea concedere, neque in locacionem ad longum tempus.
4. Si iurati bona Ecclesie non alienare in conuictio Pontifice: solum de illicitis, & prohibitis alijs alienationibus intelligitur.
5. Quatuor enumerantur cause bonæ fidei alienationem.
6. Aliqua pro supradictis conditionibus considerabilia aduertuntur.
7. Consumptio, seu transmutatio vnus in aliud absque domini transatione licet.
8. Pro alienatione rerum mobilium, quæ seruari non possunt, & pro rebus modicis, nulla est in iure assignata sollicitudo.
9. Tractatus in alienatione rerum immobilium, & mobilium pretiosarum requiritur.
10. Nè requiritur consensus expressus Collegij, & in forma Collegij.
11. Tertio requiritur consensus superioris.
12. Quarto requiritur subscriptio Clericorum in casibus expressis.
13. Requiritur consensus Pontificis, ubi extraneus, Ambrosius, fuerit recepta.
14. Supradictæ conditiones an debeant seruari in legato relicto ea clauula, vt quoties Ecclesia visum fuerit, illud possit alienare? Affirmari plures, Probabiliter oppositum.
15. Legatum relictum ea conditione, vt nunquam alienetur, seruatis supradictis conditionibus alienari potest.
16. Debet tamen superiori manifestari hæc conditio, si per modum dispensationis consensus impetretur.

1. Præmitto primò alienationem pressæ, & latæ sumi. Alienatio pressæ sumpta est translatio domini directi rei alienate leg. 1. *C. de fundo dotali*, & ibi glossa, & colligitur ex leg. 1. *Cod. de iure emphyteut.* latæ sumpta est translatio cuiuscunque iuris,

iuris, & domini iuxta e. Nulli de rebus Ecclesiasticis non alien. & leg. sancimus. eod. de rebus Ecclesiasticis non alien. Alienatio bonorum Ecclesiasticorum non solum stricta, sed lata prohibetur, ut tenent Doctores omnes in discussu referendi, & constat ex d. c. nulli, & ex toto tit. de reb. Eccles. non alienand. & ex extrava. Ambitiose, & clem. 1. eodem tit. Permittitur autem alienatio, ut ex supradictis tenetur constare, si in euidenter Ecclesie utilitatem cedat, & Pontifex consulatur, de quibus conditionibus statim dicam.

2. Ex his inferitur non solum prohibitam esse in rebus Ecclesie venditionem, donationem permutationem, sed etiam feudum, & emphyteusum, & locationem ad longum tempus; quia per hæc transferitur dominium vitale in feudatarium, & emphyteutam, & conductorem; & remouetur ab Ecclesia: sic Azor. tom. 2. in iustit. moral. lib. 9. cap. 1. questio. 2. Mol. Theolog. tract. 2. de iustit. disp. 464. & segg. Idem iuris est de pignoratitia actione, aut hypothecaria, nequam enim licet in rebus Ecclesie abique debita solemnitate, & conditionibus à iure requisitis: nam esto per hanc actionem non transferatur dominium absolute, periculo transactionis exponitur, casu quo deficiat, vade principali obligationi satisfic: sic Couarr. 2. var. cap. 16. num. 7. Valq. de redditib. cap. 2. §. 4. num. 35. Mol. & Azor. supra. Et ratio omnium est. Quia in materia fauorabili, quæ est hæc alienationis prohibio, omnia hæc, per quæ transferitur in extraneum ius aliquod vitale, comprehenduntur, & per quæ constituitur in rebus Ecclesiasticis feudum aliquod. Dubitant ergo Doctores, an hoc intelligendum sit de hypotheca generali, vel de speciali tantum? Pluribus relatis defendit Couarr. 2. var. cap. 16. num. 7. generalem hypothecam non prohiberi, sed solum specialem. Idem tenet Molin. tract. 2. de iustit. disp. 466. in princ. idque videtur approbare Bonac. disp. 3. de contrah. feudis quest. 8. par. 4. n. 31. fine. Neque mihi displicet; quia ex generali hypotheca non tam res, quam personæ nancient obligatæ; eaque de causa debitor, qui bona suo creditori generali tantum hypotheca obligatur, non impeditur ab illorum alienatione, neque si alienata creditor submittitur. Scitis vero procedit in speciali hypotheca. Et confirmari potest quia feruus speciali hypotheca obligatus manumitti non potest. Scitis vero si solum per generalem hypothecam obligatus sit, l. 3. de seruo pign. dat.

3. Secundo infero, quid dicendum sit ad illam questionem, an iuras bona Ecclesie non alienare, peccet contra iuramentum, si ea tradit in pignus, vel hypothecam, vel in feudum, & emphyteusum, aut in longi temporis locationem? Negat Couarr. 2. var. cap. 16. num. 2. Mouetur; quia in his quæ odiosa sunt, stricta debet fieri interpretatio. Ergo solum de alienatione propria, qualis est ea, per quam directum dominium transferatur, intelligendum est. Carcerum, probabilis est oppositum. Quia iuramentum absolute sumptum intelligendum est iuxta materiam qualitatem: cum autem in hac materia alienationis bonorum Ecclesiasticorum non sola venditio, donatio, aut permutatio, sed etiam qualibet actio, per quam vitale dominium transferatur, intelligatur: sit sane iuramentum non alienare bona Ecclesie, & locantem ad longum tempus, & pignori, aut speciali hypothecæ subiectum Ecclesiasticis bona alienare, ac proinde peritum esse: sic Panorm. cap. intellecto de iuramentis, num. 10. Mol. tractat. 2. de iustit. disp. 466. vers. sic. ex dictis, Valq. de redditib. cap. 2. §. 2. dub. 3. num. 24.

4. Sed quid si iurasti, (vt sæpe iurare Prælati solent) non alienare vlla Ecclesie bona, nisi Pontifice consulto, an inquam hoc iuramentum extendatur ad quamlibet alienationem iure permissam, an solum ad prohibitam? Affirmat Azor. alijs relatis 2. part. in iustit. moral. lib. 9. cap. 1. quest. 9. vers. altera sententia, extendi ad quaslibet alienationes sine reprobatis à iure, siue ab eo permissas, & consentite videtur Mol. tract. 2. disp. 468. vers. vt Panorm. cap. vt super his, &c. & videtur consentire Nauarr. com. de alienat. rerum Eccles. n. 14. Mouetur, quia iuramentum aliquid debet operari: si autem ad solas alienationes prohibitas extenderetur, non appareret eius utilitatis sit. Secundo negari non potest extendi posse ad alienationes quascumque, vt sic cautius, & consultius fiant. Tertio, quia in extrava. Ambitiose de rebus Eccles. non alienand. statuuntur penæ aduersus eos, qui inconsulto Romano Pontifice, aut contra illius constitutionis præscriptum tenorem res Ecclesie alienauerint. Ergo solus defectus consultationis Pontificæ sufficit ad incurrendas penas, tamen si feruetur præscriptum modo appositus in dicta constitutione: quia ad incurrendas penas, vel defectus consultationis, vel defectus alicuius conditionis requisitæ sufficit, si quidem sub disunctione apponitur, & ad disunctionem sufficit vnam partem esse veram, ex leg. ple. n. 1. ff. de iure dotium. cap. in alienatiuis de Reg. iuris. in 6.

Alij verò è contra sentiunt tale iuramentum comprehendere illas tantum alienationes, & contra formam iuris. Primò iurans non infundere bona Ecclesie inconsulto Summo Pontifice, non intelligitur de feudo dato, & ad Ecclesiam deuoluto: quia hic est per se licitus, sed de noua feudi datione, quæ illicita est. Secundo iurans non alienare res Ecclesie, potest alie-

nate inuitiles, vt ait glossa ex textu in cap. vt super de rebus Eccles. alienand. vel non Calderin. cons. 7. eodem. tit. Federico de Denis cons. 210. Item potest alienare res modicas, vt tradit Panorm. cap. vt de Eccles. edificand. num. 9. & Probat textus in cap. terrulas, 12. quest. 11. Deinde iuramentum factum de non alienandis rebus Ecclesie, de alienatione illicita intelligitur; vt defendit Azor. d. lib. 9. cap. 1. quest. 17. cum Panorm. cap. vt de Eccles. edificand. n. 3. Qua ratione cum Præsul iurat perpetuo in Ecclesia commoraturum, non obstant illo iuramento potest abesse ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesie. Quia (inquit) iuramentum factum in materia iuris, ad iuris terminos restringi debet. Ergo iuramentum factum de non alienando, nisi consulto Romano Pontifice, intelligi debet de iure alienando in illis casibus, in quibus Romanus consensus à iure postulat. Et hic modus dicendi mihi probatur. Solum est dubium in quibus casibus Romanus consensus à iure expostulatur, iuxta extrava. Ambitiose. Et breuiter respondeo expostulari in omnibus illis casibus, in quibus Prælati consensus, & tractus expostulatur à iure: illis enim conditionibus voluit Paulus secundum consensum Pontificum addere. De alijs vero alienationibus, quæ nullum tractatum, nullamque consensum superioris, nullamque iuris solemnitatem postulant, consensus Pontificus non requiritur. Neque obstant in contrarium adducta. Ad primum negamus iuramentum nihil operari, cum operetur firmiore reddere Prælatum in obseruandis à iure statutis. Ad secundum concedo extendi posse ad quaslibet alienationes: nego tamen de facto extendi. Ad tertium dico defectum consultationis Pontificæ sufficere ad incurrendas penas in illis casibus, in quibus consultatio requiritur. At dicimus solum requiri in illis casibus, in quibus requiritur tractatus, & episcopalis consensus.

5. Præmitto causam legitimam alienationis rerum Ecclesiasticarum multiplicem esse. Quatuor enumerant Doctores cum glossa in summ. 12. quest. 2. sic Panorm. cap. Nulli de Rebus Ecclesiasticis non alienand. n. 15. Syluest. in summ. verbo alienatio, quest. 2. Couarr. var. cap. 17. num. 2. Molin. disp. 468. Valq. opus. de redditib. cap. 2. §. 2. dubi. 9. Nauarr. de alienat. rerum com. num. 3. Azor. 2. part. in iustit. moral. lib. 9. cap. 1. quest. 3. Barbosa 3. part. alleg. 05. n. 23. Bonac. disp. 3. de contrah. ubi de feudo, quest. 8. part. 4. n. 4. Prima causa est necessitas, vt si Ecclesia grauetur aere alieno, nec sit soluendo nisi bona alienent; & constat ex Authent. sancimus, C. de sacrosanct. Ecclesie. Secunda est utilitas euidens Ecclesie; vt si vendatur ager, vt vitior ematur, & calix, vt pretiosior habeatur: & habetur cap. sine exceptione. 12. q. 2. Tertia est incommoditas, seu inutilitas rei alienandæ: si enim res nullam utilitatem præstat Ecclesie, & alienata præstare potest, negotium Ecclesie geritur in eius alienatione. Idem iuris est, si plures sumptus in ea colenda infamantur, quam est utilitas inde proniciens: constat ex c. terrulas 12. quest. 2. & d. cap. sine exceptione. & clem. prima, de rebus Ecclesie non alienand. leg. iubemus, Cod. de sacrosanct. Ecclesie. Supradictæ tres causæ ad vnam possunt reuocari, scilicet ad euidenter Ecclesie necessitatem, vel utilitatem, vt bene notauit Valquez, & Molin. supra. Quarta causa est pietas, veluti cum necessaria est alienatio pro redemptione captiuorum, §. sacra iust. de Rerum diuis. vel pro alijs pauperibus, ne fugore, vel fame pereant, leg. sancimus, C. de sacros. Eccl. & cap. currum habet Ecclesia, 12. q. 2.

6. Aduerto tamen primo supradictas causas, vel aliquam illarum existere debere tempore alienationis: si quidem ex illa causa alienatio honestatur. Quod enim non est, nullam honestatem tribuere potest: sic Rebuff. in compend. ali. na. num. 77. in fine. Praxis Neapolit. cap. 89. num. 3. Surtus de aliment. tit. 8. priuileg. 8. num. 78. & tit. 9. quest. 11. num. 10. August. Barbosa 3. part. de potest. episc. alleg. 85. n. 17. Bonac. disp. 3. de contrah. feudis, quest. 8. par. 4. num. 5. Aduerto secundo alienanti constare debere causam alienationis vere existere. Quia ex dubia causa alienatio faciendâ non est, cum non cedat in euidenter Ecclesie utilitatem: & habetur expressè cap. sine exceptione, 12. quest. 2. Quomodo autem hoc constare debet? Credo debere per informationem testium; quia alias rationem reddere non poterit suæ rectæ administrationis. Neque alto modo Episcopus præstat assensum, nisi præmissa prius hac informatione, & citatis his, quorum interest, vt notauit Riccius in praxi fore Ecclesiasticæ. decis. 94. in prima edit. & resolut. 80. in 2. Vnde cum alicui committitur à sede Apostolica, vt præstat assensum rebus alicuius Ecclesie alienandis, si ei legitime constituerit in euidenter Ecclesie utilitatem edere alienationem, vel pauperibus alijs, aut captiuis redimendis esse grauitè necessariam, debet de iis informationem capere; alias non dicitur ei legitime constare. Prax. Neapolit. cap. 60. num. 21. Bonac. supra n. 5. & alij apud ipsos Aduerto tertio quoties alienatio sit pro satisfaciendo aere alieno, quo Ecclesia est grauata, debuitque soluendis, cogitur emptor probare rerum venditarum precium sic expensam esse: vt in cap. 2. §. hoc ius perretrium. 10. q. 2. lex regia 3. tit. 1. part. 5. & relato Bald. Innocent. Imo 4. & alijs tradit Couarr. lib. 2. var. cap. 17. n. 3. vers. ceterum. Ab hoc autem onere probationis eximitur emptor, si præmissis tractatibus,

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF TORONTO

tractatibus, aliisque solemnitatibus à iure requisitis pecuniam tradiderit, & res Ecclesiæ receperit; quia tunc præsumendum est in ipsius utilitatem pecuniam veram esse: sic Couarr. *suprà*. Aduerto quarto, si necessitati pauperum, & satisfactioni æris alieni prouideri potest redditibus beneficij, tamen si applicati sint in ministerium Ecclesiæ sustentationem, cessat tunc causa necessaria, aut vtilis alienandi bona immobilia, aut mobilia pietiosa Ecclesiæ; si quidem alia via minus damnosa sibi, & pauperibus prouideri potest. Neque obstat fructus, & proventus applicatos esse in sustentationem ministeriorum; quia videntur ipsi applicati sub eo onere, vt Ecclesiæ, & pauperibus, aliisque grauius oppressis prouideant; cum id facere possunt abique graui incommodo: sic Praxis Neapolit. cap. 89. num. 4. Bonac. *disputat.* 3. *quæst.* 8. *part.* 4. *numer.* quinto, Riccius *verbo alienatio*, § *causa numero tertio*, & *dec.* 103. *versic. alienari*. Tabi. *verbo alienatio* num. 4. Aduerto quinto: non quamlibet necessitatem pauperum sufficientem esse ad bonorum Ecclesiæ alienationem, sed necessario debere esse extremam, vel saltem grauem valde, præcipue si inde diminuendus est diuinus cultus, vt optimè expendit Couarr. 2. *riar.* cap. 16. n. 8. *sine* Mol. *disputat.* 468. *concl.* 2. arbitrio ergo Prælati relinquendum est.

Sed quid si in hanc necessitatem propria culpa deueniunt; eo quod bona propria ludis, & luxuriis infumpserint, & grauius ere alieno in carcerem detrusi sint, vel alias famem patiantur? Respondet optimè Couarr. relatis hinc inde opinionibus, cui consentit Valq. in *opusculo de redditibus* cap. 2. § 2. *dub.* 10. *num.* 37. & 38. Mol. *disputat.* 468. *concl.* 2. si in extrema, vel grauissima necessitate sint constituti, debet Ecclesiæ illis alienatione suorum bonorum prouideri; quia culpa antecedens, non impedit obligationem charitatis, quæ est de subueniendi proximo indigenti, præcipue cum præsumi potest illius culpa penitere: & facit *cap. pasce.* 88. *dist.* 1. At si non directè à culpa, tamen ob illam constituti sint in extrema, vel grauissima necessitate, vt contingit, cum condemnati sint ad tritremes, carcerem perpetuum, vel mortem: in tali casu non solum non tenetur Ecclesiæ, sed nec potest sua immobilia, aut pietiosa mobilia alienare. Quia ibi duæ necessitates concurrunt, altera proximi condemnati, altera reipublicæ scandalizata, & culpis condemnati læsæ, cui punitione delinquentis satisfieri debet. In hoc ergo concursu præstat reipublicæ satisfactionem permittere, potiusquam condemnato prouideri: sic Mol. Valquez, Couarr. *suprà*.

7. Tertio præmittit consumptionem, seu transmutationem vnius rei in aliam absque alicuius dominij directi, vel vtilis translatione non videri prohibitam illis rebus, in quibus facta est prohibitio alienandi res Ecclesiæ: quia sine translatione dominij directi, vel vtilis in alterum nulla est alienatio. Hinc licet licitum esse beneficiario ex calice vetusto, Ecclesiæque non necessario crucem necessariam fabricare, ex olivæ antiquo, & ferè inutili vineam facere, quia non est alienatio, sed optima bonorum Ecclesiæ administratio, sic Riccius *decis.* 136. & colligitur ex Nauarr. *lib.* 3. *concl.* 6. Rodriq. *tom.* 1. *qq.* *regul.* 9. *art.* 4. His præmissis.

Vt quæstioni fiat locus, videndum est quæ solemnitas à iure expostulata sit pro alienatione rerum Ecclesiæ. Nam ex illius cognitione constabit, quæ sint alienationes permissæ, quæ prohibita.

8. Et quidem pro alienatione rerum mobilium, quæ seruando seruari non possunt, nullam esse signatam à iure solemnitate constat ex textibus loquentibus de alienatione rerum Ecclesiæ, in quibus nulla de his sit prohibitio, sed potius concessio: *cap. Nulli de rebus Ecclesiæ non alienand.* & *elem.* 1. *eodem tit.* & *extranag. ambitiosa*, & *authentic. de non alienand.* & *aliis*. Quapropter ille, cui est rerum Ecclesiæ integra administratio commissa, potest hæc, si Ecclesiæ, piisque operibus vtile fuerit vtiliter alienare: sic glossa *d. cap. Nulli verbo immobilium*, & ibi Panormit. *num.* 8. Item glossa *cap. tua de his que sunt à Prælato sine consensu cap. verbo tractatu*, & ibi Panormit. *n.* 7. Valq. *opuscul. de re lib.* *cap.* 2. § 2. *dub.* 3. in *princip.* *num.* 44. Molin. *tractat.* 2. *de iustit. disputat.* 468. *concl.* 1. August. Barbofa *de potest. episc.* 3. *part.* alleg. 95. *num.* 37. idem quod dictum est de his rebus, quæ seruando seruari non possunt, intelligi debet de rebus modicis, & parum Ecclesiæ vtilibus, per textum in *cap. terrulus* 12. *quæst.* 5. quia harum alienatio pro nihilo reputatur, neque in illam considerat. Neque enim vult administratorem rerum Ecclesiasticarum ita rigide tractare: sic post alios antiquiores tradit Molin. *d. disputat.* 468. *versic. licet prædictæ solemnitates*. Aloysius Riccius in *praxi fori Ecclesiastici*, *decis.* 39. in *prima edit.* & *resolutione* 306. in 2. *editione*. Molard. *de probat. conclus.* 277. *num.* 12. Quaranta in *summ. bullarum*, *verbo alienatio*, *num.* 41. Barbofa *de potest. episc.* *cap.* 3. *part.* allegat. 95. *num.* 50. Bonac. *disputat.* 3. *de contract.* *ubi de feudo*, 9. 3. p. 4. n. 7. *versic. respondeo*. Ex quo inferunt Bonac. Mol. & alij plures posse Episcopum absque consensu capitulæ Ecclesiæ modicas parumque vtilis alienare, non obstante iuramento emisso in eius consecratione de non alienandis rebus Ecclesiæ; quia iuramentum solum comprehendit alie-

nationes illicitas, neque extenditur ad casus iure permisso. Quæ autem dicuntur res exigui valoris, & parum Ecclesiæ vtilis prudentis arbitrio relinquendum est, iuxta tempus, & loci consuetudinem. Quaranta, Barbofa, Bonac. & Riccius *suprà*. Regulariter quæ valorem decem aureorum non excedit, exigua reputanda est. Praxis Neapolit. *cap.* 60. *num.* 3. Bonac. *l. c.* *citato*.

Quocirca de rebus solum immobilibus, & mobilibus preciosis, quæ seruando seruari possunt, statuuntur à iure aliquæ conditiones pro illarum alienatione, vt constat ex *cap. sine exceptione* 12. *quæst.* 2. *cap. tua de his que sunt à Prælato sine consensu capituli*. Nulli, & *100. tit. de Rebus Eccl.* non alienand. *element.* 1. *extranag. Ambitiosa* eodem *tit.*

9. Primo requiritur tractatus, seu communis examinatio de utilitate, aut necessitate alienationis inter ipsos, ad quos res alienanda pertinet. Qui tractatus fit discutiendo rationes hinc inde propositas. Hæc enim diligentia faciendæ expresse habetur *elem.* 1. *de Rebus Eccl. non alienand.* & *cap.* 1. & 2. *eod. tit.* in 6. *cap.* 1. & 2. *de his que sunt à Prælato sine consensu capituli*, *e sine exceptione*, 12. *q.* 2. Solum est dubium, an sufficiat semel ita consulti, & tractati, an potius bis, vel ter tractari debeat? Respondet cum communi sententia sufficere vnicui tractatum, quia in supradictis textibus solum in singulari fit mentio tractatus. Ergo sine fundamento multiplex expostularetur: sic relatis Glossæ, & Doctoribus probat Couarr. 2. *riar.* *cap.* 17. *num.* 1. Azor. 2. *part. iustit. moral.* *lib.* 9. *cap.* 1. *q.* 4. Valq. *opuscul. de redditibus* *cap.* 2. § 2. *dub.* 12. n. 4. Bonac. *disputat.* 3. *de contract. feudi*, 9. 8. p. 4. n. 7. Mol. *tractat.* 2. *de iustit. disputat.* 468. *concl.* secundum dictum est, & alij.

10. Secundo post tractatum, & discussionem si certam de conuenientia requiritur consensus collegij, hoc est Canonici, si res alienanda sit Ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ, & religiosiorum, si sit contentus religiosorum, & clericorum beneficiariorum, si sit Ecclesiæ parochialis plures habens beneficiatos, vt bene tradit Mol. *disputat.* 468. *concl.* 5. Sylu. *6. verbo alienatio* q. 4. Gama *decis.* 49. n. 2. Valq. *n.* 42. At si beneficiatos non habeat, solus Rector de consensu Episcopi poterit alienare *cap. 1. de Rebus Eccl. non alienand.* in 6. & notat Mol. *disputat.* 468. *concl.* 5. Hic autem consensus expresse debet esse, vt satis colligitur ex *c. 1. de his que sunt à Prælato*: vocatur enim talis consensus collaudatio, quæ approbationem, & expresse consensus denotat: & tradit Mol. *versic.* 3. Valq. Bonac. *suprà*. Debet tamen esse consensus à maiore parte capituli, & hic sufficiens tunc capitulum consentiente censetur. An vero hic consensus debeat præstari à Clericis in Capitulo congregati, vel sufficere, si singuli seorsim consensum præstent? Syluest. *verbo alienatio*, *quæst.* 5. *ad finem*. Valq. *dub.* 1. *ad finem* *num.* 42. Bonac. p. 4. n. 7. censent sufficere singulariter esse præstitum. At credo probabilius contrarium cum Hostiens. & aliis apud Syluest. *suprà*. Quia singuli seorsim sumpti non faciunt collegium, neque capitulum, neque talis consensus singulorum est consensus collegij. At in supradicto textu requiritur collegij consensus. Dicitur namque in *cap. sine exceptione*, & cum totius cleri tractatu, atque consensu, &c. Item tractatus inter canonicos congregatos habendus est, vt de se constat. Ergo & consensus, cum eodem modo vterque expostuletur. Item textus in *cap. 1. & 3. de his que sunt à Prælato*, de consensu capituli loquuntur. Inquit enim textus in *cap. continebatur*: si contentus sciretur, & non contradicente. Item *cap. cum nos iam pridem*, eodem *tit.* ibi reclamante capitulo, &c. Adde tamen, & bene Panormit. *d. cap. irrita de his que sunt à Prælato*, *num.* 7. & Mol. *disputat.* 468. *versic.* 3. si capitulum ob bellum, vel aliam causam rigentem esset, debere Prælatum loco capituli alios Clericos subrogare, quibus cum tractet, & consulat de re Ecclesiastica alienanda, & quorum consensum expostulet, illoque præstito poterit alienare.

Sed quid si capitulum non consentiente Prælati alienet? Respondet irritam esse alienationem ex *cap. irrita*, *cap. continebatur*, *de his que sunt à Prælato*, *sine consensu capituli* Excipimus eam capitulum postmodum ratam habuerit ex *d. cap. cum nos pridem*. *De his que sunt à Prælato*, &c. Et tunc reparanda est valida alienatio, non à tempore nua ratam eam capitulum habuit: quia tunc adfuit requisita ad alienationem: sic ex Panormit. *cap. irrita de his que sunt à Prælato*, *n.* 5. tradit Mol. *disputat.* 468. *versic.* 3. *dictum est*. Aduerto tamen in nostra societate solum requiri tractatum cum consultoribus solum solito, non tamen eorum, neque collegij, aut illius immediati superioris consensus, sed solum expostulatum, & sufficit Generalis consensus, iuxta *privilegium Pij V.* editum anno 1566. & Gregor. *XIII.* anno 1575. & notat Mol. *d. disputat.* 468. *concl.* 4.

11. Tertio requiritur consensus superioris: habetur expresse text. 1. & 3. *de his que sunt à Prælato* *cap. Nulli de rebus Eccl. non alienand.* *e. sine exceptione*, 12. *q.* 2. & alij. Hic superior est Episcopus, seu Archiepiscopus in sua diocesi pro alienatione rerum Ecclesiæ sibi subiectæ. At pro alienatione nastem exemptorum regulariter est Prælati, cui præsubiiciuntur, vt Abbas in monasteriis monachorum, Provincialis in ordinibus mendicantium, & in nostra societate solus Generalis

Generalis, & cui ipse commiserit: sic Azor. 2. p. in *inst. moral.* lib. 9. cap. 1. q. 4. Bonac. *disp. 3. de contract. g. 8. p. 4. num. 7.* Valq. *de reddit. cap. 2. §. 2. dub. 12. sine. Mol. tract. 2. disp. 468. vers. quarta conclusio.*

Nunquam tamen superior, v. g. Episcopus alienare bona Ecclesie inferioris potest absque illius Rectoris consensu: contra ex *cap. p. c. 12. q. 2. cap. si quis Episcopus. 10. q. 2. & cap. 1. De reb. Eccles. non alienand. lib. 6.* Quod ita verum habet, ut si Ecclesia inferior Rectori careat, & necessarium iudicet Praelatus bona illius alienare, debet constituere Ecclesie illius defensores, qui partes Rectoris agant, & absque illius consensu nequit alienationem facere: deciditur *c. 1. de reb. Eccles. non alienand. in 6.* & tradit Mol. *tract. 2. disp. 468. c. 1. §. Bonac. d. disp. 3. q. 8. p. 4. n. 7. circa finem.*

12. Quarto requiritur subscriptio Clericorum in casibus à iure expressis, qui tres tantum sunt, venditio, permutatio, & donatio *cap. 1. de his que sunt à Prelato sine consensu capituli: & tradit Azor. 2. p. lib. 9. c. 4. quest. 4. Bonac. disp. 3. de contract. fundi. q. 8. p. 4. n. 7. Mol. disp. 468. vers. 4.* Adhuc cum Armilla *verb. alienat. §. 6. Lellio lib. 2. cap. 2. d. 10. & Mol. & Bonac. locis citatis, subscriptioem necessario faciendam non esse manu propria Clericorum, aut Religiosorum, sed sufficere, si fiat manu Notarij: quia id habet consuetudo. Item in pluribus locis hanc subscriptioem non requiri; ac proinde consuetudini in hac parte standum esse.*

13. Quinto requiritur consensus Pontificis: ubi *extravagan. Ambrosia* fuerit recepta, quia sic ibi cauetur, Quapropter omnibus illis casibus; in quibus tractatur; & consensus Clericorum, & Prelati expolitatur, qui sunt quocumque res aliqua immobilis, aut mobilis pretiosa alienanda est, vel hypothecanda, aut impignoranda, aut in feudum, emphyteusimque tradenda, prater casus à iure expressos, debet consensus Pontificis exhiberi: sic Bonac. *supra. Barbosa alleg. 95. num. 66. & alij passim.* Hic tamen Apostolicus consensus nunquam concedi solet, nisi previa delegatione alicuius qui sine in dignitate constituit, quibusque committitur, ut si ipse de utilitate alienationis constituit, alienum nomine sedis Apostolicæ præstent, sicut quibusdam generis Barbol. *supra. cum Riccio in praxi fore Ecclesiast. decis. 99. in 1. edit. & resol. 80. in 2.* Quod si quæras; an huiusmodi consensus Apostolicus ex temporis diuturnitate præsumatur: Respondeo cum communi sententia præsumi, si lapsi sint triginta, vel quadraginta anni post alienationem; quia ex diuturnitate temporis omnia præsumuntur gesta legitime: nisi aliud manifeste constet ex instrumento alienationis, aut aliis: sic pluribus sumat Praxis Neapolit. *cap. 88. Mascard. de probat. concl. 416. n. 1.* Barbola 3. p. de potest. Episcop. alleg. 95. n. 2. Bonacin. 7. 4. n. 7. circa finem, adversus alios oppositos sentientes.

Et his inferitur alienationes factas, his conditionibus existentibus, permissas esse; illis vero deficientibus prohibitas.

14. Sed inquires, an supradictæ conditiones servandæ sint in legato relicto ea clausula apposta, ut quoties Ecclesia voluerit illud alienare, & in proprios usus convertere, possit non servata supradicta solemnitate? Negat Armilla *verb. alienatio num. 19.* Quaranta in *sum. bullarum. verbo alienatio. num. 31. & 32.* Riccio Praxis, *decis. 67.* Bonac. *disp. 3. de contract. g. 8. p. 4. num. 8.* Movenatur, quia illa conditio reiicienda est tanquam turpis, & habenda pro non apposta, si quidem est iuri contraria. Item relicto Ecclesie incapaci retinendi sub conditione ut retineatur, non est obligata retinere, sed potest illud alienare.

Ergo similiter relicto sub conditione, ut possit alienare non servata solemnitate, debet illud retinere, si solemnitatem in alienatione non servat.

Ceterum mihi probabilis apparet, validam esse illam clausulam in legatorum proinde Ecclesiam alienare illud posse non servata solemnitate. Movenatur, quia tunc Ecclesia ex potestate accepta à testatore legatum alienat: testator autem poterat suam rem absque solemnitate alienare. Ergo transferens rem Ecclesie, potuit eam ea potestate conferre. Secundo, testator potuit relinquere Ecclesie hereditatem ea clausula apposta, ut post aliquot annos teneatur illam transferre in aliquem ex consanguineis, quem Ecclesia elegerit: sed ad hanc translationem nullus consensus Pontificus, nullusque tractatus requisitus est, argum. *leg. 1. c. 3. Cod. quando decreto opus non est. & tradit Quaranta verbo alienatio rerum Ecclesie, num. 45. limitat. 16.* Vgolin. *de potest. Episcop. cap. 1. 4. §. 7. num. 5. in fine.* Barbola 3. p. de potest. Episcop. alleg. 95. num. 61. Ergo neque etiam requiritur in nostro casu, cum in eo etiam sit quoddam fideicommissum, & ex voluntate testatoris alienatio non procedit.

Neque obstant contrariæ rationes. Ad primam nego reiiciendam esse illam conditionem; tanquam turpem & iuri contrariam, cum ius solum prohibeat alienare res Ecclesie, quæ illius sunt absolute; secus illas quæ non sunt absolute, & perpetuo Ecclesie, sed quamdiu Ecclesie placuerit illas retinere. Ad secundam respondeo esse disparatem rationem. Qui enim legat Ecclesie incapaci retinendi ea conditione, ut retineat, manifeste constat, obstat Ecclesie dispositioni, ac proinde turpem esse illam conditionem, & reiiciendam. At qui legat, ea conditio-

ne, ut legatum alienet, quando voluerit, non opponitur dispositioni, & iuri Ecclesie: hæc enim Ecclesia impedita non est alienare sine solemnitate in omnibus casibus, sed solum in illis, in quibus res Ecclesie sibi absolute relinquuntur, non in illis, in quibus pro limitato tempore conceduntur, ut sit in præfenti, si quidem conceditur legatum pro tempore, quo ipsa Ecclesia illud retinere voluerit.

15. Sed quid dicendum de legato relicto sub conditione, ut nunquam alienetur, potest ne servatis dictis conditionibus alienari? Negant aliqui, si Ecclesia habeat alia bona, quibus potest utilitati, pietati, & necessitati consulere, quia tunc servari potest talis conditio, neque est contraria iuri concedenti alienationem rerum Ecclesiasticarum in casu utilitatis, necessitatis, vel pietatis: & facit textus in *authent. de alienat. & emphyteus. col. lat. 9. §. sanctissimus:* ubi inquit Imperator res Ecclesie alienari posse pro captivis redimendis, nisi eo pacto donata fuerint, ne alienari queant. Ne igitur hæc constitutio aliis iuribus concedentibus alienationem causa pietatis, necessitatis, & utilitatis contraria sit, dicendum videtur prohibere alienationem, dum sunt alia bona, quibus satisfieri necessitati, vel utilitati, aut pietati potest, secus cum non sint. Et hic modus dicendi est satis probabilis.

At probabilis reputo alienari posse tale legatum, tamen si Ecclesia alia bona habeat, quæ alienare possit: sic relatis Grassis, Hostiens. Innocent. Panormitadi Sylvest. *verbo alienatio. q. 28. Azor. 2. part. in *inst. moral. cap. 2. quest. 9.* Ratio est: quia habere Ecclesiam bona alia, quæ alienare possit, non impedit quominus illius legati alienatio ex causa pietatis, utilitatis, vel necessitatis, & servatis solemnitatibus iuris fiat. Sed quoties sit alienatio ex causa pietatis, utilitatis, vel necessitatis, & servatis iuris conditionibus, à iure permittitur. Ergo non potest testator contrariam conditionem apponere; quia non potest iuri derogare. Ergo si apposta est, reiicienda est ut turpis: & hinc solentur contrarium fundamentum. Ad textum in *authent. de alienat. respondeo non posse legatum alienari pro captivis redimendis, si eo pacto donatum fuit, ut non alienetur, nisi captivi extremam, vel valde gravem patientiam necessitatem id eum operatur conditio, ut non pro quacunque necessitate alienari legatum possit.**

16. Quod si inquires, an superiori qui præstare debet consensum in huius legati alienatione, debeat conditio manifestari. Respondeo si impetranda est consensus per modum dispensationis, qualiter solet à Pontifice impetrari, necessario faciendæ est mentio illius conditionis; quia Pontifex vel non concederet rescriptum, vel non eodem modo, si talis ei conditio manifestaretur: Sic Riccio *decis. 45.* Bonac. *disp. 3. de contract. g. 8. part. 4. num. 9.* At si consensus non per modum dispensationis, sed per modum approbationis causarum ad alienationem requisitarum præstetur, non caret probabilitate mentionem illius conditionis omitti posse; quia illa conditio non immutat potestatem alienandi ex iusta causa, & servatis à iure conditionibus, magis quam si apposta non esset, ac proinde in hac parte habetur pro non adiecta.

§. III.

An in cessione iuris, & permutatione rerum Ecclesiasticarum sint supradictæ conditiones servandæ.

1. Duplex est ius acquisitum, & acquirendum.
2. Transactio, remissio, aut concordia de rebus ab Ecclesia possessis fieri non potest absque supradictis conditionibus.
3. In cessione legati relicti non est necessario servanda supradicta solemnitas.
4. Caducitatem, emphyteusis potest Prelatus remittere.
5. Permutatio, alienatio est.
6. Cum alia Ecclesia an fieri possit, negant plures.
7. Probabilis est posse spectato iuris rigore, secus ex consuetudine.

1. Duplex ius considerari potest. Primum acquirendum. Secundum acquisitum. In cessione iuris acquirendi nulla est necessaria solemnitas, quia non est alienatio. Secus in cessione iuris acquisiti: sic omnes Doctores.

2. Hinc fit transactio, remissionem, aut concordiam aliquam de rebus ab Ecclesia possessis fieri non posse absque debita solemnitate: quia tunc ius acquisitum alienas: secus vero si fiat de rebus, in quarum possessione Ecclesia non existit: quia tunc non alienas, quod habet Ecclesia, sed quod speras sub dubio habere remittis pro alicuius rei certæ acquisitione: sic Rebuff. in *compend. alienat. num. 21.* Quaranta *sum. bullar. verbo alienatio. n. 20. & 43. limit. 12.* Barbola 3. p. de potest. Episcop. alleg. 95. n. 63. Bonac. *disp. 3. g. 8. p. 4. n. 20.*

3. Secundo fit in cessione legati relicti non esse necessario servandam solemnitatem iuris, quia, ut supra diximus, ex probabiliori sententia, illa cessio non est alienatio, quia non est iuris quæriti, sed acquirendi.

4 Fit tertio posse Prælatum, qui est dominus directus emphyteusis, remittere absque prædicta solemnitate caducitatem emphyteutæ, qui incidit in comm. illum ob non solutam pensionem, quia illa remissio non est cessio alicuius iuris acquisiti abfolu- tæ, sed acquirendi, si ipse voluerit: sic Iulius Clat. *S. emphy- teusis q. 10. vers. sed numquid Riccius dec. 135. & 136. Sanch. lib. 6. de matr. disputat. 4. num. 13. Rebello de obligat. iusfit. lib. 13. q. 11. num. 7. Vgolin. de potest. Episc. cap. 14. S. 7. num. 5. August. Barbola de potest. Episc. alleg. 95. n. 64. Bonac. disp. 3. de contract. feud. q. 8. part. 4. sine.*

5 Quod si de permutatione loquamur, constat manifestè per- mutationem alienationem esse quia est translatio domini quod in vnam rem habes, & alterum loco illius acquiris; ac proinde fieri non potest sine prædicta solemnitate cap. 1. de his que fiunt à Prælato sine consens. capit.

6 Solum est dubium, an hæc locum habeant in permutatione cum alia Ecclesia? v. g. an possit calicem pretiosum pro aliquo ornamento, & vnam hæreditatem pro hæreditate alterius Ecclesiæ permutare absque prædicta solemnitate? Negat Quarta in summ. bullar. verbo alienatio. num. 15. Bonacina disp. 3. de contract. vbi de feudo, quest. 8. part. 4. num. 20. versic. ex quo patet. Mouentur, quia in cap. capellas. 10. q. 2. & clarius in cap. sine exceptione 12. q. 2. & cap. 1. de his que fiunt à Prælato sine consens. & in extrauag. Ambitiosa, eodem modo prohibetur permutatio, ac prohibetur venditio, & donatio, sed apud omnes constat venditionem, & donationem rerum vnius Ecclesiæ celebrari non posse cum altera absque prædicta solemnitate. Ergo neque permutationem.

7 Nihilominus sectato iuris rigore censeo probabilius permutationem fieri posse absque prædicta solemnitate: sic docet Riccius *prax. rerum firi Ecclesiasticæ, dect. 74. in 1. edit. & resol. 60. in 2. dec. 38. in 1. edition. & resolution. 53. in 2. Triuitan. dect. 56. part. 2. August. Barbola 3. part. de potest. Episcop. alleg. 95. num. 55. Probant ex eo quod in permutationibus his Ecclesiasticis omnino cessat ratio prohibitionis alienandi res Ecclesiæ, que est, ne res Ecclesiæ ab Ecclesia exeant, & prophanis vibus applicentur quod satis constat ex proemio extrauag. Ambitiosa: ubi prophanis vibus applicare, aut cum maximo illorum, aut diuini cultus detrimento exquisitis modis usurpare præsumunt: quæ verba cum sint proceralia causam finalem dispositionis indicant, leg. fin. & ibi Panormit. n. 3. ff. de hæredib. instituta. Ad ex his permutationibus res Ecclesiastica terminos Ecclesiæ non transgreditur, neque prophanis vibus applicatur, sed eodem modo Ecclesiastica manet, ac antea. Ergo aduersus hanc permutationem non procedit lex prohibens: si quidem solum præsumi debet extendi ad ea, ad quæ extenditur finis in prohibitione inuentus: iuxta textum in *c. cum cessante, de Appellation. Ceterum hæc ratio mihi non probatur: nam ex ea aperte sequitur non solum permutationem, sed etiam venditionem, & donationem fieri posse absque dicta solemnitate, si cum aliis Ecclesiis celebratur: quia etiam in donatione, & venditione alteri Ecclesiæ facta, non egreditur res terminum Ecclesiæ, neque prophanis vibus applicatur: & tamen nemo dicit venditionem, aut donationem etiam inter ipsas Ecclesias fieri posse absque dicta solemnitate. Ergo idem est affirmandum de permutatione. Quapropter dicendum est extrauag. Ambitiosa, appo- fuisse in proemio non causam finalem, sed impulsiuam ad illam prohibitionem faciendam, ac proinde est cesset, non cessare dis- positionem. Quod autem illa fuerit impulsiva, & non adæquate finalis, inde colligitur: quia illa prohibitio non fuit denuo lata, sed antiqua renouata, & confirmata. Antiqua autem prohibitio alienandi non solum facta est, ne res Ecclesiæ prophanis vibus applicentur, sed ne res Ecclesiæ pereant, sed potius conseruentur, qui finis sine dubio læditur qualibet permutatione inter Ecclesias facta: quia multiplicatione permutationum passim res in interitum venit. Adde esto concedamus in extrauag. Ambitiosa, finem prohibitionis fuisse, ne res Ecclesiæ prophanis vibus applicentur, dicere debemus esse finem non prohibitionis vtique, sed prohibitionis sub illis rigorosis penis. Quocirca cum in permutatione, (& idem est de venditione, & donatione) cum aliis Ecclesiis res Ecclesiastica prophanis vibus nequaquam applicetur; efficitur non contrahi supradictas penas. Omnia ergo hæc ratione, hæc mihi videtur efficax, que sumitur ex *c. ea enim, §. sibi iniucem, 10. quest. 2. dicente sibi iniucem rectè permutant cum vniuersisque indemnitate, eorum scilicet consensu interueniente, qui supra referuntur: ex capite primo de rebus Eccles. non alienand. ibi non licet Episcopo, vel abbati terram vnius Ecclesiæ vertere ad aliam, quamuis amba in eius sint potestate, tamen si commutare voluerint terras earum, cum consensu ambarum partium faciat. Item ex clement. tertia in capite ad questionem. De rerum permutat. respondente huic questionem in hæc verba, cum de dictis parochialibus Ecclesiis per se queat permutatio celebrari; & in permutatione possessionum per se non sit inhibitum, si altera ratione possessionum alteri præponderet, pecuniam posse refundi de ipsarum possessionibus ad iniucem, prout visum fuerit expedire, refusa certa pecunia quantitate, poterit contractus permutationis ini- ri, sic tamen quod illi contractus nequaquam sibi iniucem mis-***

ceantur. Ex his ergo constat permutationem bonorum Eccle- siasticorum inter Ecclesias fieri posse consentiente Prælato.

Neque obstat aliquis text. eodem modo prohibere permuta- tionem, ac prohibent donationem, & venditionem, quia suffi- cient quod in aliis textibus permittatur permutatio inter Eccle- sias, non tamen venditio, & donatio: & text. quantum fieri potest, debent esse conformes, neque admittenda est illorum cor- rectio sine claro fundamento.

Verum est spectato iuris rigore hoc ita fit: ac ex consuetu- dine recepta eadem solemnitas in permutatione, ac in venditio- ne, & donatione requiritur, idemque Apostolicus consensus & tradit Riccius *resol. 60. in fine, & resolut. 35. in fine. Barbola alleg. 95. n. 57. sine.*

§. IV.

An supradictæ conditiones seruanda sint in concef- sione feudi, & emphyteusis.

- 1 In prima concessione seruanda sunt dictæ conditiones.
- 2 Illis positus dari potest feudum, & emphyteusis in perpetuum, etiam hæredibus extraneis.
- 3 Pro feudo iam concessio renouando non sunt necessaria dictæ conditiones.
- 4 Tres conditiones requiruntur, vt non reputetur noua alienatio, sed prioris renouatio.
- 5 Quando emphyteusis Ecclesiastica censenda sit transire ad hæ- redes extraneos, &c. Breuiter respondetur sub multiplici distinctione.

1 **S**I emphyteusis & feudum, concedendum primo est, non est dubium seruandas esse dictas concessiones. Tum quia ita habetur in *c. 1. de his que fiunt à Prælato sine consens. capit.* Tum quia in extrauag. Ambitiosa, excipitur emphyteusis in casibus à iure permisso, ergo extra illos procedit prohibitio facta. Casus autem à iure permisso est res solita dari in emphy- teusim, ad cuius veritatem fateor sufficere vnicam concessionem, vt multis probat Riccius in *praxi firi Ecclesiasticæ, dect. 26. n. 3. Barbola alleg. 95. n. 36.* Ergo extra hunc casum seruandæ sunt conditiones supradictæ. Deinde quia concessio feudi seu emphy- teusis est vera alienatio domini vtilis, & cuiusdam Ecclesiasticæ feruitur. Requirit ergo conditiones ad alienationem expo- stulatas: sic omnes Doctores.

2 Positis autem supradictis conditionibus potest feudum, & emphyteusis in perpetuum dari, etiam pro hæredibus extraneis: sic aliis antiquioribus relatis docent Couarruias 1. var. cap. 17. num. 4. & 5. Iulius Clat. lib. 4. sentent. §. emphyteusis questio. 6. numer. 4. & quasi. 28. num. 5. 9. & 10. Valquez de reatib. cap. 2. §. 2. dub. 16. num. 57. Mol. disp. 469. conclus. 1. & constat ex Authent. de alien. & emphyteus. §. licentiam: vbi corrigitur Authent. de non alienand. §. emphy- teusim, concedens emphyteusim solum ad vitam accipientis. Ratio est manifesta: quia ius canonicum, cui in hac parte stan- dum est, omnem venditionem, donationem, permutationem, & emphyteusim prohibet non seruata iuris solemnitate: ea tamen omnia absque vlla exceptione concedit si solemnitas obfer- tur. Ergo emphyteusis concedi potest in perpetuum. Et confir- mo: quia aliter per venditionem, aut donationem facta maior est, quam per emphyteusim perpetuam, cum in vendi- tione transferatur dominium directum, in emphyteusim solum vile: sed concurrente solemnitate iuris licet venditio, & do- natio rerum Ecclesiasticarum. Ergo etiam licere debet emphy- teusis.

3 At si feudum, & emphyteusis non denuo concedenda sunt, sed antiqua, & iam concessa renouanda, non petit talis renouatio conditiones à iure requisitas in alienatione rerum Ecclesiæ, modo illa res non sit denuo Ecclesiæ incorporata. Probo, quia illa renouatio non reputatur alienatio, sed conti- nuatio prioris alienationis factæ: & tradit Quarta in sum. bullar. verbo alienatio rerum Ecclesiæ, num. 39. & 40. Menoch. de arbit. casu 81. n. 5. & cons. 66. n. 31. & cons. 79. num. 1. & segg. Mol. disp. 469. conclus. 6. Couarr. 2. var. cap. 17. num. 4. Valquez in hyscul. de reatib. cap. 2. §. 2. dub. 16. num. 57. Bonac. disp. 3. de contract. quest. 8. p. 4. num. 20. González reg. 8. cen- cellar. glossa 6. n. 194. August. Barbola 3. part. de potest. Episcop. alleg. 95. num. 29. & alij apud ipsos.

4 Vt autem renouatio illius feudi, & emphyteusis conti- nuatio prioris alienationis reputetur, & non noua alienatio, tres requiruntur conditiones. Prima, vt eodem modo concedatur, ac prius fuit concessa, ita vt si prius emphyteusis non se exten- dit ad hæredes extraneos, neque in renouatione extendatur: & si pro vita vnius tantum concessa fuit, non concedatur plu- ribus. Qualibet enim variatione in his facta non celebratur continuatio antiquæ emphyteusis, sed noua emphyteusis con- cessio: sic Iulius Clat. *S. feudum quest. 13. Riccius in praxi re- rum firi Eccles. dect. 26. in vtraque edit. Mar. Anon. Gen. c. 6. n. 6. Barbol. allegat. 95. n. 3. Mol. Bonac. & alij loci citatis.* Secunda

Secunda conditio est, ut adit evidens Ecclesie utilitas in hac renouatione, sicut adit in antiqua concessione, a alias illicita erit: sic Barbosa num. 34. Riccius decif. 5. in vnaque edit. Cetera de Grassis decif. 4. de locato. Ex quo fit, si datum fuit pradium sterile in emphyteusim, ut sic ad cultum reduceretur, & finita emphyteusim iam non sterile, sed fructiferum redditum est, renouari non potest emphyteusim, nisi ex noua causa utilitatis Ecclesie superueniente. Tum quia prima cessauit. Tum quia moraliter reputatur alia res ab ea, que data fuit primo: sic Marc. Anton. Genuef. cap. 60. num. 6. vers. primus. Praxis Episcopalis. cap. 1. num. 32. Barbosa aliis relatis 3. part. de potest. Episc. alleg. 95. num. 33. Est autem sufficiens causa renouandi emphyteusim remuneratio obsequij in ea facti; quia sic excitantur alij ad similes meliorationes faciendas, & peculium Ecclesie augetur, quod forte cessaret, si scirent emphyteuta rem sterilem accipere: tunc tempore signato conductionis sibi emphyteusim reddendam non esse: sic Galdas Pereira de nomine emphyt. quaest. 23. num. 60. & quaest. 12. num. 2. Barbosa num. 26. Tertia conditio est, ut res non sit iterum Ecclesie incorporata; quia per incorporationem omnino extinguitur prima alienatio, & res facta est Ecclesie, ac si ab ea nunquam discessisset: sic Mol. disp. 468. conclus. 8. usque in finem. Bonac. disp. 3. de contract. quaest. 8. p. 4. num. 30. Dicitur autem Ecclesie incorporata, quoties ij, ad quos administratio pertinet, decernunt eam non alienare, praelumitur autem sic decretum esse, si finita emphyteusim anno integro administrator ab illius renouatione abstinuit: sic Mol. tr. 2. de iust. disp. 468. circa fin. Ex his inferitur rem semel alienatam cum solemnitate effici perpetuo alienabilem absque solemnitate: sic pluribus comprobatur Gonzales reg. 8. cancellar. glossa 6. num. 194. Riccius in praxi rerum fori Ecclesiastici decif. 26. Barbosa alleg. 95. n. 32. Quod intelligendum est, si admittit supradicta tres conditiones.

3 Sed inquire, quando emphyteusim Ecclesiastica censenda sit transire ad heredes extraneos, quando in perpetuum, quando pro tempore determinato.

Plura in hoc quaestio inuoluuntur, que latiore explicationem exposulant, illis ergo pro tenuitate nostra satisfacimus, cum de emphyteusim erit sermo. Breuiter nunc respondemus. Primo, si concessio sit facta cum expressione in perpetuum, seu ad quoslibet successores, aut heredes, quos emphyteuta voluerit relinquere, clarum est, esse concessionem in perpetuum; quam diximus etiam in emphyteusim Ecclesiastica fieri posse: sic aliis relatis docet Mol. tr. 2. de iust. disp. 469. concl. 1. Valquez & Couar. statim allegandi. Dubium tamen est, an talis concessio non solum ad heredes descendentes, sed etiam ascendentes, & extraneos transeat. Et de emphyteusim priuata omnes conueniunt extendi. De Ecclesiastica sunt varie sententiae: probabilius credo ad ascendentes, & extraneos extendi, ex Authent. de alienat. & emphyteusim, si licentiam, & quia ascendentes propius similes heredes sunt; & quia ab Ecclesia concessa est facultas alienandi res Ecclesie in perpetuum seruata solemnitate: quod fieri non posset in emphyteusim, si ad extraneos, & ascendentes non transferretur emphyteusim: & ita docet Couar. 2. var. cap. 17. num. 5. concl. 4. Mol. tr. 2. de iust. disp. 469. post primam concl. Iulius Clarus lib. 4. sentent. S. emphyteusim, quaest. 8. num. 6. Secundo, respondeo, si res Ecclesiastica dicitur in emphyteusim pro se suisque heredibus, tertiam generationem non transcendit, neque ad heredes extraneos deuenit, ex text. in Authent. de non alien. S. emphyteusim, sic pluribus relatis firmat Couar. 2. var. cap. 17. num. 5. Valquez in opus. de rebus, cap. 2. §. 2. dub. 17. num. 59. Nominem autem heredem non solum viti, sed femine debent intelligi, ex suprad. S. emphyteusim, & multis exornat Couar. cap. 18. num. 1. & Valquez loco citato. Tertio, respondeo, si data sit emphyteusim alicui pro se, suisque filiis, inter filios equaliter est emphyteusim dividenda, neque potest patet vni assignare omnia alii: quia filius non competit emphyteusim ex voluntate patris, sed ex voluntate domini concedentis emphyteusim: quam voluntatem patet mutare non potest, ex in princ. de success. feud. tradit aliis relatis Couar. d. c. 18. num. 2. Mol. disp. 474. vers. quando patris. Valq. dubio illo 17. num. 68. Excipie tamen nisi aliud expresse a concedente esset determinatum: quod satis colligere, si dicitur concedo tibi, tuisque liberis, ut ipsi tanquam heredibus deferatur: tunc enim voluntati patris praelectio relinquuntur, sicut & melioratio: sic Valquez num. 6. & Couar. sup. num. 2. concl. 4. Quarto, respondeo, si emphyteusim data sit alicui pro se suisque filiis, & descendentibus, ad extraneos non transeat, neque ad ascendentes & competit tamen filiis, tamen si heredes non sint, sed hereditatem renouauerint: quia illis relinquuntur non qua ratione heredes sunt, sed quia sunt filij, & emphyteuta descendentes. Valq. num. 61. Couar. num. 2. concl. 5. Quinto respondeo, si alicui, eiusque filiis, & heredibus emphyteusim relinquatur, ad filios deuenit si heredes sint, quia dictio copulatiua, & heredibus, denotat rationem relinquendi filijs emphyteusim, non esse tantum, quia filij sunt, sed quia heredes esse praesupponuntur: sic Couar. 2. var. cap. 16. Valq. n. 61. Ex vi tamen huius concessionis, si emphyteusim Ecclesiastica est, quae sua natura ad extraneos non transit, non competit heredibus

extraneis. Secus vero si ex sua natura ad heredes extraneos transmittatur, ut est emphyteusim secularis: quia dictio illa, & heredibus, non limitat significatum filij, ut ad solos filios heredes debeat emphyteusim deuenire, sed potius illius significationem auget, ut faciat hunc sensum, deueniat ad filios, quia iam heredes praesupponuntur, & deueniat etiam ad eius heredes, &c. sic docuit Couar. & Valq. supra. Sexto, respondeo, si data fuerit emphyteusim alicui, eiusque liberis, absque eo quod addatur heredibus, & successoribus, liberis competit, tamen si patris hereditatem repudiet; quia talis emphyteusim non est hereditaria, sed ex pacto sic Couar. 2. var. cap. 18. n. 4. vers. 7. Secus dicendum est, ut ipsemet Couar. ex Bart. notat, in feudo illa forma relicto; quia feudum nunquam potest ad filios repudiantes hereditatem patris deuenire, tamen si hereditarium non sit, ex text. in cap. 1. An agnati, & filij. Septimo, respondeo, si nulla facta mentione filiorum, heredum, aut successorum Titio emphyteusim concedatur, talis emphyteusim hereditaria non est; ac proinde ad filios non heredes pertinere potest. Secus dicendum de feudo, quod nunquam ad filios non heredes pertinere, bene tamen ad agnatos. Quod si iniquitas, quando dicitur emphyteusim, aut feudum hereditarium, quando ex pacto? Respondeo hereditarium dici, quando expresse in constitutione feudi, vel emphyteusim mentio fit heredum, ut si dico tibi, tuisque heredibus, &c. Non hereditarium est, quando nulla mentione facta heredum relinquuntur, vel quando relinquuntur alicui, eiusque liberis, & descendentibus: haec omnia late, & optime defendit Iulius Clar. lib. 4. sentent. S. emphyteusim, quaest. 16. Aluar. Valasc. de iure emphyteusim quaest. 43. & 44. Mol. tr. 2. de iust. disp. 472. per totum.

§. V.

Quae conditiones in alienatione iuris patronatus, & sepulchrorum seruandae sint.

- 1 Ius patronatus inter bona immobilia computatur.
- 2 Qua ratione alienari possit.
- 3 Ius sepulchri vendi non potest.
- 4 Ius sepulchrorum, & patronatus qua ratione ad successores deueniat.

1 **C**onstat ius patronatus inter bona immobilia, vel saltem mobilia pretiosa computandum esse; ac proinde si apud Ecclesiam existat, alienari non potest a Rectore, non seruatis supradictis conditionibus, illis vero seruatis alienabile est; quia nullibi specialis eius alienatio interdicitur.

2 Aduerto tamen per venditionem illius directe factam nunquam alienari posse: quia ut dicimus disput. de Simonia, pretio adequari non potest; quia est quid spirituale. At consequenter bene vendi potest vendita hereditate, cui tale ius annexum est, ut latius ibi; & pluribus comprobatur Lambertin. lib. 1. de iure patronatus, 2. part. q. 3. art. 17. n. 4. Item alienari potest per donationem; quia in hac nulla rebus factis irreuerentia committitur: quae donatio si fiat Ecclesiae, vel loco pio, non indiget Episcopi consensu, indiget tamen si fiat laico: text. in cap. quod autem, & illud, de iure patron. & tradit Lambert. de iure patron. lib. 1. p. 2. q. 1. art. 2. & 3. Rochus de Curte de iure patron. verbo ipse velis, q. 7. n. 16. Mol. de primog. l. 1. c. 4. n. 13. Item potest alienari permutatione cum iure patronatus alicuius Ecclesiae, vel loci pii; & hoc absque Episcopi licentia, ex text. in c. Nemi 16. q. 7. & tradit glossa c. cum saeculum, verbo emptorem, & clem. 2. verbo libere, de iure patronat. Si autem permutatio fiat cum priuato, Episcopi consensum necessario requirit, si ius patronatus sit Ecclesiae; si vero sit ius patronatus priuatum, probabilis etiam est requiri Episcopi consensum: tradit Roch. Curte. supra, q. 16. n. 30. Lambert q. 3. art. 1. 2. & 3. Mol. n. 14.

3 Quod si de iure sepulchrorum loquamur (quod vt ipse, suisque heredes, successores, & quicumque ab eo signati, in loco ab Episcopo benedicto sepeliuntur, & nullus alius) certum est vendi non posse, quia est quid spirituale. Excipie tamen nisi vendatur tanquam accessorium alicuius praedij habentis hoc ius; si tamen praedij ita habet ius illud sibi annexum, ut nulla alia via, ius ad sepulchrum pateat, nisi per illud praedij: tunc enim venditio praedij transfertur & ius ad sepulchrum, sicuti de iure patronatus dictum est.

4 Qua vero ratione ius patronatus, & ius sepulchrae ad successores deuenire possit, non est huius loci disputare, videatur Mol. de primogen. d. cap. 24. Couar. 2. var. c. 18. n. 8.

§. VI.

An alienatio rerum Ecclesiasticarum absque iusta causa, vel sine debita solemnitate valida sit tam in foro externo, quam conscientia.

- 1 Absque causa legitima alienatio facta nulla est, nam et si aliqui contrarium sentiant.

2 Quid

